

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Füruzan

Redife'ye Güzelleme

OYUN

YKY'de
2. baskı

YKY

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

REDİFE'YE GÜZELLEME

Fürüzan İlk kitabı *Parasız Yatılı*'yla 1972 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazandı. İlk kitaplarında kötü yola düşmüş kadın ve kızların, çöken burjuva ailelerinin, yoksulluk ve yalnızlıkla boğuşan kadın ve çocukların, yeni ortamlarda bunalan ve yurt özlemi çeken göçmenlerin dramlarına sevecenlikle yaklaştı. Kişileri derinlemesine inceledi ve anlatımını ayrıntılarla besledi. 12 Mart dönemini anlattığı ilk romanı *Kırk Yedi'liler* ile 1975 Türk Dil Kurumu Roman Ödülü'nü kazandı. Daha sonra bir sanatçılar programıyla (D.A.A.D.) 1975'te Batı Berlin'e çağrıldı ve orada bir yıl kalarak işçilerle ve sanatçılarla röportajlar yaptı. Öyküleri Fransızca, İspanyolca, Farsça, İtalyanca, Japonca, İngilizce, Rusça, Bulgarca, Boşnakça gibi birçok dile çevrildi. Öykülerinden yapılan bir toplam, A. Saraçgil tarafından İtalyancaya çevrildi ve 1991'de Napoli'de basıldı. *Kırk Yedi'liler* romanı 1986'da S. Pirvanova çevirisiyle Bulgaristan'da basıldı. "Sevda Dolu Bir Yaz", "Nehir", "İskele Parklarında" öyküleri Damian Craft'ın İngilizce çevirisiyle 2001'de Londra'da yayımlandı. Halen toplu öyküleri İspanyolcaya Gül Işık tarafından çevrilmektedir. *Dokuz Çağdaş Türk Öykücüsü* (1982, Volk und Welt Verlag) adlı antolojisini ve *Die Kinder der Türkei* (1979, Kinderbuch Verlag) adlı çocuk kitabını ise Doğu Berlin'de konuk kaldığı dönemde hazırladı. 2007'de Dil Derneği'nin düzenlediği Dil Bayramı'nda ve Antalya Öykü Günleri'nde, 2008'de 7. İzmir Öykü Günleri'nde onur ödülleri aldı. 2008 İstanbul Kitap Fuarı'nın "Onur Yazarı" seçildi: Hakkında *Fürüzan Diye Bir Öykü* (Haz.: Faruk Süyün) kitabı çıktı.

1988-1990 yıllarında çektiği *Benim Sinemalarım* filmi 1990'da Cannes Film Festivali'nin "Eleştirmenlerin 7 Günü" ve "Altın Kamera" dallarından çağrı alarak 158 film arasından seçilen 8 filmden biri olarak gösterime girdi. 1991'de Uluslararası İran Fecr Film Festivali'nde, Uluslararası Jüri'den "En İyi İlk Film Jüri Özel Ödülü"nü kazandı. 1991'de Tokyo Uluslararası Film Festivali'nde seçilen "En İyi On Asya Filmi" arasında yer aldı. 1994'te, Bosna-Hersek, Yunanistan ve Bulgaristan gezilerini *Balkan Yolcusu* adlı kitabında topladı. Oyunlaştırdığı *Sevda Dolu Bir Yaz*, Ankara Devlet Tiyatroları'nda yaklaşık 200 kez sahnelendi (2000-2005).

Yapıtları:

Öykü: *Parasız Yatılı* (1971), *Kuşatma* (1972), *Benim Sinemalarım* (1973), *Gül Mevsimidir* (uzun öykü, 1973), *Gecenin Öteki Yüzü* (1982), *Sevda Dolu Bir Yaz* (1999), *Toplu Öyküler* (2003). **Roman:** *Kırk Yedi'liler* (1974), *Berlin'in Nar Çiçeği* (1988). **Röportaj:** *Yeni Konuklar* (1977). **Gezi:** *Evsahipleri* (1981), *Balkan Yolcusu* (1994). **Oyun:** *Redife'ye Güzelleme* (1981), *Kış Gelmeden* (1997). **Çocuk Kitabı:** *Die Kinder der Türkei* (1979, Türkiye Çocukları). **Şiir:** *Lodoslar Kenti* (1991).

Fürüzan'ın YKY'deki kitapları:

Lodoslar Kenti (1995)
Parasız Yatılı (1996)
Kuşatma (1996)
Kırk Yedi'liler (1996)
Gül Mevsimidir (1996)
Gecenin Öteki Yüzü (1996)
Berlin'in Nar Çiçeği (1996)
Balkan Yolcusu (1996)
Redife'ye Güzelleme (1997)
Evsahipleri (1998)
Yeni Konuklar (1998)
Sevda Dolu Bir Yaz (1999)
Toplu Öyküler (2003)

FÜRUZAN

Redife'ye Güzelleme

Müzikli Oyun

İSTANBUL

Yapı Kredi Yayınları - 868
Edebiyat - 222

Redife'ye Güzelleme / Füzûzan

Kitap editörü: Özen Yula

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Pasifik Ofset
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1
Baha İş Merkezi A Blok Haramidere - Avcılar / İstanbul

1. baskı: Bilgi 1981
2. baskı: Can 1991
YKY'de 1. baskı: İstanbul, Eylül 1997
3. baskı: İstanbul, Nisan 2009
ISBN 978-975-363-673-3

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2005
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.

Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.yapikrediyayinlari.com>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>
<http://www.yapikredi.com.tr>

İÇİNDEKİLER

Giriş • 11

BİRİNCİ PERDE

Redife'nin İstanbul'la Tanışması • 15

Hamarat Akasya Ağacı • 27

Çırakların Çocukluğu • 35

Haziranlarda İstanbul • 49

İsmail Usta'nın Kısa Hayat Öyküsüdür • 73

Düğün • 85

İKİNCİ PERDE

Redife'nin Büyükleri Anlaması ve İstanbul'da

Kurulacak Düğüne Dairdir • 103

Ah İşte İstanbullu Sokak Çalgıcıları! • 137

Göç • 149

Doğacak Çocuğa Güven • 165

Cité de Pera 1876 • 181

*Ülkemin çoğunluktaki ana ve babaları gibi güvenceden uzak,
hayatlarını didinerek onurla sürdüren; en hüzünlü,
amansız günlerinde bile yaşamaktan caymayan
annemle babamın aziz anıları için.*

22 Kasım 1980
Kadıköy-İstanbul
Füruzan

KİŞİLER

REDİFE

TEMİR EFENDİ

İSMAİL USTA

SADIK EFENDİ

HAİM EFENDİ

TORPİL EROL

1. SOKAK ÇALGICISI (Klarnet çalar.)

2. SOKAK ÇALGICISI (Keman çalar.)

1. USTA

2. USTA

DAVUT, KAHVECİ ÇIRAĞI

BİRİNCİ ÇIRAK

İKİNCİ ÇIRAK

KALAYCI ÇIRAĞI (Darbuka çalar.)

YAŞLI KADIN

BİRİNCİ KADIN

İKİNCİ KADIN

DAVETLİ'yi, GELİNİN BABASI'nı İSMAİL USTA'yı oynayan oyuncu; BEKÇİ'yi ve JANDARMA'yı SADIK EFENDİ'yi oynayan oyuncu; berber SALİH PERİÇEHRE'yi ve İHTİYAR ADAM'ı HAİM EFENDİ'yi oynayan oyuncu; minibüsçü KENAN SEZENER'i ve MEŞİN CEKETLİ PARTİZAN'ı TORPİL EROL'u oynayan oyuncu; DAMAT'ı ve MESTAN'ı BİRİNCİ USTA'yı oynayan oyuncu; RECEP'i İKİNCİ USTA'yı oynayan oyuncu; üniversite öğrencisi TAHİR ULUGÜR'ü ve ÖĞRENCİ HASAN'ı kahveci çırağı DAVUT'u oynayan oyuncu; çağrılı çocukları BİRİNCİ ve İKİNCİ ÇIRAK'ları oynayan oyuncular; YAŞLI KADIN'ı aynı yaşlı kadın oyuncu; MESTAN'ın sevdiğini BİRİNCİ KADIN'ı oynayan oyuncu; GELİN'i ve SÜHEYLA'yı İKİNCİ KADIN'ı oynayan oyuncu oynarlar.

GİRİŞ

Sahnede önce iki sokak çalgıcısı görülür. KLARNETÇİ, sahnenin ortasına arkadaşı kemancının yedişiyle geldikten sonra, klarnetini kılıfından sıyırıp gözlüğüünü çıkarır. Yönsüz, boş bakışlarıyla bir şeyleri görüyormuş gibi çevreyi araştırır. Kör KLARNETÇİ bu davranışlarını sürdürürken, KEMANCI ona yardımcı olmaktadır. KLARNETÇİ bu dostluktan mutlu, her işini sanki gözleri görmekteymiş gibi düzenli yapar. Klarnet ilk seslerle girecekleri şarkının notasını arar. Ardından KEMANCI, çalgısını eskimiş, yıpranmış kutusundan çıkarır. Kutunun üstüne uzak yerlerin lüks otellerini belirten kâğıtlar yapıştırılmıştır. Aralarında Constantinopolis yazılı bir bant da vardır. Bant hem eski Türkçe hem Latin alfabesiyle yazılmıştır.

İki çalgıcı, istedikleri sesi bulmuşça şarkıya girerler. Bu, özgün tonlamalarıyla “piyasa işi” denen, fakat derin bir duyarlık taşıyan bir şarkıdır. Şarkının ortasına doğru sahneye soluk soluğa koşarak darbukasıyla küçük bir oğlan çıkar. Canlı ritmiyle çalgıcılara ve şarkıya katılır. Halk çocuklarına özgü, biraz çatlak, çabuk büyüymüş bir sestir çocuğun sesi. “Hoş Geldiniz Sayınlar” şarkısını birlikte söylerler.

HOŞ GELDİNİZ SAYINLAR

Salam olsun cümleye ey değerli sayınlar
İyi yürekli beyler, ay parçası hanımlar
Sizleri herkes tanır, bizleri sorarsanız
Sokak sokak dolaşan gezgin şarkıcılarız...

Yeni çıkan şarkılar, yeni çıkan şarkılar
Sizlere de verelim sayın baylar bayanlar!

Klarnetin sesiyle, kemanın inleyişi
Gönüllü darbukanın ateşli diretişi
Girmeye çalışacak seçkin yüreklerinize
Olaylardan çok insanları anlatmak
Marifet bu oyunda aciz görüşümüzce

Hoş geldiniz meclise, ey değerli sayınlar
İyi yürekli beyler, ay parçası hanımlar!

Ne kadar sokak varsa İstanbul'da biliriz
Bir sokağın öyküsü bu seferki öykümüz
Amacımız sizlere birazcık şarkı atmak
Bu eşsiz kişileri sevgi ile tanıtmak

Yeni çıkan şarkılar, yeni çıkan şarkılar
Sizlere de verelim pek değerli konuklar!

Hoş geldiniz hepiniz, hoş geldiniz sayınlar
Beraber olacağız bir-iki saat kadar,
İşimiz kolay değil daha yeni başladıık
Sürç-ü lisan edersek deyin ki "bağışladık"

Yeni çıkan şarkılar, yeni çıkan şarkılar
–Redife'ye Güzelleme–
Sizlere de verelim sayın bayanlar, baylar!

Çalgıcılar şarkıyı bitirmeden sahnenin ucunda kaybolurlar, bir süre giderek uzaklaşan sesleri ve müzik duyulur. Sahne sessizleşince REDİFE ve babası çıkarlar. Görüntüleri ışıklamayla, siluet etkisiyle verilir. Adamın kolunda büyük bir sepet vardır, küçük kızın ayağındaki takun- yaların tıkırtıları sessizliği bozar.

BİRİNCİ PERDE

1. SAHNE

REDİFE'NİN
İSTANBUL'LA TANIŞMASI

TEMİR EFENDİ, İstanbul'un yoksul sokak satıcılarından biri, küçük kızı REDİFE yedi sekiz yaşlarındadır. 1970'li yıllarda Haliç kıyısında bir sokak.

TEMİR EFENDİ : Bak bugün de işimiz bitti. Hiç söz dinlemiyorsun. İş çabuk bitti, çünkü mal alacak para yok. Biraz kazansam anca bir ekmek daha alınır. Söyle bakalım, bir ekmek daha alınmayla?..

(REDİFE omuz silker, yanıt vermez.)

TEMİR EFENDİ : Susuyorsun ha... sormaya gelince iyi... Eee, dilini mi yuttun?

(REDİFE omuz silker, susar.)

TEMİR EFENDİ : Şimdi ben soruyorum. Biraz daha para kazanacağım da ne olacak? Üstelik yeni bir çocuk bu yoksulluğa. Niye doğar bilmem ki, neyi görmeye, söyle neyi?

(REDİFE yeniden omuz silker.)

TEMİR EFENDİ : Ne işe yarar demin sordukların?

REDİFE : İşe yaramasa olmazlardı.

TEMİR EFENDİ : Babam yorgun mu demedin, baktığını görür mü demedin.

(REDİFE susar.)

TEMİR EFENDİ : Gazeteciye elbette gazete satıyor, denir, ne diyecekmişim?

REDİFE : Sen büyüksün ya.

TEMİR EFENDİ : İşte geldik.

REDİFE : Nereye?

(REDİFE babasının gösterdiği yönün tersine yürür.)

TEMİR EFENDİ : Nereye? Dur, gene başlama.

(REDİFE durur.)

TEMİR EFENDİ : O yana değil. Benle çekişmek için elinden geleni ardına komadın anan gibi. (Kızının kolundan çeker.)

(Sokakta büyük bir akasya ağacı, manifaturacı, ayakkabı tamircisi, kalaycı dükkânı ve bir kahve görünür. Aralarındaki eski yapıların altında bir torna atölyesi uzanır. Çekiç ve makine sesleri duyulmaktadır. Sahneye boz bir görünüm egemendir. Baba kız bir dükkânın önünde dururlar. REDİFE babasının ardına gizlenir.)

TEMİR EFENDİ : Çık ortaya bakalım, sabrımı tüketme. İşte İsmail Amcan. Hep sözünü ederim ya, Bulgar Kozma gibi, İsmail Usta da İstanbul gurbetliğimin en has insanlarındandır. Çık inatçı. Amcanın elini öp. İşte kızım Redife.

(İSMAİL USTA, bir kundurayı küçük dükkânının önündeki işliğinde onarmaktadır, gelen baba kız karşılamak için sevinçle ayağa kalkar. İki arkadaş birbirleriyle sarılıp selamlaşırlar, İSMAİL USTA kundurayı düşürür.)

İSMAİL USTA : Vay Redife Hanım! Nihayet geldiniz. Sefalar getirdiniz sokağımıza.

(REDİFE babasının arkasına iyice saklanır, daha da görünmez olur. İki arkadaş bakışırlar.)

TEMİR EFENDİ : Bir keçi bu, hiç söz dinlemez.

İSMAİL USTA : Kendi haline bırak.

TEMİR EFENDİ : İyi ki sizler varsınız. Benim ortalara düşüşümü, günüm geceye karışmış bitmez İstanbul yolculuklarımı bilenlersiniz. İşte kızımı getirdim sana. Adını anam koymuştu. Kendi İstanbullu, adı Balkanlı bir kız. Çık öp derim amcanın öpülesi elcağızlarını, söz geçiremem.

İSMAİL USTA : Oh ne iyi ettiniz geldiniz gözüm, yaşayın. Oturun rahat edin...

(İSMAİL USTA, baba kızın arasındaki çekişmeyi görmezden gelip işliğin başındaki yerini alır, onlara da yer gösterir.)

TEMİR EFENDİ : Sizleri karıma anlatırım sık sık. Şimdilerde dinlemez. İnsan birini niye över, niye söyler, biliyorum sevgidir anlattığı.

İSMAİL USTA : Yok Temir Efendi, bizi fazla övmüşsün gözüm, sevgi biz miyiz yalnız? O, gören için, her yerde var.

TEMİR EFENDİ : Sözümü kesme kardeşlik. Anlatmak istiyorum. Yoksullaştım, sözüm de dinlenmez oldu. Yerimizde kalaydık... Oralarda, her mevsimin doğumları, düğünleri vardı. Büyükle rin ellerini öptüreceği birileri vardı. Babalar işten döndüğünde küçüklerin yüreklerinin kuş gibi çırpındığını duyardı. Hep mi anarım sanırsın. Günlerce düşünmediğim var.

İSMAİL USTA : Gözüm, özlediğini, dileklerini anlat, anlatmak

niye garip olsun. Yalnız şunu unutmamalı...

TEMİR EFENDİ : Bilirim, beni dibe çeker bu anlatmalar.

İSMAİL USTA : Yok yok, o değil. Gelecektekileri de konuşsak derim...

TEMİR EFENDİ : Gelecek mi?

İSMAİL USTA : Evet ya...

TEMİR EFENDİ : Gelecek ha? Sokaklarda bağırmamı duysan bre kardeşlik, sesimi tanısan, baksan beni tanıyamazsın, haşa ben değilim o bağırان. Bura ya göçüp de niyedir bilmezlenmiş şaşkın biridir, ben değil. Geleceğe vaktim yok. Karımla bile konuşmam, korkarım konuşmaktan. Ben miyim şimdi burada oturan? Avucunda sütlü cevizleri yemyeşil kabuklarıyla kıran Temir. Şimdiyse güneşin anca iki kez düştüğü bitmez sokaklarda durmadan yürüyen; kolları, elleri, gönlü isteksiz adam... Yok diyorum kendime; sen bir adamsın, erkeksin, nasıl içini bu kadar yoklar oldun? Ayıptır bilesin ayıptır. Gönlüme söz geçiremiyorum, sizleri görmeyeyim, o zaman sözler, tarlaları tarayıp sarsan rüzgârlar gibi bağrımdan doğru engel utanç tanımadan fışkırıyorlar. Üstelik görüyorsun (*REDİFE'nin uzaklaştığı yeri gösterir.*) O buralarda büyüyor.

İSMAİL USTA : Daha küçüktür. Bana saygıda niçin kusur etsin. Elbette konuşacağız, dostluk birbirini anlamak, dertlerin bir gün geçeceğine dair karşılıklı söz vermek değil midir?.. Hadi bir sigara tütürelim gözüm. Ziftimiz yenilensin.

(Uzaklardan tersaneninin, fabrikaların ögle paydosu düdüklerinin sesi duyulur. Torna atölyesinin makineleri yavaşlamaktadır. Kalaycının körüğü

susar. Kunduracı dükkânının yanındaki söniük görünümlü manifaturacı dükkânından çıkan Yahudi HAİM EFENDİ hızlı adımlarla kahveye yönelir.)

HAİM EFENDİ : Bir ıhlamur yolla Sadık Efendi, sıcak olsun.

(SADIK EFENDİ, kahvenin kapısında görünür.)

Benim bronşit azdı ya Sadık Efendi. Geçen hamursuzdan beri öksür babam öksür. Ha canına yandığının dünyası deyip, öksürmeyim desem, olmuyor, kürek kemiklerim çatlayacak. Kıza drahoma, oğlana Amerika'ya gitme parası. Nüfus kâğıtları eskidi bizde. Kaldık madamla böyle işte. *(HAİM EFENDİ konuşurken arada öksürmektedir. TEMİR EFENDİ'yi eliyle selamlayarak)* Hoş gelmişsin, epeydir görünmüyordun. İsmail Usta meraklanmıştı. Seni dinlemeye doyamaz hiç. Ben seni iyi anlarım cancağızım. Ah ben de hep yukarıyı düşünürüm. Pera'yı, yani gençliği...

(HAİM EFENDİ'nin konuşması sürerken sokağın girişinden üstünde kirli işçi tulumu ile genç bir adam görünür, çevreyi görünüşüyle etkilemeyi amaçlayan bir tutum içindedir. İSMAİL USTA'nın başında öylesine hızla belirir ki USTA sıçrar. TEMİR EFENDİ de bakar.)

HAİM EFENDİ : Durasın iki gözüm, nedir bu, durasın oğlum. Son durak tamam.

TORPİL EROL : Yahu Haim Amca ne adamsın sen... Sana rastlayan mayın yemiş pazarcı kayığına döner iki gözüm çıksın.

HAİM EFENDİ : Kötü bir şey mi dedik oğlum?

TORPİL EROL : Estağfurullah mösyö Haim Amca şimdi yüksek sabrına sığınır iki satır sorum olacak İsmail Ustama. Has amcama...

İSMAİL USTA : Ayakkabıların akşama hazır demedik mi? Aceleci Erol Efendi.

TORPİL EROL : Gözünü seveyim amcacım. Bizim valde kız bakmalara atmuş yine kendini. Şu kadın kısmı olmasa bu dünyada nüfus yok olur. Anacım bana da asılır görücü götüreceksin diye bu süs püs hazırlıyım.

HAİM EFENDİ : Senin süse mi ihtiyacın var mösyö Erol, gün işi gibisin, şu yakışıklılığa bakın.

(Çevredekiler TORPİL EROL'a bakar, o da bu bakışların anlamını güçlendirmeyi amaçlayan bir duruş alır, gülüşmeler artar.)

TORPİL EROL : Bizim takım çıktı mı iş başından?

İSMAİL USTA : Tornacılar.

HAİM EFENDİ : Bizimkileri soruyorsun?

TORPİL EROL : Anlaşıldı, mösyö Haim amcam buradayken yakışık almaz başkalarına soru sormak ve de konuşmak, geçen haftadan beri görmedim bizimkileri. Oysa haziranın ortasındayız.

(TORPİL EROL aynı hızla torna atölyelerinin olduğu yöne yürür, çıkar.)

HAİM EFENDİ : Bu çocuğu ne zaman görsem beni lodos gibi tutuyor.

İSMAİL USTA : Nasıl demeli beni de sevinçten tutuyor gözüm. Bak Temir, ne seni ne başkasını görmedi, böyledir işte. Erol'u ilk tanıdığımdaya hay-

ran olmuştum. Yine öyleyim, Erol dediler mi, deniz gibi tutar. Tanrı anasına bağışlasın... Oysa bir ara çok eziyet çektirdiler onlara.

TEMİR EFENDİ : Nasıl bir eziyet bre İsmail, nasıl?

İSMAİL USTA : Nasıl eziyetti bir bilsen. Böyle bir günde çıkageldi anası, şu senin oturduğun yerde dikilip bana sordu. “Nerdeler, nerdeler?” Sanırsın en büyük kapısı benim devletin, hükümetin, dedik ki: “Safnaz Hanım, çıkacaklar elbette, niye başka türlü düşünürsünüz? Çıkacaklar.” Safnaz Hanım şaşkındı. “Adak yaptım türbeler İsmail Ustam,” diyordu. “Aklım almıyor, ne yaptılar ki, hırsız değiller, uğursuz değiller.” Haftada en az iki üç kez uğrardı kadıncağız onlar tutukluyken. “İsmail Usta kör cahilim,” derdi. “Oğlum da hiç derdi tasası yokmuş gibi yaşıyordu.” Sonra salıverdiler hepsini, suçsuzmuşlar...

TEMİR EFENDİ : Tuhaftır olanlar, beklenir mi bu haksızlık?

HAİM EFENDİ : Hayattır mösyö Temir? Hele yoksulsan, işte o zaman yandın Marmara çırası gibi. Gençlikte dinlenen öğütler ne işe yarar, yaşamak öğütle değil yaşayarak olur, gelir aklıma pederimin sözleri. “Haim oğlum sen sen ol, yerini, yurdunu, komşunu, karını sev,” derdi. “Yerim yurdum İstanbul değil mi pederim?” Pederim bakar bakar, der ki, “Elbette oğlum Haim, sigaradan, içkiden, kadından uzak kal. Paranı hesaplı harca. Tutumlu ol, kadın dediğin mamam değil mi?” Bir tokat yanağıma, ardından önce gözyaşları, sonra kahkahalar. Ben de Pera göçmeniyim sayın mösyöler, ne sandınız.

İSMAİL USTA : İlahi Haim Efendi. Gene bugün neşelisin.

HAİM EFENDİ : Neşeli mi? Ölmedikçe umut var. Sen eskimiş-

leri usanmadan yeni yapmak istersin. Bu az iyimserlik mi? Hep neşeden olmasa da kahkahalarımız...

İSMAİL USTA : Ya, yeni yapmak bir yana, kapadığım yerlere yarım pençe yetmez. Fakat para kimde, para yukarlarda; buradaysa aslan ağzında gözüm.

HAİM EFENDİ : Evet İsmail Efendi, para geyik derisi cüzdanlarda, eski Haim yukarda, yeni Haim aşağıda. Eskimişten yeni olur mu? Nerede Pera'nın lafazan Haim'i.

İSMAİL USTA : Eee, doğru söze ne denir?

HAİM EFENDİ : Buradaki müşterim hanımlara Brüksel dantellerim var diyorum, benden naylon istiyorlar. Hey mösyü Haim Bey! Brüksel dantelleri ha. Yukardan kalmalar da ben gibi eskidiler. Hepsi kahverengi oldu. Kahverengi kibar renktir ya bu semtte tutulmuyor. Pera artıkla-rının müşterisi de bitti.

TEMİR EFENDİ : Şu Pera dediğin Beyoğlu mu Haim Efendi? Kirli, karışık, kimin kim olduğu belli olmayan yer.

HAİM EFENDİ : Evet iki gözüm, Pera'dır orası. Senin gördüğün Pera başka, benimkisi başka.

SADIK EFENDİ : Davut, yap Haim Amcana iyi bir ıhlamur, yaprakları çiçekli olsun.

KAHVECİNİN

ÇIRAĞI : (İçerden bağırır.) Peki ustaaaa.

(REDİFE, konuşmalar boyunca her konuşanın yanına giderek dikkatle izler. Büyükler dalmıştır, küçük kızı ayırmsamazlar. HAİM EFENDİ, TEMİR EFENDİ'ye ve İSMAİL USTA'ya bakar.)

HAİM EFENDİ : Şimdi sevgili dostlar, bu güzel günde aramıza katılan bu küçük matmazel için benden öyküler dinleyebilirsiniz, sabrınız varsa.

İSMAİL USTA : Evet mösyö Haim.

(HAİM EFENDİ kalkıp sahnenin ortasına doğru gelir, sahne kararır. HAİM EFENDİ'nin bulunduğu yerden ötesi görünmez. HAİM EFENDİ'nin şarkısı başlarken geçmiş yıllara özgü eski bir taşplağın tüm özelliklerini taşıyan sesler /Odeon-Rekor/ takdimini anımsatan çatlak söylenmiş bir iki dizelik girişten sonra plak çalmaya başlar ve HAİM EFENDİ o yıllara özgü bu şarkının melodisi ile sahnede valsi andırır bir dans yapar. Bu hüüzünlü dans süresince kimi kez şarkının sözlerine katılır, fakat /Mösyö Haim/ bölümlerinde plakta söyleyen daha baskındır.)

CITÉ DE PERA 1876

Mösyö Haim

Yıllar geçer de iz bırakmaz mı sandın
Herkesin anıları vardır gerçekten yaşamışsa
Düşün bir kere şimdi albümlerde mi kaldı Pera
Beyaz Ruslar, Novotni Birahanesi, Tokatlıyan...
Bir gülümsese Aspasya ışırdı Kuledibi
Kıskanırdı seni ondan zambak akı Eleni
Herkesin anıları vardır gerçekten yaşamışsa

Mösyö Haim

Yıllar geçer de iz bırakmaz mı sandın
Garden Bardan çıkanlar birden ayılır
Her güzel an ömürde bir zafer sayılır
İpek mendillerde kurutulmuş hatıra güller
Yıllar sonra sessizce dağılıp gider
Herkesin ayrılıkları vardır gerçekten yaşamışsa

Mösyö Haim

Yıllar geçer de iz bırakmaz mı sandın
Ayrılmak ağı içmektir ömür tasından
Sevdalar bilirsiniz yaşlanmaz anılarda
Herkesin güzellikleri vardır gerçekten yaşamışsa
Geçmişin dehlizlerinde bir incidir artık Pera

2. SAHNE

HAMARAT AKASYA AĞACI

REDİFE, akasya ağacının dibine oturur: HAİM EFENDİ'nin Pera şarkısından sonra kahveci SADIK EFENDİ, REDİFE'ye yaklaşır. Bu sırada işlerini bırakmış olan çıraklar sahnede görünür. REDİFE'yle bakışırlar.

SADIK EFENDİ : Hoş gelmişsin kızım sokağımıza. Babanı tanıyım, senle de tanıştık işte...

(REDİFE dalgın gülümser.)

SADIK EFENDİ : Ben hep söylerim,
Ağacı sevdin, okşadın
Çocuklar bir, ermişler iki
Doğanın yaşadığını bilir.

REDİFE : *(İlgiyle)*
Ermişler kim ki?

SADIK EFENDİ : *(REDİFE'nin yanına çömelir.)*
Ermişler mi?
Bizim Anadolu, taşı toprağı dağı
Binlerce yıldır
Bunların ruhuna
Secde edip
Divan durmuştur
Bak kızım, ermişi anlatmak kolay iş değil.

REDİFE : *(Daha ilgili)*
Onlar peri mi cin mi amca?

SADIK EFENDİ : Yok yok insan da sayılırlar
Belki de insanın en iyi örneği

Yoksul, çaresiz insanımıza
Umut, inanç, güven verenler
Doğanın tükenmezliğini, insanın ölmezliğini
Bize anlatan ulular erenler
Korkarız biz Redife kız doğayı
kargışlamaktan
Uluların ruhu, gözü dolanır dünyamızın
dört bir yanında
Dileklerimizi anlatırız kendimizce onlara
Erenler bozkırların esintisinde
Seslenir bize “Hu hu yürek tacı,
Gönül ilacı, inancını yitirme” diye
Bu ağaç adaktır bana
Geldiğim yerlerden bergüzar

REDİFE : Ermişler anladım iyi insanlar
Amca bak vermişler sana akasyayı, yalnız
kalma diye

SADIK EFENDİ : İyi bildin...

(REDİFE, sevinçle ellerini çırpır. SADIK EFENDİ ağağa kalkar, REDİFE'nin elinden tutar. Akasya ağacına yaklaşırlar.)

SADIK EFENDİ : Adı Hamarat Akasya'dır ağacımızın.
Kışın yapraklarını döker
Bizler gibi bekler
Sıcak güneşli günler
Eğer densizin biri kendini bilmeyen
Her şeyi horlayıp bunu işi belleyen
Hırpalarsa gövdesini
Özsuyu, iliği incecik sızar kanar.

REDİFE : (Öfkeyle)
Kim yaparsa bunu
Kafasına taş atmalı.

SADIK EFENDİ : İçin rahat etsin boşuna kızma
Neyse ki bu acayip yaratıklar azdır
Hele sokağımızda Redife kız
Dayanışma, dostluk, şaka,
Ağacımızın çabasına duyulan sevgi
Bizlerle yaşar gider Hamarat Akasya.

REDİFE : İyi, bir dahaya sizin ağaca bizim ordan selam
getireyim.

SADIK EFENDİ : Ooo, bakıyorum zenginsiniz ağaç yönünden.

(REDİFE utanarak başını “evet” anlamında sallar.)

SADIK EFENDİ : Arada sırada kaçamak yapan yok mu?
Sizin oralarda...
Ak bir duttan,
Eteklerini yok mu dolduran?
Parlak yeşil erikten
Babadan, ağabeyden artık pantolonunda
İki sıskacık bacağı üstünde
Ağaca tırmanan haylaz bir oğlan.

REDİFE : Bazen... dayanamayıp...

SADIK EFENDİ : Doğru, doğru. Yedi yaşında küçük bir
çobanken
Güneş daha aşmamış dağlardan
Çıkardım yukarlara her gördüğüme selam
verip, selam alıp
Kalın boyunlu boz çoban köpeğimle,
sürüm’le
Hoş geldin der doğadakiler can alıcı değilsen
korkmak yersiz
Onlarla konuşmayı bilene sözleri vardır
Kıyıcı olmak kişiyi korkak yapar.
Yedi yaşında çoban oldun mu

Kaval yontarsın en iyi ağaçtan
Çünkü doğa ehil insana
Kendini sevinçle verir
Tüm canlılar çocuğum, sevgiyi bilir.

REDİFE : Yaş dal koparmamalı di mi?

SADIK EFENDİ : Bak aferin sana
Şimdi benim müşteriler
Çıkagelirler
Tez davranalım
Bu güzel haziranın gününde,
sabırsızlanıyor bak
Akasyayı tanıştırayım seninle.
(SADIK EFENDİ, Hamarat Akasya'nın şarkısını söyler.)

HAMARAT AKASYA'NIN ŞARKISI

Ağaç değil, bir gelin!
Atlara bindirilip nasip denilmiş
Anlı şanlı bir gelin akasyamız

Hem perili hem de cinli...
Çarpılır dibine bulaşık suyu döken.
Ne hamarattır akasyamız
Siler o kokuyu, temizler,
Siler Bizans'tan kalma kuburların
Sokağı basan kokusunu, bir güzel siler

Hey kurban olduğum!
Zemheri kışında bile duyulur o koku!
Ve onu bir tek akasya siler...

Açmayagörsün akasya
Boyaları kavlamış, sıvaları dökülmüş
Yapı artıklarına, loş aralıklara,
Kaldırımlara bir güzelliği yayılır,
Göverir pıtrak salkımları,
yalım alır ortalık
Coşar çeşmenin suyu,
Temizlenmeyi bilmeyen bu sokağı
Yapraklarıyla, yeşiliyle paklar
Hamarat Akasya ağacı.

(Şarkının ardından torna atölyesinin işçilerinin çıkışı. Üstlerinde tulumları, gür bıyıkları, gösterişli yapılarıyla genç adamlardır. Biri kulağının ardına bir karanfil iştirmişti, öteki ise bir sigara. Gülererek yürürler. Kahveci SADIK EFENDİ onları telaş ve sevinçle selamlar, çevrelerinde dolanır. Çıraklar da kahveci SADIK EFENDİ'ye katılırlar. Kahveden masayla iskemleler çıkarılır. İşçiler İSMAİL USTA'yı HAİM EFENDİ'yi selamlarlar. Biri REDİFE'ye yaklaşarak yanağını okşar. Kulağının ardındaki karanfili kızın saçlarına iştirir. TORPİL EROL da aralarında.)

HAİM EFENDİ : Bakıyorum var bir toplantı gene.

TORPİL EROL : Hazırda sen bile çılgınlaştın mösyö Haim. İştittik anlatmalarını.

HAİM EFENDİ : Janti bir adam her zaman çevreye dikkatlidir.

2. TORNA

USTASI : Yaşayasın mahallemizin nazar boncuğu!

1. TORNA

USTASI : Yoksa toplantı yasalarına aykırı bir iş mi işledik?

Sahnedekiler gülerler. REDİFE arkada akasya ağacına dayanmış, konuşmaları, davranışları izlemeyi sürdürür.

3. SAHNE

ÇIRAKLARIN ÇOCUKLUĞU

Torna atölyesinden iki çırak ellerindeki yemek paketlerini açar, yemek yemeye koyulurlar. Büyükler onları görmemiş gibidirler.

BİRİNCİ ÇIRAK : Bugün annen ne sarmış bakalım?

İKİNCİ ÇIRAK : Benimki bulgur pilavı. Ya seninki?

BİRİNCİ ÇIRAK : Kuru fasulye.

İKİNCİ ÇIRAK : Bugün ziyafet var desene. Üstüne de bir sigara.

BİRİNCİ ÇIRAK : Ustalar görmesin.

İKİNCİ ÇIRAK : Kendileri demez mi, bu merete on yaşında başladık diye.

BİRİNCİ ÇIRAK : Büyükleri bilmez misin?

İKİNCİ ÇIRAK : Bugün ziyafet var.

BİRİNCİ ÇIRAK : Geçen hafta nasıl da ikimize bulgur çıkmıştı.

İKİNCİ ÇIRAK : Daha önceki hafta ikimize de kuru fasulye.

(Birbirlerine bakar gülüşürler.)

BİRİNCİ VE

İKİNCİ ÇIRAK : Yemekleri kalaycı Ali Amcanın ocağında ısıtırız.

BİRİNCİ ÇIRAK : Sonra...

İKİNCİ ÇIRAK : Birer sigara da üstüne.

BİRİNCİ ÇIRAK : *(Sesini kalınlaştırarak)* Çocuklar içmeyin, alışmayın bu zehire. Şimdi her şey daha başka.

İKİNCİ ÇIRAK : Neymiş daha başka olan?

BİRİNCİ ÇIRAK : İşte büyükleri bilmez misin?

(Birlikte kalaycıya doğru yürürler. KALAYCININ ÇIRAĞI da yemek yemektedir. Önünde bir çizgi roman vardır, heceleyerek okur. ÇIRAK yeni gelenlerle selamlaşır. Kahveden DAVUT da çıkar. Elindeki kahveci tablasını havada çevirir. Çırakların ve REDİFE'nin hayranlığını görünce dans eder gibi abartarak bu çevirmeyi yineler.)

BİRİNCİ ÇIRAK : Merhaba Davut Abi.

DAVUT : Merhaba çocuklar. *(Yanına gelen REDİFE'ye bakar, saçını okşayarak...)* Sana da merhaba ufaklık. İşte öğle tatili. Koşuşturmalı. Oysa ben okumuş biriyim. Kahveci çıraklığı değil asıl işim. Orta iki büyük eğitim çocuklar... Hem sayıları tanır insan, hem doğayı. Hem yoksulluğu öğrenir, hem inatlaşmayı. Boş vermişim arkadaş, beni buraları açmaz. Yaşım dolsun tamam, ver elini Almanya.

BİRİNCİ ÇIRAK : Almanya ha?

İKİNCİ ÇIRAK : Ne varmış, beğenemedin mi?

BİRİNCİ ÇIRAK : Susun, susun anlatsın, eğlenelim.

KALAYCININ

ÇIRAĞI : Şu Almanya masalına amma da tutkun aval ha.

BİRİNCİ ÇIRAK : Sus lan tamam mı, anlatsın abimiz o para ülkesini, sen ocağın başında akşama değin ateş körüklemekten kafayı tırlatmışın. Gazla bakalım burdan...

(KALAYCININ ÇIRAĞI hırsla ayağa kalkar, üs-

tüne yürür arkadaşının. DAVUT ve İKİNCİ ÇIRAK onları ayırmaya davranırlar, dövüşmeyi isteyen KALAYCININ ÇIRAĞI, boşluğa iki üç yumruk savurduktan sonra, birini yenip yere sermiş gibi filmlerden öykünme davranışlarını sürdürür. Çıraklar yeniden yan yana otururlar. DAVUT ayrılmak için isteksiz bir iki adım atar.)

BİRİNCİ ÇIRAK : Abicim aldırma bu zerzevat kafalıya, kavanoz akıllıya sen. Tamam mı?

KALAYCININ

ÇIRAĞI : Oğlum seni tuşa şimdi getirdim, hâlâ konuşuyorsun.

İKİNCİ ÇIRAK : Bak sen, bu hep hayaller ülkesinde yaşıyor. Elindeki o kakavan kitap alev aldı bir kez, bu herif çıra olacaktı. Sus ulan, acayip yaparım ha!..

KALAYCININ

ÇIRAĞI : Ne hayali bülbül, asıl birinciye hayalcilik, Almancılık düşkününde.

(Bu kez DAVUT, sert adımlarla KALAYCININ ÇIRAĞI'na doğru yürür. Torna atölyesinin ustaları o zamana değin çıraklarla ilgili görünmezlerken yerlerinden kalkıyormuş gibi yaparak çıraklardan yana dönerler.)

BİRİNCİ USTA : Ne o, yaramaz bir şey mi var delikanlılar?

TORPİL EROL : Gençlerin kanı mı kaynıyor ne.

KALAYCININ

ÇIRAĞI : Amiral battı oynuyoruz.

TORPİL EROL : Bu var ya, buna söz yetiştirmek zor. Nesin sen yahu neee!.. Amiral battı ha? Şu boyuyla yetiştiriyor taşları buraya.

(Çıraklar belli etmeden gülmeye başlarlar. Kimi ellerini ağzına kapar, kimi ardını döner.)

- İKİNCİ USTA : Bakalım mı şöööyle sizin öğle sohbetinize?..
- ÜÇ ÇIRAK : *(Birlikte)* Yok, aramızda bahse giriyorduk. Us-tacım, valla iyiyiz...
- DAVUT : Kabahat bende. Sizi, arkadaş belleyip yaşa-ma hünerlerini, dünya bilgilerimi öğretmeye kalkmakla gebeşliğimi gösterdim, tamam mı?
- İKİNCİ ÇIRAK : Pardon abicim, ne demek. Estağfurullah, su-sun abimiz hepten küsecek... N'olur anlat...
- BİRİNCİ ÇIRAK : Almanya bilgilerini... Hepsi ne hoş ne merak-lı.
- İKİNCİ ÇIRAK : Önemli elbette Türkiye de Avrupa demek, Al-manya demektir avallar.
- DAVUT : Federal Almanya cahiller. Tek başına "Alman-ya" denmiyor. Çok yanlış olur, utanç duyar söyleyen.
- KALAYCININ
- ÇIRAĞI : Federal Almanya ne demeye geliyor?
- DAVUT : Zenginlik, çalışkanlık, disiplin, filan feşme-kân, işte bu Federal demektir.
- KALAYCININ
- ÇIRAĞI : Benim son okuduğum hafiye kitabında polis-lere de federal polis diyorlardı.
- DAVUT : Dayanmak zor, böyle bir cahilliği ömrümce görmedim. Geçen ay on altımı bitirdim, on yedi yaşındayım, koca herif oldum, federal polismiş, yok yahu, benim işim var, tutmayın ha gazlıyorum.
- BİRİNCİ ÇIRAK : Davut Abicim bugün niçin bu madara herife taktın, biliyorsun hep ukala konuşur bu dü-

- dük tamam mı? Bizi de sevmiyormuşsun gibi haybeden anladığım...
- İKİNCİ ÇIRAK : Hatırımız yok mu canım abicim, terk mi edildik?.. Ne kara talih of of!..
- DAVUT : Neyi anlatayım yeniden be, hep dinledikleriniz zaten.
- İKİ ÇIRAK
- BİRDEN : Öyle güzel ki anlatışın, doyamıyoruz.
- KALAYCININ
- ÇIRAĞI : Sanki gidip görmüş.
- DAVUT : Oğlum, Türkiye'nin çoğu adamı orda, yetmez mi?
- BİRİNCİ ÇIRAK : Sen anlat abicim, buna takma, tamam mı! İndirecem bir yumruk ha!
- İKİNCİ ÇIRAK : Her yer asfalt bir kere, sabaha kadar ışıklar yanıyor. Herkesin arabası var, kışın sokakları bile ısıtıyorlar. Pastalar dağ gibi, her isteyen yiyor, bisikletler her köşede boş bekliyor, binebilirsin, bizzat arzuna bağlı. Bisiklet yolları ayrı. Köpeklerin doktorları var, köpeklerin kimlik cüzdanları var. Sinemalar yirmi dört saat suare, koltuk... TV'ler sokaklarda açık duruyor, dikilip bakması bedava.
- DAVUT : Herkesin kimlik cüzdanı var evet...
- KALAYCININ
- ÇIRAĞI : Bizim yok mu yahu?
- DAVUT : Seninkiyle Federal Almanınki bir mi oğlum?
- KALAYCININ
- ÇIRAĞI : Bir olmaz elbet, onunki Almanca, ay unuttum, Federal Almanca yazılı, benimki Türkiye Cumhuriyetince yazılı.

(Torna atölyesinin iki çırağı, KALAYCININ ÇIRAĞI'nın ağzını kaparlar elleriyle.)

ÇIRAKLAR : Sen anlat Davut Abicim. O temiz sokakları, kırmızı yanaklı insanları, terbiyeli köpekleri, otomatik makineleri, hele acayip dergileri.

(Çıraklar aralarında itişirler “dergileri” derken)

DAVUT : Dergileri size daha uzun anlatamam oğlum büyümeniz gerek.

BİRİNCİ ÇIRAK : Davut Abicim başla peki, öteki konulara da varız tamam mı...

DAVUT : Buralardan keyfimden soğumadım. Okula gittik bize piyade dediler.

KALAYCININ

ÇIRAĞI : *(Bu kez ilgiyle ve dostlukla sorar.)* Niye piyade dediler abi?

DAVUT : *(Ona sevgiyle döner.)* Yoksulun işi her yerde piyade. Bir ara pazar yerlerinde sebze avlayıp anama götürürdüm. Az çekmedik biz de.

(Çocuklar bunu hiç önemsemezler, sıkıldıklarını belirten davranışlarda bulunurlar.)

BİRİNCİ ÇIRAK : Boş ver be abi, gerçek özyaşam geçmiş hayatını anlatma, bizim buralarda herkesinki boru, birbirine benziyor tamam mı. Sıkıyor adamı. Şöyle fikriyatlı fiyakalı renkli film olsun tamam mı dinleyeceklerimiz.

DAVUT : Evet lakerdayı kısa kesiyorum. Ben buradan gidiyorum. Buralar fasarya. Anam dünyasın-

dan geçmiş. Babam kahve, meyhane. Evde se-
kiz nüfus, herkes birbirine ks. Ablam yn
rer, kn aklı fotoromanda. Ah yavrum
Almanya, ich liebe dich, duramam buralar-
da. Param olacak param. Marklar cebe, bir
takım elbise, topuklu rugan pabuç. Allahıma
buraları aramam. Kim ne derse desin. Ara-
mam yahu, herkes öyle bilsin. Burda hayat
yok bize. Ulan ufaklıklar size var mı sanki?
Paran varsa adamsın, eğer yoksa tamamsın.
Kahvede işsiz dolu. “Zor gidersin yavrum”
diyorlar. Kaarım binip trene, burdan bir ek-
sik, orda bir fazla kime ne? (*Hızla döner, diğer
Çırakların yüzlerine eilip teker teker bakar.*) Al-
manya’yı ne sandınız? Dřteyim belle, öyle
kıyak yer. ek altına bir Ford araba, tak ko-
luna bitirim sarı kızları, bas gaza. Arabanın
ardına tak bir fiyaka: “Gurbete Gitme K-
lrsn.” Burda kalıp büyüdük m yahu? Bur-
da iřçilik miřilik işte görüyoruz. Burda ev
mev işte yaşıyoruz. Burda para mara işte alı-
yoruz. Ne varsa parada oğlum. Benim aklım
havada değil. Bizim İnce Hakkı havuzlara gi-
recekmiř, ne hayat ya. Gemileri sever o. En
yakın arkadaşı Dalgacı mer cigarasından
soluklanıp “Denizsiz yere yer mi derim ben
yahu dostum Davut” der. İkiyi şimdiden ka-
yıp arkadaşlarımın. Sonları ya esrarcılık ya
dızdızcılık. Ben kaybolmayacağım. Hayır
kaybolmayacağım işte. Faamı bir iyi parlata-
caėım...

KALAYCININ

ÇIRAĞI

: Parası olmayan kaybolur ha. Amma iř...

İKİNCİ ÇIRAK

: Lafı kesme de řu anlatmaya bak... Bayılıyo-
rum.

KALAYCININ

ÇİRAĞI : Ömer Abiyi tanırım, eli her işe yatkın. Niçin esrarcı olacakmış?

BİRİNCİ ÇIRAK : (Üzgün) Yahu biz niye yoksuluz?

İKİNCİ ÇIRAK : Parasızlıktan.

DAVUT : Şurdan dörtte bir ekmeğe iki köfte koyup kayıntı gidermeye mecaliniz yok; varsa yoksa analarınızın sardığı aşlarla nefis körleteceksiniz. İflahınız kesik...

KALAYCININ

ÇİRAĞI : Vallahi bildi.

BİRİNCİ ÇIRAK : Bizim iyiliğimizi düşünüyorlar ailelerimiz valla... abi. Onların da durumu zor. Hepimiz çalışıyoruz da yetmiyor yine, tamam mı.

DAVUT : Demek çalışmakla iş bitmiyor. Para çoğalmıyor.

KALAYCININ

ÇİRAĞI : Bu para denen amma da dipten köklüyor insanları.

BİRİNCİ ÇIRAK : Niçin yoksuluz?

KALAYCININ

ÇİRAĞI : Küçüğüz daha aklımız ermez, büyüyeceğiz, bekleyelim.

DAVUT : Büyüyünce siz de Almanya'ya gelin e mi?

BİRİNCİ ÇIRAK : Ben söz veremem, bozuk atma. Tamam mı!

DAVUT : Söz veremezmiş beyim. Jüttl!..

KALAYCININ

ÇİRAĞI : Almanlarda hiç yoksulluk yok demek?

DAVUT : Tüh cahil çocuk, tüh zerzevat kafa; olur mu orda yoksulluk? Çok medeni ve uygar bir millet. Ulan kayıp herifler anladım, bu çöplükte gönlünüz var görünüyor.

ÇIRAKLAR

BİRLİKTE : İnsan nasıl kaybolur, işte biz burdayız. Almanya'ya gitmeyen hapi yutacak mı yavu!

(REDİFE davranışlarıyla onları öykünerek katılır.)

DAVUT : Susun lan kesin, anlatmam ha, siz şimdiden kayıpsınız. Bunu böyle belleyin.

(Çıraklar birbirlerine bakar.)

ÇIRAKLAR

BİRLİKTE : Peki susuyoruz Davut Abicim.

DAVUT : Ben durucu değilim buralarda...

BİRİNCİ ÇIRAK : Hepimiz mi Almanya'ya gitsek Davut Abi? Ne dersin?

İKİNCİ ÇIRAK : Ulan böyle zerzevat akıl olur mu? Burası boşalır avalım.

KALAYCININ

ÇİRAĞI : Teneke herif o zaman Almanya'da da yer bulunmaz.

DAVUT : Susun ulan. Berduş yetiştirme kurslarının yüksek puanlı öğrencileri, dalga geçmeyin, kayganalar yersiniz tokadı. Daha şu yaşta bir cumartesi pazarınız var, o günlerde de konduya su taşıyorsunuz. Geçende demiyor muydunuz, yavu abi en kral filmde uyuyakaldık diye. İleriye göremeyen şaşkaloz herifler. Hem söyleyin bakalım benim adım ne?

ÇIRAKLAR : (Hep bir ağızdan) Almanyalı Davut.

DAVUT : Aferin, bana iki yıldır Almanyalı derler. Ner-

de Almanya'yla ilgili bir şey varsa öğrenirim. "Türkler için Almanca" kitabım yanımda. *(Cebinden kitabı çıkarır, okur.)* Almanca konuşabilir misiniz? Sprechen Sie Deutsch? Evet konuşabilirim. Ja, ich spreche Deutsch. Federal Almanya'nın başkenti Bonn'dur. Bilgilerimi çoğaltırım dünya hakkında. Öğretmenler bize niçin dağların sihirli, gezginlerin uçan halıları olduğunu, nehirlerin sonunda denize kavuştuğunu öğretmeyip, uzunluklarını öğretirler? Niçin sinemalarda daha çok şey öğrenirsiniz? Perdedekiler hemen aramıza karışarak düşlerimize girerler.

(Çıraklar DAVUT'un sözlerinin sonunu durgunlaşarak dinlerler. DAVUT sesine vuran hüznü iter gibi birden kahkaha atıp ortaya zıplar.)

DAVUT : Derinlere dalmayın oğlum sonra çıkamazsınız, abiniz okumuştur. Boru değil bu. Buranın en afili yazıcısı benimdir. Bilgilerime güvenebilirsiniz...

BİRİNCİ ÇIRAK : *(Gülerek)* Davut Abi geçen benle yolladığın mektubu alınca, tamam mı, Ayten Abla ne kıyak laflar dedi biliyor musun?

DAVUT : *(Öfkeyle döner.)* Ne dedi o cahil çarpık bacak?

BİRİNCİ ÇIRAK : "Nedir bu bir alay zırva? Hem unutmasın ben nişanlıyım, söyle düşmesin peşime tamam mı? Sonra Ayten Davut'la konuşuyor diye mahallede laf çıkarırlar."

DAVUT : Dalgasına yazdım ben. O ne anlar moderin aşktan. Sinemaya mı gitmiş, okula mı? Kes şu kakavan sıksa Ayten tatavasını.

İKİNCİ ÇIRAK : Anlat Davut Abi, sen anlat *(BİRİNCİ ÇIRA-*

ĞA doğru) Sana n'oluyor be, kafasını bozma abimizin.

KALAYCININ

ÇIRAĞI : Durun bakalım, hemen sizin de içiniz geçmesin. Dayım diyor ki Almanya'da adamın ümüğünü sıkırlar. Öyle ferah fahur gelmezmiş marklar.

BİRİNCİ ÇIRAK : Dayın burada pek mi rahat? Grevde üç aydır; sen asıl dayını anlat tamam mı! Konduda yengen taş pişiriyor di mi?

(BİRİNCİ ÇIRAK'la KALAYCININ ÇIRAĞI itişirler, DAVUT ayırır.)

DAVUT : Benim elyazıma kimse kusur bulamaz. Daha ötesi pamuk elli bey çocukları için, bizlere yaramaz.

(Çıraklar şarkılarını söylemek için kalkarlar; REDİFE de onların yanında kendine yer arar, bir yandan da sokulmaktan çekinmektedir.)

ÇIRAKLARIN ÇOCUKLUĞU

Yedi yaş armağanı, işe verirler seni
Bir ustanın yanında çıraklık etmek için
Boyuna çalışırsın, hafta sekiz gün dokuz
Aklına bile gelmez bir gün büyüyeceğin

Koro:

Sövüp sayma, küfür gırla, dayak bol
Dayak zaten çıraklığın töresi
İlk cıgara büyümeye hazırlık
Çocukluksa bize kalan böylesi.

Hafta sonu geldi mi beş kuruş harçlık toka
Cebindeki mangır sıkı sıkı tutarsın
Eğer evden ilk mangır diye dokunmazlarsa
Dönme dolap! Sinema! Tüfek bile atarsın!

Koro:

Sövüp sayma, küfür gırla, dayak bol
Dayak zaten çıraklığın töresi
İlk cıgara büyümeye hazırlık
Çocukluksa bize kalan böylesi.

4. SAHNE

HAZİRANLARDA İSTANBUL

Tornacı ustaları ve tersane işçisi TORPİL EROL kahvenin önündeki masada sigaralarını tüttürürken konuşmaya girerler. TEMİR EFENDİ, İSMAİL USTA, HAİM EFENDİ, SADIK EFENDİ birbirlerine bir şey beklermişçesine bakarlar.

Tornacı ustaları ve TORPİL EROL kahveciye seslenirler.

ÜÇÜ BİRDEN : Sadık Efendi ağabiyimiz, kirvemiz ve ağamız.

SADIK EFENDİ : (Kalkıp ustalara yönelir.) Bana bugün gene bu ne sevgi!

ÜÇÜ BİRDEN : Ayıp ettiniz, çaylarımızı yeniden demle; burda kim varsa ikram et bizden.

SADIK EFENDİ : Yo bugün ikram benden.

TORPİL EROL : Nedenmiş o kirvem?

SADIK EFENDİ : Böyle güzelim havada baksanıza ağacımızın gövdesi şavkıyor.

BİRİNCİ USTA : O ağaç var ya gürbüzlüğünü senin ellerinden, bizim gözlerimizden alıyor.

TORPİL EROL : Abim bugün kıyak şairleştin.

İKİNCİ USTA : Bilmez gibi konuşma; bu var ya doğuştan güfteci adamdır. Daldı mı tezgâhında işine, dinle yeniden söylenemez şarkılarını onun.

TORPİL EROL : Niçin yeniden söylenemez?

- İKİNCİ USTA : Çünkü o an diline, sesine düşer.
- TORPİL EROL : Desene kızların yüreğini yakar bu sözler.
- BİRİNCİ USTA : Evet karımı böyle bir günde Belgrad Ormanlarında kendime âşık ettim, yazık oldu kıza.
- TORPİL EROL : Ne diyorsun yahu yengem için?.. Ne mutlu kadın o bilmez mi bunu, hadi hadi!..
- İKİNCİ USTA : Girişiyor muyuz kesmece karpuzlara?
- TORPİL EROL : Yahu bakın karpuzun, şunun bunun verimine. Bu memleketteki yoksulluğa kim nasıl inanır diye sorarım hep kendime.
- BİRİNCİ USTA : O bahis ayrı, açmayalım yine.
- İKİNCİ USTA : Ne o, iştahın yok mu? Aslanım Erol.
- TORPİL EROL : İştah dediğin bizde bol, hele şu güzel haziranlarda.
- İKİNCİ USTA : Anladım, kızım sana söylüyorum gelinim sen anla.
- BİRİNCİ USTA : Bil bakalım iki gözümün elifi.
Çektiği haddeleri kimsenin çekemeyeceği
biri.
- İKİNCİ USTA : Gene övdün bizi, mangalda kül kalmadı.
- BİRİNCİ USTA : Köprüleri kaçta açılır şu Doğu Roma başkentinin?
- TORPİL EROL : Zor soru dediğin işte sorulur böyle
Çünkü bir kent ki her taşının altında
bin emek
Denizi bol, köprüleri çok sayılmaz.
- BİRİNCİ USTA : Tersaneler, fabrikalar, Haliç'e yıkılmış ölü
gemiler
Denizdeymiş gibi ıslak tezgâhlarda
Canlarını makinelere katmış
İşçiler, işçiler, işçiler...

- TORPİL EROL : Haliç'i desem Altın Boynuzu
Bugünlerde öldü diye anılan.
- BİRİNCİ USTA : Tamam. Sabahtan beri vakit ayırmadık
hazirana unutmayalım.
- İKİNCİ USTA : Sorunun cevabı şipşak hazır, sabah üç dört
arası açılır köprü.
Gülme, gülme.
Çünkü çatanalar gibi başını kırıp geçemez,
gemiler.
- TORPİL EROL : Yaşa sen e mi!..
- İKİNCİ USTA : Haziranın sorusunu iyi buldun:
- BİRİNCİ USTA : Sıcak aydınlık bir aydır haziran Akdeniz'e
has güzellikte İstanbul İstanbul olalı vay
anam o ne kalabalıktı.
- TORPİL EROL : Evet şu kurtuluş orduları
Bir sürü şu veya bu kutlama
Gündelik hayatın bıkkın, dikkatsiz
Geçip giden milyonca insanın teptiği
köprüleri...
- İKİNCİ USTA : Bir hayat ki sindirir o insanları
Uslu, isteksiz yapar.
- TORPİL EROL : Köprünün demirbaşları
İşsiz balıkçılar...
- İKİNCİ USTA : İnsanlara verecek şaşırtıcı haberleri olan iş-
portacılar.
- BİRİNCİ USTA : Gelin sade vatandaşlar en büyük buluşu alın.

*(Üç usta birlikte işportacı oyununu oynarlar. Çı-
raklar, REDİFE ve ötekiler bu işportacı oyununu
ilgiyle izlerler.)*

*(TORPİL EROL arada izinli bir eri oynayacak-
tır.)*

- İKİNCİ USTA : Ben Yozgatlıyım hemşerim
Bu ilk iznim emmioğlum inşaat işçisi
Buluş dediğin neymiş, alıversem ben de
Armağan etsem emmioğluma
- BİRİNCİ USTA : Ne tezcanlısın arkadaş dur hele.
Nerde yapıyorsun vatani görevini söyle.
Burası İstanbul hemşerilik ne güne
Haydi oku künyeni.
Köylüsün belli
Öğrenelim kim bu efendi.
- TORPİL EROL : Marmara Ereğlisi'nde tankçıyım
İlkokul üçten diplomalı
- İKİNCİ USTA : İlkokul üçten diplomalı şanlı erimize yer açın
dinlesin
Yer açın ki görsün şu İstanbul'un gerçek
yüzünü.
Çünkü bak er arkadaşım bundan başka
İstanbul yok.
- BİRİNCİ USTA : Yok ha. Unutma sakın...
- TORPİL EROL : Unutmam... Peki emmiler.
- BİRİNCİ USTA : Genç bayan, siz belli tezgâhtarsınız.
Şımarık paralı müşterilerinizin yorduğu
güzel yüzünüz
Yok gitmeyin, durun; dünya ahret
kardeşimsiniz.
- İKİNCİ USTA : Satışa devam, müşterilerimiz çok.
- BİRİNCİ USTA : Duyduk duymadık demeyin ey müminler.
Dünyanın sekizinci harikası işte elimde
Bir on liracıkla herkes sahip olabilir istese
Denemesi bedava, bilhassa bendeniz
huzurunuzda gösteriyorum
Görüyorsunuz, teyze sen öne geç, sizse biraz
yana, o zaman terlemezsiz bey amca
Görüyorum herkes var aranızda...

- TORPİL EROL : Babacım sen de biraz aralan, şurası sana göre
Milyarderler burda yok, satışımız size.
Onlar hayatı iğdiş etmekle,
Gelecek, geçmiş silmekle meşgul
- BİRİNCİ USTA : Dikkat! Dikkat! Giriş serbesttir İstanbul'a
duyurulur...
İşçiler ter içinde düşüyor bıkmadan umudun
yollarını.
- TORPİL EROL : Yürüyün ordan –gelin yanımıza
- İKİNCİ USTA : Abilerim, Büyüklerim, muhterem
kardeşlerim...
İşte şipşak
Bütün lekeler çıkacak.
- BİRİNCİ USTA : Her lekeyi temizler bu yağ, türlü çamurlar,
pas
Lekelenmesini istemediğiniz çok değerli bir
esvabınız mı var?
- İKİNCİ USTA : Büyük bir yemek çağrısından sonra
- TORPİL EROL : Fasulye, bulgur, bol çorba, sıcak ekmek,
müthiş bir şölen...
- BİRİNCİ USTA : İşte mahvoldu benim beş kişilik yemek
takımım dediniz
- İKİNCİ USTA : Hayır bundan sonra öyle şey yok, iyi
bildiniz.
- BİRİNCİ USTA : Çağımızın en büyük harikası.
- TORPİL EROL : Hiç kalır bunun yanında nötron bombası
Eşlerinizin değerli yakınlarınızın.
- BİRİNCİ USTA : Benzersiz işçi tulumlarınızın
Üstündeki tüm lekeleri çıkarır bilin.
- İKİNCİ USTA : Zaten burda kimsenin namus lekesi yok
besbelli
Camiden uçan Müslüman güvercinler
Nerdeyse gelip alınlarınıza konacak.

- BİRİNCİ USTA : Duyduk duymadık, gördük de almadık
demeyin
Adını iyi belleyin, pek değerli vatandaşlarım.
- TORPİL EROL : İşte kökten silen Güven leke ilacı.
- İKİNCİ USTA : Dağılmayın sakın alışveriş bitti diye
Bunlar bizden size anımlık para istemez...
- BİRİNCİ USTA : Dinleyin İstanbul'un müthiş hikâyesini
ey insanlar!..
Görkemli, ele geçmez, hırslı İstanbul'u
Binbir gece masallarında överler ya öyle
büyüleyen bir kenti...
- İKİNCİ USTA : Dinleyin dinleyin...
- TORPİL EROL : İstanbul'a böylesi övgüler, efsaneler vız gelir.
Fakat bu defa iş başka..
Bu sizlerin de hikâyenizdir unutmayın ha
çünkü.
- İKİNCİ USTA : Bilmiyorsanız öğrenin, İstanbul sizlersiniz.
- TORPİL EROL : Bu dünyanın en eski, en değişken kenti,
Şimdi yoksulluğun başkentidir, bilersiniz.
- BİRİNCİ USTA : Şu görünen, ama bilinmeyen asıl İstanbul.
- İKİNCİ USTA : Ya arkadaşım ne iyi dedin.
- BİRİNCİ USTA : Sabahları güneş üstümüze doğmaz. Karıla-
rımız gençlikleri ki bir düş gibi hızla silinir.
Babalarımız ne eski adamlar yahu çifte ma-
dalyalı. Hem imparatorluk, hem cumhuriyet
kahramanları. Seferberlik dediğin şimdi bur-
da babacım.
- İKİNCİ USTA : Şafakta yollara dökülüp kaldırımları Arna-
vut, sokakları Cenevizli, Cibali tütünden var-
diyacılara uykuları ceplerinde, Hafız sesli
bir dilenci ona para veren Galata'dan yılgın
bir hayat kadını.
- BİRİNCİ USTA : Korku dağları bekler derler eskiler. Şimdi
yoksulluk bekliyor kentleri.

- TORPİL EROL : Dikkat!.. Yoksulluk hiç şakaya gelmez
Anlatacaklarımız anlayanlarındır.
- İKİNCİ USTA : Bizim orda analar işe giderler.
- TORPİL EROL : Dağılırlar dört bir yanına İstanbul'un.
- BİRİNCİ USTA : Burası çok büyük bir kenttir efendiler.
Hizmetleriyle temizlerler üç öğün yemek
yenen havadar evleri.
- İKİNCİ USTA : Yorgun, yıpranmış elleriyle kadınlarımız.
- TORPİL EROL : Baksanıza dikkat kesilip şöyle otobüslere.
- BİRİNCİ USTA : Ne yeni semtler türedi bir düşünün hele.
- İKİNCİ USTA : Çocuklarımız sokağa emanet, onlar halk ço-
cuklarıdır.
- TORPİL EROL : Kasketlerinin alınlığında ölümü taşırlar.
- BİRİNCİ USTA : Bir ihtiyar ninelik tanrısına inanmakta di-
rençli.
- TORPİL EROL : Yalnız öfkesi şimdilerde Müslümanlığını ya-
man zorluyor belli.
- BİRİNCİ USTA : Tanrım kaç kez yakardım artık sabrım
bitiyor,
Adak yaptım ululara, bu çocukların kanına
ekmek banılmaz, öksüzün ahı yerde kalmaz,
tanrım sabrım taşıyor.
- İKİNCİ USTA : Uzaktan ikindi ezanı
Sultanahmet'ten güvercinler dağılıyor.
- BİRİNCİ USTA : İhtiyarcık gönlünde harlanan ilençten çekip
kendini
Gün görmemiş ellerine hayretle bakıyor.
- İKİNCİ USTA : Korku evet ya korku!.. İstanbul'un hangi ya-
kasında ikamet eder?
- BİRİNCİ USTA : Bizim yöre arkadaşım iki kol çengi her türlü
âdemin dolandığı bir yer.
- TORPİL EROL : Her türlü insan mı dedin birader?

- İKİNCİ USTA : Her türlü ya ne sandın. Üç kâğıtçılar, dızdızcılar, hapçılar, koltuk altlarındaki geçmez cılk yaralarıyla öksüz çocuklar, Eyüp Sultan'a sığınmış kadınlar. Çocuk yurtlarının yüz­süz sinsi bakıcıları.
- TORPİL EROL : Anadolu'nun İstanbul'a hayran ürkek göçmenleri, yoksulluk dediğin bunların sırtından büyüyerek İstanbul'u iyice kuşatıyor.
- BİRİNCİ USTA : Ya bizler çocuklarımızı ancak uyurken gören, (*Sigaradan bir nefes çeker.*) sertliği öğrenen...
- İKİNCİ USTA : Gerçekten İstanbul öğretti sertliği bize.
- TORPİL EROL : İstanbul'u bilmek
Derya sabrı ister
Bir kent insanlarla var olur
Hele böylesine geçmiş i alımlı, geleceği
inanılmaz olaylarla dolu.
- BİRİNCİ USTA : Bilirsiniz bu kent güzeldir...
- TORPİL EROL : Elbette çöplerin sümüksü yosunlarıyla dolan
denizi, köpek leşleri
Kum çeken hamalların terleri, ağır ağır vurur
burnuma
- BİRİNCİ USTA : Bizim yerleşme yerlerimiz aynı zamanda ki-
birli, zengin İstanbul'un çöplüğü
- İKİNCİ USTA : Bebelerin büyümesi bir mucize, ölüm çoktur
çünkü
Bir güz yağmuru gibi hazindir küçük
tabutlar
Yirmisinde baba oluruz yirmi ikisinde ölür
oğlumuz.
- BİRİNCİ USTA : Karılarımız sabırlı, asla caymaz analıktan.
- TORPİL EROL : Yalnız biliyorum
İstanbul'un üstünde dolanıp duran biri var.
Bu benim tarih kitaplarından tanıdığım biri

- Eski başkentlerin yoksul kesiminin kararlı
ruhu
O yoksullar ki varoşlarda toplanırlar.
- BİRİNCİ USTA : Çiçeği severler, suyu severler, hayat onları geriye itemez.
- İKİNCİ USTA : Göbeği şişik, kasları gevşemiş bir ihtiyar
bedeni kuser bu kentler
Çünkü bilinir, her eski kentin tarihe saldığı
müthiş kökler vardır.
- BİRİNCİ USTA : Surların yarıklarından çıkıyorsa çürüyerek
deniz
- TORPİL EROL : Kumkapı taraflarında tren işçileri terli bir
ağustosun sıcakını soluyarak putrelleri sırtlıyorlarsa.
- BİRİNCİ USTA : Korkuyu kime yakıştırmalı düşünmeliyiz.
- İKİNCİ USTA : Dinleyin evrenin didişken gürültüsünü.
- ÜÇ USTA
- BİRLİKTE : Dinleyin. Dinleyin. Dinleyin hey anam hey!..
- BİRİNCİ USTA : Pulanyalar, vinçler, kayışlar, merdaneler, fırınların kor kesmiş yüzü. Demir çapakları...
- İKİNCİ USTA : Kâğıthane’de şimdi öd yeşilidir sular...
- BİRİNCİ USTA : Susun dedik... Susun dinleyin ha...
- TORPİL EROL : Durun ulan, savuşmayın bir yere, halkın dinlemesi yetmez, siz de dinleyin hele, siz de varsınız bu bahiste...
- BİRİNCİ USTA : Dakikada yüz bin devir yapan insan elleri.
- TORPİL EROL : Onları unutmayasınız sakın, hatırlatırız.
- İKİNCİ USTA : Güneş gibi açan yoksul çocukların inançlı
bakışlarını.
- BİRİNCİ USTA : Kadınlarımızın bekleyişinin hırsı
dönüşünü...

- İKİNCİ USTA : Yaşamak için bize bırakılmayan vakti.
Köylülerin hemşerilik olmayan bu kentte
"hemşerim" diye aranmalarını...
- TORPİL EROL : Çatlıyor kent, duymuyor musunuz?..
- BİRİNCİ USTA : (Gülerek) İstanbul'un giderek daha az yerinde-
ler.
- İKİNCİ USTA : İşte biz, günlük ekmeğinin hesabını bakkal
gibi tutup şurası senin burası benim yola dü-
zülenler, işsizler, işsizler... (Burda dönüp REDİ-
FE'nin babasına bakarlar.)
- TORPİL EROL : Çalışsınlar efendim di mi?
- İKİNCİ USTA : Belirecek yeni insanı yoldan alıkoymak için-
dir bu zırvalar.
- ÜÇ USTA
- BİRDEN : Bir halk destanı hemen yazılmaz
Yürüyoruz açtığımız patikadan
Patikalar varacak büyük yola
Ayaklarımız kanıyor olsun, kanın
döküldüğü yer doğruysa
İkiyüzlülük gittikçe yağ bağlayıp
morukluyorsa
Fıskıracak olanın derinden kaynadığını
biliyorsak
Demirin, çeliğin yüksek fırınlarında
Kızıl alevlerin karşısında kavrulup ateşi
körüklüyorsa
Ne zaman bir sinsi sesi duysak
Bağırıyoruz
- BİRİNCİ USTA : Susun ulan!..
- İKİNCİ USTA : Susun sömürgenler!..
- BİRİNCİ USTA : Tanrının yüz karaları!..
- TORPİL EROL : Löpçüler!..
- BİRİNCİ USTA : Zebaniler!..

- İKİNCİ USTA : Dünyanın akıllısı bir sizler misiniz?
- ÜÇ USTA
- BİRDEN : Öyle görünüyor ki
Daha bir süre
Bu kadavrayı, yaşıyor sayacak bilmeyenler
Onlar yaşayan her şeye kurdukları
tuzaklarda eşelenip
Leş tıkınırlar.
Onları tepmeliyiz.
- BİRİNCİ USTA : Öyle deme arkadaş, bırakırlar mı rahat yerle-
rini?
- TORPİL EROL : Eğer emmezlerse canlı bir organizmayı
Unutmayalım tümü
Dağılır kof bir alçı gibi.
- İKİNCİ USTA : Elin oğlu saltanatını kolay verir mi?
- BİRİNCİ USTA : Tafraları değişmezmiş gibi
Oturuyorlarsa da aldanmayın.
- İKİNCİ USTA : Şöyle “halk” deyip geçiverdikleri
Şu benzersiz kenti doldurup, kuşatanlardır.
- TORPİL EROL : Çalışsınlar efendim...
- İKİNCİ USTA : Arasa iş bulamaz mıydı?
- TORPİL EROL : Ulan biz haza ustayız, imanımız gevriyor iş
peşinde.
- İKİNCİ USTA : Dilleri birden sökülmeyen, denizi görünce
elham okuyan sabırlı köylülerimiz...
- TORPİL EROL : Kızlarını dizlerinin dibinde tutamayanlar.
- İKİNCİ USTA : Ekmek aslanın ağzında ağam...
- BİRİNCİ USTA : Elbet bu grevler niye?
- TORPİL EROL : Grev var ya grev, bunların karabasanı, böyle
bir düzenin kabul etmek zorunda kaldığı bir
mucize? İşte anam canım İstanbul. Selamla-
rız seni saygı ile.

BİRİNCİ USTA : Ne cümbüş...

(İKİNCİ USTA ve BİRİNCİ USTA, TORPİL EROL bundan sonraki bölümde sürecek olan anlatımlarını, bir halayın değişik hızlarıyla söylenecekleri vurgulayarak sürdürecektir. Başı tutmada sık sık yer değiştirecekler, bir davulun eşliğinde yapacaklardır dansı. Kimi sözcüklerin anlamını güçlendirecek vuruşlar olacaktır. Birinci ve ikinci işçi İstanbul'u sunuşlarında pazarcıların kendilerine özgü çevreyi çağıran ağzını kullanacaklardır. Bu ağız "Haziranlarda İstanbul"u anlatan bölüme girince değişerek ilk konuşmalarındaki ağza dönecektir. Bu uzun bölümde amaçlanan sözlerin ustalıklı öne çıkarılmasıdır.)

BİRİNCİ USTA : Vay anam hele bakın şu İstanbul'un
güzelliklerine.

Koşun görün buralar bilinmez, öğrenin.
Balkıyan doğu güllerini içimize doğru kanatarak açan bu kenti.

İKİNCİ USTA : Görün bakalım!
Açlığı doyurmayı kolay sananlar

ÜÇ USTA

BİRLİKTE : Ateşle acıyla karılan günlerimizi biz
Şarkıyla, maniyle dile getiririz.

TORPİL EROL : Bakın bayım bakın,
Şu İstanbul'un güzelliklerine.
Rutubetli odalardan geldik biz, rutubetli sokaklara dönmeye

İKİNCİ USTA : Alıştırın bizi görmeye kendinizi.
Kanını görmek nasıl şaşırtır, ürpertirse insanı
Kendin şehrin dibinden görmek de öyle
ürkütür.

TORPİL EROL : Alıştırın şimdiden iyisi mi.

İKİNCİ USTA : Sizin için satın almak önemli değil,
satılmak da.
Bizim içinse hayat memat
Emeğimizi haybeye atmamak.

TORPİL EROL : Bakın işte uzak denizlerden gelen şu kalın
sesli
Aslanım gemileri hiç düşündünüz mü?

BİRİNCİ USTA : Kenti neden selamlar diye?

TORPİL EROL : Ateşçiyi, çarkçıyı, kaptanı, lostromoyu bilir
misiniz?

İKİNCİ USTA : İnsandırılar...

BİRİNCİ USTA : Onlar bu kentin emekle nasıl can kazandığı-
nı bilirler ve selamlarlar.

TORPİL EROL : Bir insanı vatanında kul etmeye kimin hakkı
var?

ÜÇ USTA

BİRLİKTE : Söyleyin kimin?

BİRİNCİ USTA : Surları açıktır gelenlere ve şimdi bütün kapı-
ları İstanbul'un.

İKİNCİ USTA : Engellenemez...

ÜÇ USTA

BİRLİKTE : Yürüyoruz durup dinlenmeden.
Ağaçları bizden yana kesmişler, onlar gölge-
likte, güneş ensemizde.
Deniz görmüş geçirmiş bekliyor sessizce.
İstanbul'u böyle gördünüz mü hiç düşünün
hele...

İKİNCİ USTA : Anlatmayla biter mi bu İstanbul, bir sayalım
gene.
Önemli semtleri hatırlayalım:
Rami, Alibeyköy, Çağlayan, Zeytinburnu,
Gazi Osman Paşa, Kasımpaşa, Avcılar, İkitelli,
Gültepe.

TORPİL EROL : Saymakla biter mi yahu?..
BİRİNCİ USTA : Bir haziran sabahı uyananlar, baktılar ki..
İKİNCİ USTA : Ne şenliktir o, işsizi bol bir ülkenin
İş icat edip duran zebun erkekleri..
Hey de hey!..
BİRİNCİ USTA : O bakınıp duran yorgun adamlar..
TORPİL EROL : Onları ısıtıp durur haziranlar.
İKİNCİ USTA : Yeni Cami büyük keşiflerin sergilendiği yer,
tanıklarsa ilkten tahta sonra beton dubalara
oturan köprüler.
BİRİNCİ USTA : O günü tarih düşenler az mıdır sanıyorsunuz
ne yani!
İKİNCİ USTA : Köprüler açılınca.
BİRİNCİ USTA : Toplanın, toplanın, katılın bize..
İKİNCİ USTA : Safları sıklaştırıyoruz.
TORPİL EROL : Bugün nasıl bir gün düşünün hey!..
Gökten, yerden bakıyor tüm canlılar.
BİRİNCİ USTA : Nerdeydiler, görmüyorduk nerden üretiyor-
lardı hayatı.
TORPİL EROL : Yürüyorlar.
BİRİNCİ USTA : Ne kalabalık saymak güç.
İKİNCİ USTA : Tanıdık, gelenler onlar.
ÜÇ USTA
BİRLİKTE : Zorluklarımızı bir biz çözebiliriz, biliyoruz
bunu.
TORPİL EROL : Bu nasıl bir gün, nasıl anılacak hey anam
hey!..
İKİNCİ USTA : Saçılan bin cansa, toplanan milyon.
ÜÇ USTA
BİRLİKTE : Bugün bütün günlerden başka
Ürettik onu, süsledik emeğimizle, pahasını bi-
çemezler.

BİRİNCİ USTA : Makinelerin duyulmaz gibidir çalışması
bilirsiniz.

İstanbul'un sesi değişivermişti.

İKİNCİ USTA : Tıpkı bir denizin dipten dibe kabarıışı...

TORPİL EROL : Duyulmaz ama bilinir ya...

BİRİNCİ USTA : O gün makineler duruverdiler.
Bu ağır sessizlikti duyulan...
Tüm kentte

ÜÇ USTA

BİRLİKTE : Vay dinsizler, imansızlar...
Vay ki vay, saralım cigaraları kötü
öksürüyoruz.

Şuna alışmamak da vardı ya...

İKİNCİ USTA : Sağlıklıymış, ne laf ha!..
Kaybedeceğim bir o değil...

TORPİL EROL : İşçinin kaybedeceği şey yoktur.
Kazanabileceği o müthiş şeyden başka!

BİRİNCİ USTA : Anam İstanbul, gülüm İstanbul...
Çevreye yayılan uğultu.

TORPİL EROL : Toprak en kızgın yerinden yekinmiş

BİRİNCİ USTA : Doğruluyordu.

İKİNCİ USTA : İstanbul haziranını izliyordu:
"Büyük bir tarihim var,
Böylesi şeyler yakışır bana."

ÜÇ USTA

BİRLİKTE : Derken surlardan haberler duyuldu.
Köprüleri açtılar!
İnsanlar yürümesin.

BİRİNCİ USTA : Bu yürümeler bilinenlere benzemez.

İKİNCİ USTA : Yazlıkta yazı yaşayanlar.

TORPİL EROL : "Buralara da gelirler mi dersiniz?" diye
sordular.

- İKİNCİ USTA : Ürkümüştüler ziyadesiyle...
- BİRİNCİ USTA : Gemileri salıyor tersaneler...
savulun hey!
Çıkıyor ak dalgalı mavi denizlere insanlar.
- TORPİL EROL : Adamın biri, çok yaşlı, çok eski biri
Harbiye'den doğru hızla yürüyor.
- İKİNCİ USTA : Koşmaya bedeni elverişli değil belli.
- TORPİL EROL : Galicya gazilerinden, dizkapağında şarapnel
parçaları.
- BİRİNCİ USTA : "Yaşasın hürriyet, adalet, müsavat!" diye ba-
ğırıyor.
- TORPİL EROL : Genç biri "Amcacığım" diyor, "dedeciğim ner-
den çıktınız siz!"
- BİRİNCİ USTA : "Beyazıt meydanındaki miting başladı mı
güzel oğlum?"
- İKİNCİ USTA : "Efendim bilmiyorsunuz sanırım, orası
şimdi
Hürriyet Meydanı'dır."
- BİRİNCİ USTA : "Nasıl olur beyim anlamadım ben."
"Kurtarılacak düşmandan bu aziz vatan."
"Trablusgarp tabyalarından geliyor boru
sesleri."
"İleri ey ehli vatan, ileri."
- TORPİL EROL : Ayaklanma bu efendim diyorlar, korunaklı
evlerindekiler.
- İKİNCİ USTA : Küçük hayatlarının, küçük hesapları içinde...
- BİRİNCİ USTA : Bilmiş biri fetva veriyor: "Bu tür bir düzenin
grevi kabul zorunda oluşu."
- TORPİL EROL : Evet zorunda oluşu. Tarih hiç geri akıyor
doğrusu bu.
- BİRİNCİ USTA : Mağazalar pırıltılı şeylerine ürkerek bakıyor.
- İKİNCİ USTA : Mal sahibi olmak yorucu, insanı tutsak kılar.

- TORPİL EROL : Kemikleri ilk kez görünüyor kentin, ilikleri de...
- İKİNCİ USTA : Yeni bir gün beliriyor İstanbul'un alınlığında.
- BİRİNCİ USTA : Makineler, ellerimiz, uzakta yeni doğan bir çocuğun ilk bağıışı...
- İKİNCİ USTA : Bir ananın ılık sütü gibi helalinden bir hava.
- ÜÇ USTA
- BİRLİKTE : Yürüyorduk.
Nasıl da yayılıyordu haber.
- İKİNCİ USTA : Haklısın şaşar insan kendisi bile.
Duyuldu yedi kentin tepesinde.
- TORPİL EROL : Bakın geliyorlar.
- ÜÇ USTA
- BİRLİKTE : Elllerinde ayyıldızlı albayraklar.
Hey anam hey! Hey babam hey!..
- BİRİNCİ USTA : Ankara, İstanbul çalışıyor teleksler, telefonlar...
- TORPİL EROL : Teller vızır vızır bozkırlardan akıyor.
- İKİNCİ USTA : Ne demek istiyor bunlar?
- TORPİL EROL : Kapatırız fabrikaları.
- BİRİNCİ USTA : Beyefendi çok haklısınız.
- İKİNCİ USTA : Fakat...
- TORPİL EROL : Şu "fakat" ne afili bir sözcüktür yavrum kimi zaman.
- ÜÇ USTA
- BİRLİKTE : Sıcak bir haziranda
Köprüler açılıverdi
Hey anam hey!
- BİRİNCİ USTA : Bu neyin nesi efendi, ne köprü açılması?
- İKİNCİ USTA : Ne isterler bilmem.
- TORPİL EROL : Son zamanlarda pek çok oluyor bu.

İKİNCİ USTA : Bir delikanlı
Gelip soruyor saati.
BİRİNCİ USTA : “Benimki de aynı” diyor “değerli abim...”
İKİNCİ USTA : Ayva rengi sakalları şenlik içinde...
Var ancak yirmisinde.
TORPİL EROL : Kadıköy kaymakamlığı
BİRİNCİ USTA : Deniz, Marmara Denizi dinlenmiş..
ÜÇ USTA
BİRLİKTE : Vapurlar iskelede...
Yakalım bir sigara hele.
Şu bizim İstanbul’un
Şu bizim haziranın
Şerefine...

(Birlikte söyleyecekleri türkü için sahnenin önüne doğru yürürler. Türkünün yineleme dizesi olan /anasını avradını/ sözcükleri müziğin yükselme noktası olarak verilecektir. İşçiler (ustalar) Haziranlarda İstanbul’u söylerken, sahnedeki ışık salt onları aydınlatır. “Haziranlarda İstanbul” bölümü başlı başına ayrı bir sahne anlayışı içinde sunulmalıdır.)

HAZİRANLARDA İSTANBUL

Bizler bu İstanbul'un tüm işçileriyiz
Erkenden pazarlarda kurulurken tezgâhlar
Uyandırırız kenti sabahlara gün doğarken
Millet bize bakıp der: "Ne çok yoruluyorlar!"

Yorulan bizlersek dinlenen kimler?
Alın teriyiz biz, ya ötekiler?

Elbet gelir bunun sonu
Anasını avradını!..

Bizler bu İstanbul'un tersane işçileriyiz
İşe giderken bize bakar
Derler ki: "Yaşamak zor, işsizlik daha da zor,
Yolları açık olsun... Ne çok çalışıyorlar!"

Çalışan bizlersek yan gelen kimler?
Alın teriyiz biz, ya ötekiler?

Elbet gelir bunun sonu
Anasını avradını!..

Bizler bu İstanbul'un torna işçileriyiz
Hızır başlarındadır çocuklarımız bile.
Emekle kurtarmaya çalışırlar namusu
Savunurlar hayatı kendi emekleriyle...

İşçiler bizlersek patronlar kimler?
Alın teriyiz biz, ya ötekiler?

Elbet gelir bunun sonu
Anasını avradını!..

(Aynı anda genç güzel iki kadınla bir yaşlıca kadın onların ardında hızlı adımlarla HAİM EFENDİ'nin dükkânına doğru yönelirler.)

İŞÇİLER, USTALAR

BİRLİKTE : İşte Haim Efendi müşteri sana
Kimbilir ne göz nuru yürek umudu
İşlenecek kibar hanımlara
Dükkânında solmuş ne varsa hepsini sun...
Eski rengini alsın tazeler tutunca.
Ne isterlerse indir tozlu raflardan, sevinçle
Koş haydi, bekletme
Güzellik bekletilmez.
Sadık Efendi iki gözüm sen de,
Koy pikaba yeniden, sevdaya
Yakılmış şarkımızı
"Ayrılamam, sensiz dünya ne imiş"i
"Bizden daha iyi sevmeyi bilen var mı?"yı
çal.
Çal vefayı, aldatmamayı çal
Çal sevecenliği ile dünyayı bezeyen kadının
hünerini çal
Ya hiç hüneri olmayanlar
Anasını avradını...

(HAİM EFENDİ dükkânına yürür. Genç kadınlarla birlikte dükkâna girerlerken kahvenin pikasında müziğin sesi duyulur.)

("Yaptığınla kalma dünya" şarkısını çalacaktır.)

YAPTIĞINLA KALMA DÜNYA

Çürüyüp gitse de ömrüm
Vallah sendedir bu gönlüm
Kader beni ele alsa
Kahpe felek taş a çalsa
Senden geçmem âlem bilsin.
Sevdiğimi alma dünya
Yaptığınla kalma dünya.

Biter bir gün yoksulluklar
Garibin de yüreğı var
Alın yazım buymuş diye
Katlanmak kulluğa niye?
Değer mi sevdasız bir ömre?
Boşvermişim sana dünya
Yaptığınla kalma dünya.

5. SAHNE

İSMAİL USTA'NIN
KISA HAYAT ÖYKÜSÜDÜR

İşçiler, çıraklar ve diğerleri öğle yemeği tatilini sürdürür. TEMİR EFENDİ ile İSMAİL USTA işliğin üstünü boşaltırlar. TEMİR EFENDİ yiyecek paketini açar.

İSMAİL USTA : Bu nasıl konukluk a gözüm?..
Zeytinin, ekmeğin kolunun altında...

TEMİR EFENDİ: Yok ne getirdim ki
Sabah erken kızla döküldük yollara
Bizimki sardı zeytini akşamdan
Aynalı fırının ekmeği ise buram buram

İSMAİL USTA : Durun hele bari gidip bir kesmece karpuz
alayım.
“Kan kırmızı çıkmazsa para yok”lardan

(İki adam gülerler. Baba dönüp kızını arar. REDİFE uzaktadır, çevreyi izlemekte, yemek yiyen çıraklara bakmaktadır. Babasının kendisini aradığını fark edince arkasını döner. İSMAİL USTA sokağın başına yürür çıkar. TEMİR EFENDİ REDİFE'nin yanına gider.)

TEMİR EFENDİ: Redife yemek yiyeceğiz. (REDİFE omuzlarını silker.) Gel buraya akılsız gel! Neyi anlarsın ki, neye küstün?

REDİFE

: Sen bu sabah annemi dövdün. (REDİFE baba-
sından biraz daha uzaklaşır.)

(İSMAİL USTA da dönmüştür, o arada babayla
bakışırlar. REDİFE iyice geriye alır kendini. İS-
MAİL USTA, REDİFE'ye yaklaşır, kızın hızla
ardına sakladığı ellerini arar, sonra omuzlarını
okşayarak bekler. REDİFE sessizdir. İSMAİL
USTA'yla birlikte işliğin başına oturur. Baba RE-
DİFE'nin önündeki kâğıt parçasına zeytin koyar.
REDİFE zeytinleri eliyle iter. Baba önce kızını to-
katlamak istermiş gibi davranır, sonra cayar. Sah-
nenin önüne gelip şarkısını söyler.)

BU NE ZOR HAYATMIŞ

Tepebaşı'nda dar dar sokaklar
Dar sokaklarda apartmanlar
Yalnız sesleri duyarsın burda
Yalnız sesleri beklersin burda
Hah! İşte şimdi çağıracaklar...

Açılan camdan bir yüz belirir
Sadece bir yüz, kimdir kimbilir
Rum, Ermeni, Türk, pazarlık üzre
Bütün kadınlar pazarlık üzre
Beş kuruş gider, üç kuruş gelir...

Yüce dağların adamısın sen
Yeşil ormanlar çıkmaz içinden

Toprak kokusu ne arar burda?
Yağmur kokusu ne arar burda?
Dönemiyor bir kere gelen...

İSMAİL USTA : İşte yemek hazır.

TEMİR EFENDİ: Günlerdir bir lokma yutamıyorum.
Yemelisin Temir, çalışacaksın diyorum,
Kötü adam oldum.
Bizim büyüklerimiz iyi aile reisleriydi.

İSMAİL USTA : Yok Temir Efendi,
Her yaptığını huyun belleme
Seninki kendine eziyet
Kozma demez mi: “Bre Temir, bre koca dağlı
Sen ki en sözüne güvenilirli oraların,
Sen ki yakınlarına en bağlı.”
Kozma’nın geçmişini düşün Temir,
O ne güzel günler yaratmıştır, anlatır
Savaşı bitirmiş, ver elini demiş Bulgaryalı,
İstanbul’a.
Biliyorsun Kozma’da bir bacak yok
İşçiler dükkânına süt içmeye uğradılar mı;
“Baba Kozma nasılsın yahu!” dediler mi
bi kez tamam
Aksayarak, sıçrayarak, yuvarlanarak
Kozma’da cevap tak hazır, otuz iki diş
gülerek;
“Yaşıyoruz demek ki iyiyiz, düşünüyoruz
demek ki varız”ı
Bastırır has tanışımız.

TEMİR EFENDİ: Kozma başka bir adam İsmail Usta, arasız
okur.

İSMAİL USTA : Öyle elbet.
İstanbul’un adamı boldur.
Çoğunun hayatları zor, sert adamlardır.
Böyle olunca kötü huyludurlar mı diyelim?

TEMİR EFENDİ: Yok İsmail Usta, yok kardeşlik
Kötülük bende yer etti bunu böyle bil
Gebe bir kadını dövmek
Özrü olur mu bunun?

Çocuk kimin benim, onun.
(*Ellerini uzatır, gösterir.*)
Ellerime bak
Yıllardır güneş görmemiş yararsız
Toprağı karmamış kemikleşmiş
Dargın, ölü, sevilmemiş yıllardır
Vurdum ona
İyi babalardı bizim ordakiler.

İSMAİL USTA : Ne diyorsun sen,
Burdakiler mi kötü baba?

TEMİR EFENDİ: Yeni bir çocuk olacak, neleri görmeye
Oğlan olsa bari diyorum, bu zaten kız.

(*REDİFE başını öne eğerek, elinde ekmekle kalakalır. İSMAİL USTA, TEMİR EFENDİ'nin omzuna elini koyar. Baba elini kızının başına uzatır. REDİFE babasına değmemek için başını daha öne eğerek.*)

TEMİR EFENDİ: Ben Redife'yi elbette severim.
Kız çocuk olmasın derken başka şey murat ederim.

Söyletme bilirsin işte...
Oğlan olsun, kravat takınsın efendi gibi
Bilsin nedenmiş bu düştüğümüz haller
Ona selam versin müdürler, beyler.

İSMAİL USTA : Temir,
Sen hepten umutsuz musun, de bakayım...
İnsanoğlu bazı günler dünyanın altında kalır
Bazı günler dünyayı tutar elinde.
Yaşamaktan caymak mı olur?
Oğlun olsun peki, okusun iyi
Ya bir de efendi kesilip bizi tanımazlanırsa;
Ya güzel yüzlü Redife hanımcık

Deyiverirse ben yanınızdayım.
Her okumuş sevgiyi, emeği tanır mı?

(REDİFE söylenenleri duymamış gibi kendi kendine konuşur.)

REDİFE : Annem ölecek mi?

İSMAİL USTA : Ne diyorsun sen Redife Hanım bugün, hiç böyle şey olur mu? *(REDİFE'nin önüne bir dilim ekmek kesip koyar. Karpuz da verir.)*

TEMİR EFENDİ: Bre kızım, Redife'm küssün öyle mi bana. Ne-yi bildin ki sen?

REDİFE : Annem ölecek.

İSMAİL USTA : Çocuklar, ah çocuklar! Biz büyükler yaşlanıp olanları görmüyoruz. Redife Hanım gözüm yemeğini ye bakalım.

TEMİR EFENDİ: Annen niye ölsün? Olacak bir kardeşçağızın, çıkacaksınız çeşmelere, bakkallara.

İSMAİL USTA : Doğru söylüyor baban Redife hanım, çocuk bambaşka şeydir, olmayan iyi bilir. Şimdi sana anlatacağım kendi hikâyemi. Bunu baban bile bilmez.

(REDİFE çekingen, İSMAİL USTA'ya bakmaya başlar.)

İSMAİL USTA : Ben evlenmedim.
İstanbuluyum doğma büyüme.
Rahmetli babam da anam da öyle.
Evlenmeyeceğim diye hiç düşünmedim.
Anamda hep hazırlık geçtiğimiz yıla kadar.
Bu yıl ben işi şakaya alıverdim.
Anamsa sordu:

“Oğlum hiç yakışır mı böylesi?”

Hayat gariptir

Eee sözü dağıtmayalım.

Bir ulu asmanın gölgesinde bükülüp

yaşlanan

Evimiz, ben ve anam

Elbette yıllar önce değildik böyle.

Okumayı, tahsil etmeyi istedim açıkça

söyleyim.

Ne zaman ki anladım bizler için zorlu bu iş

Sonra bir usta yanına çırak, eve destek gerek,

Okumaksa vakit bulunca.

Çanakkale şehidi babamın kitapları eski

Türkçe,

Yeni alfabeyi daha iyi söküyoruz elbette

Gülmeyin yahu, okumayı böylesine sevmek

Bizi çokbilmiş bir kundura tamircisi yaptı.

(Konuşma boyunca REDİFE ilgiyle İSMAİL USTA'yı dinler, birden yerinden fırlar.)

İSMAİL USTA : Dur Redife Hanım, hele otur bakalım gözüm

Şu hikâyemizi bitirelim.

Günler yıllar demlendi koyuldu evimizde

Artık saçları ak örtüsü gibi anamın da.

Evlenmek, ne canlılıktır o.

Korktuk dinginliği bozamadık birlikte

kocadık anamla.

Sevinçtir bu düşün Temir Efendi, gelecek

yeni bir can.

Bizse asma ağacı, ben ve anam.

Sessizce geçip gideceğiz dünyadan.

TEMİR EFENDİ: Yok çocuğum yok deme

Bütün bu çocuklar

Şu çıraklar, Redife... doğacak olan...

Senin de çocuklarındır böyle belle.

İSMAİL USTA : Doğru, çok doğru söyledin bak şimdi.
Çocuklar sevenlerindir.

TEMİR EFENDİ: Sen yok musun İsmail Usta sen, işte yıkadın
içimi.

Marifet acılarla da yaşamak, haklısın
Bir sahici düğün sayıp evreni
Kimi günler öyle başlamak yaşamaya.
Eksik anlamadık ya
Sabahtan beri işittiklerimizi?

İSMAİL USTA : Eksik anlar mısın bu yürekle sen!

TEMİR EFENDİ: Biz de sayacağız kendimizi bayram içinde...

İSMAİL USTA : Oh yahu, nihayet, yaşa
Ne iyi söyledin şu mutlu gününde!..

REDİFE : *(Sevinçle)*

Baba, bulundun mu sen gerçek bir düğünde?

*(TEMİR EFENDİ abartılmış gururlu bir duruş-
la, ayağa kalkar.)*

TEMİR EFENDİ: Anlatayım mı?

Günebakanların ışığı yağarken her yana
Hepiniz çağrılısınız düğüne. Başlayalım mı?

REDİFE : *(Ellerini çırparak)* Yaşasın!..

TEMİR EFENDİ: Çalgılar çalınıyor duyuyor musunuz?
Yakınlarımız, hısımlarımız, tanışlarımız,
herkes

Konuklarımızdır, buyursunlar.
Sonsuz çardakların altında
Hoşnutlukla kuruluyor sofralar.
Tabak bardak sesleri çınlıyor
Duyuyor musunuz, gülüyor eşyalar...
Cömertlik düğün töresidir lafa ne gerek!

İSMAİL USTA : Güzel güzel anlat Temir Efendi
Hiçbir şeyi unutma.
Susma. Oğullarını evlendirmekten sakınan
analar işitsin.
Analarını her şeyden sakınan oğullar.
Bir gün öyle yaşlanırlar ki analar
Oğullar da onlarla yaşlanıp gitmiştir
Anlat düğünün ne olduğunu buradakilere.

(İSMAİL USTA ağızlığına bir sigara takar. TEMİR EFENDİ güler.)

TEMİR EFENDİ: Yenik düşmedik belleyeceğiz bu düğünü
anlatırken
Umutlu, taşkın, cesur olacağız.

İSMAİL USTA : Zaten öyleyiz kuşkun mu var ya?

TEMİR EFENDİ: Peşkirler çıkarılacak çekme ipekten
dokunmuş
Mintanlar giyilecek, en diri duruşlu
Başlıyoruz.
Uyku kuşlarının sesi üç kez duyulacak
Üç gün üç gece yani
Atmaca yuvaları
Ahırların yumuşak başlı hayvanları
Yün yatakların ak çarşafı
Toprak kaplara sağılan sütler
Fırınlarda tepeleme korlar
Terler içinde kollar.

6. SAHNE

DÜĞÜN

TEMİR EFENDİ'nin anlatışıyla sahnedeki dekor, ışıklar ve akasya ağacı pırlıtiyla öne çıkar. Tümüyle başka bir görünüm alır sahne. Düğün için başta HAİM EFENDİ'nin dükkânına giren üç kadından üçü de değişik yerel giyimlerle düğünün çağrılılarını ve gelini oynayacaklardır. Çeşmenin sesi bu değişim içinde pınar sesi gibi daha belirginleşecektir. Kahvenin ön yüzü tümüyle açılıp içindeki kahve ocağının görkemli pırlıtısı düğün öncesinin gelin odası görünümü kazanacaktır. Bu değişimler sahnede dekor yenilenmesiyle değil, sahnedeki dekorlara uygulanacak ışık oyunları ile sağlanabilir. Türkiye'ye özgü kahve ocaklarının biçimindeki parlaklık bir çeyiz ve gelin odası etkisi yapmaya elverişli niteliktedir. Kahvedeki daha sonra REDİFE'nin söz konusu ettiği dünya güzeli Züleyha resmindeki kadının giyimleri ve hotozu GELİN'in giyimini bir ölçüde belirler. Dünya güzeli resmi büyük boyutlarda masalsı havasıyla çizgileriyle gelinlik odasının görünür bir yerindedir. Kahvenin avadanlıkları pırlıtlarıyla göz alır. Akasyanın altında ve sekide toplanan delikanlılar da, yaşlılar da düğün günlerine has canlılık içinde görünür. GELİN ve güveyin dışında öteki oyuncular işçi tulumları, iş giyimleriyle. İlk sahnede üstlerinde ne varsa düğünü oynarlarken değişik bir şey giymezler, ancak yer yer simge olarak bir mendil, bir gümüş köstek ya da yerel bazı süsleri anlatan Makedonya bölgesini anımsatacak şeyleri taşıyabilirler üstlerinde. GELİN ve güvey anılara özgü bir düğünün gizemli, düşsü kişileridirler; bundan ötürü giyimleri yenidir, renklidir. GELİN üstüyle kahvedeki dünya güzeli resminin aynıdır; altında Balkanlara özgü eteği, işlemeli çorapları, yaldızlı ayakkabıları vardır. Güvey yerel giyimiyedir. TEMİR EFENDİ anlatıma girdiğinde kişiler resimsi bir duruş içindedirler. Işıklarla puslu bir uzaklığın sağlanmasıyla bu durgunluğu sürdürürler. TEMİR EFENDİ; "Beklenen önemli gün hiç gelmez gibiyken, geliverdi," sözlerini söyleyinceye değin kıpırtısız duracaklardır oyuncular.

TEMİR EFENDİ: Bizim oralarda günler sağlıklı bir çocuğun sesi gibi insanı yatıştırırdı. Gençler erişirdi, denk olanlar birbirlerine daha başka baktıklarında yaşlılar gençleri anlayamadığımız dikkatleriyle izlerlerdi.

(Işık tümüyle TEMİR EFENDİ'yi aydınlatır. TEMİR EFENDİ coşkulu bir sevinçle ilk anıları anlatmadaki durgunluğunu yitirmiş olarak konuşmasını sürdürür.)

TEMİR EFENDİ: Redife'nin annesi olacak genç kızı bir gün gördüğümde yabancıymış gibi şaşırmıştım. Oysa bizde kaç göç yoktu. Büyüklerim onlara bir süt güğümünü götürmemi istediler. Delikanlılık nelere dikkat edileceğinin bilinmediği dönemdir. Redife'nin annesi olacak genç kız avluda karşıladı beni. İkinci loşluğunda gölgelenmiş avlu, ışığa boğuldu. Dikilip kalmıştık karşılıklı.

(TEMİR EFENDİ'nin anlatımının bu bölümde onun yönü yine kararır. Düşününün olacağı bölüm belirginleşir.)

TEMİR EFENDİ: Harman kaldırılıp, bağ bozumları sona erdiğinde yaşlılarımız bolluk günlerinin azla yetinmenin onurunu taşıyanlarımızın kaderinin, bizde de sürmesini diliyorladı. Genç kızlar nişanlımın gelinlik odası düzenine hamaratlıklarıyla emek katıyorlardı. Ben çevremdekileri ilk kez görür gibiydim. Güz sıcak, turuncu akşamlarıyla her yanı beziyordu. Avlularda su sesleri çınlıyor, kuyuların taşla-

rına çarpan kovaların vuruşları kızların kahkahalarına karışıyordu. Düğün, düğünümüz bekleniyordu. Düğün herkesindi. Beklenen önemli gün hiç gelmez gibiyken, geliverdi. Üç gün üç gece sürecektir büyük şölenin yeri doğanın içiydi.

(Bundan sonra TEMİR EFENDİ'nin anlattığı bölümle sahnede giderek artan bir canlılık sürecektir.)

TEMİR EFENDİ: Yaşlılarımızdan Hüseyin Amca beni ikide bir durdurup...

(HÜSEYİN AMCA'yı SADIK EFENDİ oynar.)

HÜSEYİN

AMCA : Eh delikanlı Temir seni de baş göz ettik. Üstelik böyle bir zamanda.

İSHAK : Zamanımıza ne olmuş ki?

HÜSEYİN

AMCA : Alman'ı sürdüler gitti motosikletleriyle, yine de kargaşa bitmedi.

RECEP : Beğen zamanı amca.

HÜSEYİN

AMCA : Beğenmiyorum, siz niye beğeniyorsunuz bre? Recep'se uzaktır bize bilin kente gitti. Şimdi bura giyimini taşıyamaz oldu üstünde.

(Gençler birlikte RECEP'e dönerler. RECEP şayak takkesini yan yatırır, cepkenini çıkarıp giymeye çabalamaktadır. Arkadaşları onun abartılmış

şaşkınlığını artıran davranışlarla yardıma girişirler.)

TEMİR EFENDİ: Gelini giydirdiler, genç kızlar, genç kadınlar bazı gizleri kutsayarak eğilip söylediler ona.

(GELİN'in odası aydınlanır ve gelinin yardımcıları ve YAŞLI KADIN belirirler.)

TEMİR EFENDİ: Yaşlılar kimi zaman dik, kimi zaman nasıl yumuşak başlı olması gerektiğini anlattılar. Ve saçlarını çözüp omuzlarından aşağı saldı- lar. Başına taşlarla bezeli hotozunu, boynuna ak inciler taktılar, saçlarına gümüş rengi ipek kurdeleler sardılar, cepkeninin pembesini sarı sırmalarla süslemişlerdi. Üstüne çimen ye- şili bir şal attılar, eteğinin kıvrımları, şaşkın adımlarına karışıyordu. Gelinlik kızlar hotoz takmadılar. İpek örtülerin görkemini artıran kırmızı güller koydular kulaklarına. Elleri- ne horonda sallayacakları renkli ipek mendiller aldılar. Bol etekleri koşturmalarıyla çevreye renk saçıyordu.

(Aynı anda GELİN'in odası yine öne geçer, GE- LİN'i hazırlamayı sürdüren GENÇ KIZ ve YAŞ- LI KADIN sevinçli bir telaşın içinde işlerini sür- dürürler. Bir şeyleri yitirip yeniden bulurlar, ara- larında gülüşürler. Türkü mırıldanırlar.)

GENÇ KIZ : Ah bilsen nasıl yüreğim çarpıyor.

YAŞLI KADIN : Ne o, yoksa sen de mi gelin oluyorsun yakın- da? Gençlik gençlik, yalan gençlik...

GELİN : Neyin var kardeşim?
YAŞLI KADIN : Aranızda fısıldaştığınızı duyuyorum.
GENÇ KIZ : Duy, gizlimiz yok ki.
YAŞLI KADIN : Her genç yüreğin gizlisi vardır...

(GENÇ KIZ'la GELİN, YAŞLI KADIN'ı birden kucaklayıp odada döndürmeye başlarlar. Kadın bir yandan naz eder gibi kendini kurtarmaya çabalar, bir yandan da onlara katılır.)

YAŞLI KADIN : Bırakın çılgınlar, biliyorum.
GENÇ KIZ : Neyi biliyorsun?
GELİN : Neyi biliyorsun?
YAŞLI KADIN : Recep gelmiş, görmeden anladım. Okumaya gitti kente ya, sevdiğini, yavuklusunu unutmadı.
GELİN : *(GENÇ KIZ'a sorar.)*
Değişmiş mi, gördün mü, hadi anlatsana!
GENÇ KIZ : Gördüm dün otobüsten inerken.
GELİN : Seni unuttu sanma.
GENÇ KIZ : Unutamaz değil mi?
GELİN : Recep seni görünce ne yaptı?
GENÇ KIZ : Gülerek koştu:
Kucakladı akrabamışız gibi.
Sordu: "Nasılsın doğanın akgülü;
Gene türküler söylüyor musun sürüler dönerken?
Gene elinde danteller çardakların altında
Sevgiler, antlar, düşler işliyor musun?"

(Bunları konuşurken bir yandan gelinin ellerine, bileklerine küçük şişelerden kokular sürerler. Dı-

şardan gelen konuşmalar mırıltılar duyulmaktadır yavaş yavaş. Bu sahnede ışıklar salt gelinin odasını aydınlattığından dışarsı değil orası öne geçmiş gibidir. İlk neşe odadaki konuşmaların bu noktasında biraz silinir. YAŞLI KADIN, GELİN'in de katıldığı yapmacık bir aldırmaazlıkla...)

YAŞLI KADIN : Unutmamıştır seni hadi hadi!..

TEMİR EFENDİ: Gençler en iyi mintanlarını giydiler, cepkenlerinin kanatlarında ince göz alan işlemler vardı. Gömleklerinin süsleri güveylikleri beklenen bu sağlam yürüyüşlü delikanlılara yakıştıyordu. Sekilerde oturan yaşlılar çalgıcıların gelişiyile öylesine sevindiler ki birbirlerine bakarak gülümsediler. Onların da üstlerinde işli kadife cepkenleri, eteklerindeki ağırbaşlılığa inat çoraplarında çiçek işlemleri vardı. Güveyi, arkadaşları aralarında bir süre tuttular. Kimi onun ipek mintanını düzeltiyor, kimi hiç gereği yokken, “Haydi haydi, artık delikanlılık bitti, iyi bir erkek, çocuklarını sakınan baba ol,” diyordu.

(Yeniden gelin odası.)

GELİN : Erkekler benzemez bize. Bakın şimdi nasıl geveze, nasıl şen hepsi!

YAŞLI KADIN : Güveyin utkusu denir düğüne.

GENÇ KIZ : Ya gelinin nesi?

GELİN : Değişmeden korkuyoruz.

GENÇ KIZ : Hem de nedir bilmeden.

YAŞLI KADIN : Korkmak âdettir bilinmeyenden.

(GELİN'i yeniden bir şeylerle süslemeyi sürdürürlerken GELİN en güzel görünümüyle onlara bırakacaktır kendini. Dışarda erkekler grubunu aydınlatan ışığın altında onların gidiş gelişi görülür. Sahnede devinim öylesinedir ki düğünün çok çağrılısı olduğu izlenimini uyandıracaktır. Akasya ağacının dibindeki seki çeşitli meyveler ve yemeklerle doluymuş gibi ya da gerçekten o tür bir şölen masasına dönüşerek görünecektir. Yaşlıların bazıları birbirlerini karşılarken ayağa kalkıp sarılıp sırtlarını okşayarak selamlaşırlar. YAŞLI KADIN bu kez sahnede yerini alır ve gençler saygı ile selamlarlar onu ve genç GÜVEY, ağacın arkasındaki gölgeden ortaya çıkar.)

TEMİR EFENDİ: Yürekten gülünen saatlerdi. Güveyin gelin armağanı mendili düğün oyunlarından önce ortaya çıkarılmazdı. İpeğin iç cepteki ılık yumuşaklığı genç gelinin saflığını simgelerdi. Sonra konukların çağrı şarkısına gelirdi sıra, bu hep birlikte söylenirdi.

“DÜĞÜNE KONUKLARIN ÇAĞIRISIDIR”

Düğün kuruldu
Eşlerim dostlarım haydi buyrun.
Dağların, tepelerin, bulutların
Sevinçle katıldığı düğün kuruldu, düğün!

Düğün kuruldu
Sevginin düğünü haydi buyrun!
Saygının, inancın, ölmezliğin
Sevinçle katıldığı düğün kuruldu, düğün!

Ölümsüzlüğe, üretkenliğe
İyi günlere, kötü günlere!
Murada ersin gelinle güvey
İçelim haydi şerefe!

İçelim içelim haydi!
Genç geline, ağırbaşlı güveye
Ak sabunlara girecek ellere
Gelecek mevsim gebelerine
Ana sütü kokan bebelere içelim!

Genç kızlar
Eteklerinin rengi şavkıyan kızlar
Çalgıcılar,
Dünyanın büyümeyen çocukları
Mevsimlerin çılgın kırlangıçları,
İçelim onlara, kaldırın kupaları
Şerefe!

Ölümsüzlüğe, üretkenliğe
İyi günlere, kötü günlere!
Murada ersin gelinle güvey
İçelim haydi şerefe!

Düğün kuruldu
Eşlerim, dostlarım haydi buyrun!
Yağmurun, suların, koyakların
Sevinçle katıldığı düğün kuruldu, düğün!

Ölümsüzlüğe, üretkenliğe
İyi günlere, kötü günlere
Murada ersin gelinle güvey
İçelim haydi şerefe!

(Şarkının bitiminde oyun hızla başlar; genç GÜVEY TEMİR de GELİN'i alır, onlar daha ağır bir tempoda olmakla birlikte oyunlarını uyumu bozmadan sürdürürler. RECEP, GENÇ KIZ ve öteki çağrılılar sırayla eş değiştirerek dans ederler.)

TEMİR EFENDİ: Ayakdaşlarımla konuklarımız, dansların, şarkıların uyandırdığı anılarıyla coşkundular. Recep, Mestan, İshak, Hüseyin Amca, Adile Hala herkes, aynı yürekle çırpınıyorlardı mutluluğumuz için. Gecenin maviliğinden altın tozları akıyordu üzerimize.

(RECEP, oyun hızını yitirirken koşarak hepsini sarar, yüzlerine bakar. MESTAN'a karşı taşkın ve candandır. Herkes bu sevginin coşkunluğuyla doludur. MESTAN, YAŞLI KADIN'ı tutar, belinden kavrayıp ortaya çıkarır. Birkaç oyun figürü yaparlar birlikte. RECEP, HÜSEYİN AMCA'yı yakalar; onun karşı koyup nazlanmasını, ellerini kavrayıp göğsüne bastırıp yok eder. Birlikte horon çekme duruşunu alırlar. İki küçük çocuğu kucaklayarak onlarla da oyunun başka bir figürünü dennerler; sonra yanındaki İSHAK'ı yakalar. Bir iki horon çekme devinmesi yaparlar. MESTAN, İSHAK'ı, RECEP'i tutar ve onları öne doğru iter. Çevredekiler önce gülüşürler; sonra derin bir sessizlik olur; uzaktan böcek seslerini andırır sesler duyulur. GENÇ KIZ dikkatle MESTAN'a bakar; duvara dayanmış RECEP ikisini birden süzer. GENÇ KIZ, MESTAN'dan bakışlarını alamaz.)

MESTAN : Altından güz yakınımızda
Alacakaranlıkta göz kırptıyor ateşböcekleri.
Mutluluğun saati uzun çalsın,

Anılarımızın
Solmayacak günlerinden birini daha
damıtalım...

Haydi Recep! Sen aç düğünü...

RECEP : Sizleri, sizlerle birlikte tüm insanlığı
seviyorum,
Ah bre canlarım ciğerlerim düğünü
açıyorum!

(RECEP, arkadaşlarının yanından ayrılır, çağrılarının tümü ayağa kalkar. Sözlerin bir tekini bile kaçırmamak, eksik anlamamak için olabildiğine dikkatle RECEP'in konuşmasına yönelirler. RECEP bir an durur, ciddileşir, GENÇ KIZ'a gülümser, GENÇ KIZ üzgün bir duruşla, gülümseyişini yanıtlamaz. RECEP konuşmaya girişirken susar, sonra başındaki ak keçe takkeyi çıkarır; eline alıp bakar, çevirir, yanağına sürer ve giyer; ardından cepkenini çıkarır, okşar gibi parmaklarını gezdirir üstünde, kumaşın süslü yerlerini ilk kez görüyormuşça izler, yine giyer, TEMİR'in yanına gidip elini GÜVEY'in omzuna koyar, konuşur.)

RECEP : Öyle güzel bir kızın olsun ki Temir
Başaktan iki örgü saçları.
Yetinmeyen, dik başlı hamarat
Öyle bir oğlun olsun ki yaşama iştahı
sıgmasın göğsüne.
İri elleri, cömert, sırtı yaz tarlaları gibi güçlü
Kızın dünyaya hayran
Erkeğinin yanında yeni fışkın bahar dalı
Gelinin ve sen ömür boyu sevgisiz kalmayın.
Dünyamız öylesine zengin ki yoksulluk
tanımayın
Eşiniz, dostunuz, çocuklarınızla bir ömür
yaşayın.

(TEMİR'in, RECEP'in yanına giden MESTAN ve İSHAK onlara sarılırlar, öteki gençler de başlarına toplanırlar. GÜVEY'i ortaya alıp birbirlerinin omzunu tutarak bir daire oluştururlar. Yaşlılar sevgiyle onlara bakmaktadır. MESTAN oyun oynar gibi ayrılıp ortaya fırlar.)

- MESTAN : Düğün töresidir gelin şarkıyla karşılanır.
- İSHAK : Evet ona erkeklerin duygularının da olduğunu hatırlatalım.
- RECEP : Elbette ağlarınız sevdalanınca. Acırız dara düşünene.
Ellerimiz güçlü olmaktan çok becerikli olmaya hevesli.
- İSHAK : Şiirlerle düşleriz sevdayı ilkgençlik suyu dalarımıza erince.
- GÜVEY TEMİR : Benim çılgın arkadaşlarım, mert ayakdaşlarım
Nasıl anlamlar kattınız düğünüme...
Söyleyecek söz bulamıyorum.

(GÜVEY TEMİR arkadaşlarının yanına gidip yeniden sarılır onlara. Aynı anda sahnenin kıyısındaki yaşlı baba TEMİR belirir.)

- TEMİR EFENDİ: Ayva rengi, sıcak, cömert güzün düğünleri unutulur mu?

(Yine genç GÜVEY ışığın içinde görünür, kalabalığın arasındadır. Gülüşmeler duyulur, birlikte söylenecek türküye geçmeden RECEP konuşur.)

- RECEP : Bolluğun paraya esir düşmediği yerdeki dü-

ğünün damadı, ayakdaşım ben de yarın gidiyorum; insan halidir bu, belki bir daha görüsemeyiz.

(TEMİR'le RECEP el ele bir an dururlar, bakıştılar; sonra karşılıklı birbirlerinin omuzlarına ellerini koyarak gülümserler.)

TEMİR : Çocukken bağbozumlarında söylediğimiz türküyü kente gidince unutmadın değil mi?

RECEP : Unutulur mu?

(Aralarında yavaştan başlayarak sanki kimse duymasın diye özen gösterirmiş gibi söylerler türküyü.)

ÜZÜMLER OLDUĞUNDA

Kalk gelin hanım yürü
Üzümler olduğunda
Kocanın armağanı
Altınların boynunda
Kanına karışacak
Kocanın kanı şimdi
Canında can açacak
Hasat zamanı şimdi

Kalk gelin hanım yürü
Hamarat gelinsin sen
Işıksın altınların
Avluyu süpürürken
Kanına karışacak
Kocanın kanı şimdi
Canında can açacak
Hasat zamanı şimdi

(Sonra ayrılırlar birbirlerinden. RECEP hızla ardını dönüp kaybolur. Konukların gürültüleri uzaktan duyulmaktadır. Davulun vuruşu giderek silinir, zurnanın sesine bir keman karışmıştır. Sahnede gelin odası yeniden aydınlanır. Öteki yanlar ışıksızdır. Bu sırada GELİN'in ayakta durduğu görülür. Yalnızdır, şaşkın, ellerine, parmaklarına bakar, ardından dönüp bulunduğu yerin her noktasını gözden geçirir. Durup gülümser, ellerini yüreğine bastırır; o sırada GÜVEY içeri girer. GELİN'in yanına gider, onu görünmeyen bir yere oturtur. GELİN başını ilkten saklar gibi omzuna eğer. Sonra dönüp GÜVEY'e bakar. Genç GÜVEY, GELİN'e, yaklaşır durur. Bir süre dışardan gelen şarkı, coşkulu nara ve davulla zurnanın, kimi kez tek başına beliren kemanın sesini birlikte dinlerler. GÜVEY, GELİN'in başındaki işlemeli, güzel örtüyü alıp dudaklarına götürür. GELİN elini uzatıp ilk kez GÜVEY'in omzuna yavaşça koyar. GÜVEY, GELİN'in omzundaki elini okşar, tanyerinin ilk ışıklarını andırır ince bir mavilik belirler odanın bir yanlarında; ilk horoz seslerine kuş sesleri karışır. Damat gidip pencere olduğu sanısını veren bir yeri açar, sonra kapar. Olduğu yerden GELİN'e uzun uzun bakar.)

(Bu anda sahnenin ucunda TEMİR EFENDİ'nin durduğu bölüm de aydınlanmıştır. TEMİR EFENDİ tutkuyla, beğeniyle bu son derece güzel ve düşsel iki kişiyi izlemektedir. Yapayalnız, yoksul ve yaşlı haliyle kıpırtısızdır, kolları iki yanında kalmıştır. GÜVEY, GELİN'e sevdâ şarkısı söyleyecektir. Şarkı bittikten sonra sahne kararır.)

GÜVEYİN GELİNE SEVDA ŞARKISIDIR

İlk görüşmemizde bir avludaydık
Her yer sanki güneş düşmüş gibiydi
O incecik tere yüzünde duran
Kuş kanatlarından serin yel değdi

Sevdamı demeye yetmiyor dilim
Sevdiğim, kıymetlim, güzel gelinim

O incecik terin, o serinliğin
Gelinisin yine yıllar geçse de
Yüzüne baktıkça o kuytu avlu
Her gün yeni baştan ıştır içimde

Sevdamı demeye yetmiyor dilim
Sevdiğim, kıymetlim, güzel gelinim

İKİNCİ PERDE

7. SAHNE

REDİFE'NİN BÜYÜKLERİ ANLAMASI
VE
İSTANBUL'DA KURULACAK
DÜĞÜNE DAİRDİR.

Perde açıldığında düğünün etkili havası tümüyle silinmiştir. İşyerleri baba kızın sahneye ilk girdiklerinde görülen düzene dönmüştür. İstanbul'a özgü sesler yine alçalıp yükselerek duyulmaktadır. Yalnız kahvenin önündeki akasya ağacı REDİFE görüp tanıdıktan sonraki edindiği canlı, göz alan renkleriyle durmaktadır. Baba ile İSMAİL USTA, aralarında mırıltılı bir konuşma sürdürürler. REDİFE akasya ağacının dibinde, tahta kerevette oturmaktadır. Kimi kez iki adama doğru söylediklerini anlamak istercesine dikkatle bakar. İSMAİL USTA küçük kıza bir ara gülümser; yine TEMİR EFENDİ ile konuşmaya koyulurlar.

İSMAİL USTA : Bak şu küçük kıza
Kızın sayma bir yol öyle bak:
Ellerine, ayaklarına, küçük bedenine
Meraklı gözlerine
Korkmuyor hiç, çekinse de
Çırakları düşün, şu küçük erkekleri
Yoksullar tıpkı sen ben gibi
Bizim sayımız ne çok bre Temir
Unutmayasın gözüm!..

TEMİR EFENDİ: Doğrusun, sayılarımız milyarlarla
Bu İstanbul yoksulluğu zor usta,
Fakat yaşamak bazen güzel görünüyor.

İSMAİL USTA : Bak kızına dedim ya
Küçük kafasında neler var kim bilir!

TEMİR EFENDİ: Gençlik evet gençlik, yoksulluk tanımıyor
gençlik.

İSMAİL USTA : Elbette tanımaz yahu, çünkü insanın yaşama inancı doğarken başlar, bana kalırsa iynin, kötünün kökü burda şurda...

(İSMAİL USTA eliyle yüreğini, başını gösterir.)

TEMİR EFENDİ: Bir bunlarda mı her şeyin kökü?

İSMAİL USTA : İlk elde görünmese de öyle..

TEMİR EFENDİ: Ya öyle olmayanlar onlar ki sayıları az ya, güçleri çok.

İSMAİL USTA : Ne güzel dedin, güçleri hayınlıklarıdır onların,
İnsanı ezmek, onursuzlaştırmak için kullanıyorlar.
Onur insanoğlunun en büyük silahı.

TEMİR EFENDİ: Biz anlamadık besbelli bunu.

İSMAİL USTA : Yok iki gözüm kapkara görme,
Bak çevreye sürüp duruyor bir değişme.
Ben günboyu iki büklüm, el işte, akıl düşte
bir şeyleri onarıp dururum ya...
Marifet direnmeyi elden bırakmamak...

(İSMAİL USTA kalkar. Bu sıra kahvecinin çırağı DAVUT da çıkıp elindeki çay tablası ile çevreye bakınır. REDİFE'ye yaklaşır. İSMAİL USTA meşin önlüğünü bir iki kez çıkarmaya girer, sonra cayarak şarkısını söyler.)

“İSMAİL USTA’NIN YÜREK HÜNERİ ÜZRE
SÖYLENİMİŞ ŞARKISIDIR”

Kulunuz kundura tamircisidir
Ne ağustos bilir, ne şubat bilir
Sabah ezanından yatsıya kadar
Dostluk eder bana şu kunduralar
Burda İsmail’i kim olsa tanır
Dakika geçmez ki kapım çalınır

Hay’rola ne var havuzlarda?
Hay’rola ne var tezgâhlarda?
Kaçınıcı günü oldu grevin
Oturun yahu, serinleyin!

Param yok belki
Varsın olmasın
Zorluk çok belki
Yürek dayansın!

Elbette gençlikte her şey bambaşka
Biz de düşmüş idik bir zaman aşka
Düşününce eski günlerimizi
Bir titreme alır, ah, bendenizi
Dışım yoksul, ama içerim zengin
Tamirci parçası deyip geçmeyin!

Param yok belki
Varsın olmasın
Zorluk çok belki
Yürek dayansın!

(REDİFE ve DAVUT, İSMAİL USTA'nın şarkısı bitince birbirlerine bakıp gülümserler. REDİFE DAVUT'la kahveye yönelir. Kahvedeki iskambil ve tavla oyunlarına özgü sesler öne geçer. REDİFE sorar.)

- REDİFE : İçeri girebilir miyim Davut Abi?
- DAVUT : Elbette ufaklık, buraya ilk giren küçük kız sensin ya, ilk giren hanım olmayacaksın. Semtin kadınları kocalarını oğullarını akşamları “Şen Malatya” Kıraathanesinden toplarlar. İş bulmak düşüyle yola çıkıp sonunda kahveye düşer bu amcalar. Çünkü iş yok. İş yok işte, hâlâ anlamıyorlar.
- REDİFE : İş yok hiç ha Davut Abi? Babam da anam da durmadan “Bir iş olsa, ama yok, ah iş yok!” diye konuşurlar.
- DAVUT : Öyle ufaklık, buralar bitti.
- REDİFE : Ben de gitsem uzaklara kimse aramaz ki!
- DAVUT : Dur hele, çok küçüksün daha.
- REDİFE : Öyleymişim.
- DAVUT : Ne sandın büyümek kolay mı?

(DAVUT'un gözleri uzaklara bir an dalar gider ve sözünü sürdürür.)

- DAVUT : Büyüdün mü de işin bitik ufaklık, büyüme daha iyi valla... İyi ki şu Almanya var yoksa!..

(REDİFE anlamış gibi başını sallar.)

DAVUT : İş yok. Buldun diyelim anca kursağın dolar. Çıraklık desen kırk yaşında dede olmuşken çırak olunur mu? Ufaklık, yoksulluk zor. Gön- lünden geçeni yapamazsın. Bu dünyada para babaları yapar her şeyi.

REDİFE : Sen de para babası olsana.

DAVUT : Kız kolay mı sandın para babası olmayı?

REDİFE : Para babası gördün mü hiç Davut Abi?

DAVUT : Evet gördüm.

(DAVUT eliyle yukarıları gösteren bir işaret ya- par.)

REDİFE : Ner'deler?

DAVUT : İstanbul'un yükseklerinde oturur, hususi tak- silere kurulur, süzgeçli sigara tütürür, cüm- leyi düdüğü gibi öttürür birileri.

REDİFE : N'olur gidip baksak onlara!

DAVUT : Çok yukardalar yahu, göremeyiz. Onlar da eğilip bizi göremezler, başları döner güppe- dek düşerler topatan kavunu gibi.

(Birlikte gülüşerek kahvenin içinde kaybolurlar.)
(İSMAİL USTA işliğinin başındadır. TEMİR EFENDİ yeni bir sigara yakıp arkadaşına uzatır.)

İSMAİL USTA : Yok sen iç, elimdekini bitireyim. Biliyorsun sahibi akşama alacak ayıp olur. Haziran bir, Redife Hanım iki. Bizi bugün iyiden dağıttı- lar. Genceldik, unuttuk, güçlendik.

TEMİR EFENDİ : Bak sormadan girdi kahveden içeri. Meraklı hem nasıl, sanki dünyayı ona vermişler.

Öğrenmeye doymaz, sorularının arkası
gelmez.
Sabahın köründe evden kovuldum belle,
bunu da taktılar peşime
Gün atmamıştı salhaneye yollandık.

İSMAİL USTA : *(Birden ilgiyle sorar.)*
Senin Şaban'dan ne haber, orda işe
başladı mı?
Başta çok isteksizdi, "Kanı sevmem ben
İsmail Ağabey," deyip direktmişti.
"Seveydim partizanlara katılırdım," diyordu.
"Haklı bulurdum onları ya, insan öldürmeyi
haklı bulmak nasıl iş yahu?"

TEMİR EFENDİ: Ne kadersiz biridir Şaban. Okumuştur da,
ben gibi değil. Göçtüğümüz yerin yakışanıydı o.

İSMAİL USTA : Şaban'ı avutmak için değil sakın, inandığımı
söyleyivermiştim. "Her insan kisvesinde ge-
zene bre Şaban, insan denir mi?" demiştim.

TEMİR EFENDİ: Şaban dertli. "Şu canlı, güzel hayvanları kes-
mek mi işim olmalıydı," der. "Bir ekmek uğ-
runa böyle zelillik mi olur?" der, hep.

İSMAİL USTA : Bak ne iyi söylemiş. Bir ekmek uğruna olma-
malı onca çaba gözüm. Düze çıkmanın yolu-
nu aramalı, sormalı yılmadan.

TEMİR EFENDİ: Haklısın belki. Buraya ilk geldiğimiz yıllarda
kendime güvenim vardı. Babalığa bile özen-
dim. İçim dışım diriyydi. İnanasın bre ustam,
çocuk istedim evet, evet.

İSMAİL USTA : Gördün mü ya? Nasıl değişirsin bu kadar şim-
di?

TEMİR EFENDİ: Üç çocuk yitirdik biz. Şanssız karım. Vay de-
rim, bre Temir, niçin Tanrı yoksula ölsün di-
ye çocuk verir?

İSMAİL USTA : Üç çocuk ha? Yıllar sonra da bu Redifecik mi oldu? Acıya söz yakıştırmak kolay değil. Yine de direktmeyi bilmiş şu küçük kızdan örnek almalı.

TEMİR EFENDİ: Nede direktmeyi?

İSMAİL USTA : Yaşamakta direktmiş kızımız, bunu unutmayasın.

TEMİR EFENDİ: *(Kendi kendine konuşur gibi...)* Her küçük ölüden sonra boşalırdı ev. İçimize vuran soğuğa çare bulamazdık. Karım göçümüzü suçlardı, ben ise hayatı. Ta ki yıllar sonra Redife doğdu, büyümesini de bildi. Bilmem ne görecekti?

İSMAİL USTA : Umut yaşıyanda denmiş.

TEMİR EFENDİ: Bizde, yakınlar arasında sevgi sonsuzdu. Göçtü, bitti.

İSMAİL USTA : Ya buralarda hiç mi yok? Bakın, görmek gerek.

TEMİR EFENDİ: Bir çocuk daha... Belki yakınmak ayıp. Kaderimizi onunki saymaksa, haklısın garip. Sevinmekse bu yaşlı babaya uzak. Kendimi coşkuya alıştırıyorum, unutmuşum.

(REDİFE kahvenin kapısında görünür. Elindeki kesmeşekerleri yemektedir. İSMAİL USTA'nın, babasının olduğu yöne bakmaz. Akasyanın dibine oturur. REDİFE'nin davranışlarını izleyen TEMİR EFENDİ konuşmasını sürdürür.)

TEMİR EFENDİ: İşte oturdu yine ağacın dibine, yokmuşuz gibi bu yana bakmıyor hiç. Küçücük, hayattan habersiz.

İSMAİL USTA : Biz gerçekten haberli miyiz Temir?
Bunun kesin yanıtını kim bilir?
Değişiyor her şey
Yaşıyoruz çünkü
Yaşayanda umut vardır
Bu önemli.

TEMİR EFENDİ: Bilmem
Şuradakine bak
Benim kanımdan, anasının güzelliğinden,
Hamaratlığından onca şey alıp da
Gördüklerini biz gibi görmeyen.

İSMAİL USTA : Büyükler çocukluklarını çabuk unuttur.
Ne büyük acı bugün düşündüm
Sen, kızınla gelip de verince güzel haberi
Muştı sayıyorum bu yeni doğumu ben
Sense bir dert
Ne kötü yanılma, ne hazin yaşlanma!
Yetti artık gözüm bu doğumu, kederle anma.

TEMİR EFENDİ: İnsanoğlu bazı sözleri
Anlamını düşünmeden nasıl da söyler!
Sonra biz büyükler ha biz büyükler...
Bir dert dedim değil mi?
Bağışlanmam zor... Ne düşünür ki bilsek!

(İki adam REDİFE'nin olduğu yöne gülümseyerek bakarlar, küçük kız bulduğu bir şişeye oynamaktadır. Bir telle şişeye vurup çıkan sesleri dinler.)

REDİFE DÜĞÜN YAPACAK

REDİFE : Kahvedeki güzel resmi
Gördüm
Sordum sorarım her şeyi,
Büyükler
Dünya güzelinin resmi dediler.
Hiç bile değil.
Annemdi o...
Beni döven, sonra seven
O dünya güzeli annemdi.
Şaşıyorum.
Annemin gençliğini, babamın yiğitliğini
gördüm.

(REDİFE omuz silker.)
Burda da düğünler olacak
İnanmadınız mı,
İstanbul düğünüyle çıksın da karşınıza
Görüp şaşakalın.
Düğünde gelin olur
Süheyla ablayı –o yukarda çalışır–
Düğüne gelin yaptım ne hoş.
Neden ona, “karayazılı” derler
Sormuyorum, uydururlar hep büyükler
Ben Süheyla ablayı seviyorum
Süheyla ablacığım gel gelini ol e mi
İstanbul’un.

(SÜHEYLA sahnede görünüür, görüntüsü pusludur. Yüzünde belirsiz bir gülümseme vardır. REDİFE'ye yaklaşp başını okşar.)

SÜHEYLA : Beni çağırın sesi duydum
Hemen geldim.
Oysa biliyor musun
Bu saatte, bu mevsimde
Ne çok işimiz vardır bizim.
Arkadaşım İclâl'e "Duyuyorum" dedim.

REDİFE : Neyi?

SÜHEYLA : Boş ver sen, neyse.

REDİFE : İstanbul'un gelini olur musun?
Ama biraz süs püs de lazım di mi?

SÜHEYLA : Yıllardır yaptığım hazırlıklarım
Taşıyabileceğim gibi hep yanımda.

REDİFE : Ay ne güzel işte!
Gelin tellerin de var mı Süheyla ablacığım?

(SÜHEYLA birden parlak bir ışıkla tümüyle belirir; gösterişlidir, güzeldir. TEMİR EFENDİ'nin düğün anlatımında GELİN olan oyuncu SÜHEYLA'yı oynamaktadır.)

SÜHEYLA : Eyüp Sultan Hazretlerine giderken
giydiklerim
Olaydı üstümde belki
Daha mı çok geline benzerdim?
Yok, niçin? Gelin süslü olur doğru.
Canlı, neşeli, arınmış. Şimdi ben de bir
gelinim.
Bu değil miydi yıllardır beklediğim?..

(REDİFE ve SÜHEYLA. Kadının çantasından ak tüllerden bir duvak çıkarıp SÜHEYLA'nın başına ustaca takarlar.)

REDİFE : Gelin duvaksız olmaz.
Teller de iki yana.

(SÜHEYLA el aynasına bakar. Bir an duraksar, REDİFE'ye döner.)

SÜHEYLA : Ne güzel şey gelin olmak Redife!
Görenler yadırgarlar.
"Süheyla gelin, ha ha hay güleyim bari!"
derler.

Nebiye idi eskiden adım.
Yukardaki işe uygun gelmedi.

REDİFE : Neden?

SÜHEYLA : İşte canım boş ver!
Anamda sabır Ferhat gibi
Adım değiştiğinden beri
Sabaha doğru açar kapıyı.
"Aman sultan kızım yavaş baban!"
"Ya paralar anacığım?"
"Böyle mi olacaktık, neden Allah duymaz
beni?"

Ölsem kurtulsam Süheyla'm," der.

Yeni adıma alıştı anam da.

Biz İstanbul kentinin

Genç kızlıkları çocukluklarında biten

kadınları.

Hiçbir pislik silemez yine de içimizdeki

umutları.

REDİFE : Üzülüyor musun yoksa?..

SÜHEYLA : Sen bakma bana çocuğum,

Şimdi savunacağım kendimi
Sevindiğimi anlayan için.
Görsün işte herkes, gençliği ve saflığı,
Bir mutluluk özlemiyle korunmuş
Güneşin aydınlattığı ak bir alandaki gelincik
gibi.

Göz alıcı, inanılmaz
Umudum, düşlerim karşınızda...

REDİFE : İş, damadı bulmakta şimdi...
Berberimiz Salih Perîçehre olur mu?
Sen dur Süheyla abla.

(SALİH PERİÇEHRE sahnede görünür. Üstünde berber gömleği, elinde şaklattığı makası, kulağının ardında tarağı vardır. Kısa boylu, güleç yüzlüdür. SÜHEYLA'nın yanında durur. REDİFE berberin boyunun kısalığını görür, çevrede bir şeyler aranır, bulur ve getirip adamın ayağının altına koyarken berber önce SÜHEYLA'yı selamlar, sonra kendini tanıtır.)

SALİH

PERİÇEHRE : Küçük delikanlıların halk çocuğu tıraşını
yapan bendeniz.
İş güç, sohbetle ekmeğimizi doğrulturuz.
Bakıyorum geliyor yeni müşteriler
İzinli deniz erleri, onlar saç uzatamaz.
İki tane bereli ikindiye yetişecekler belli,
Hemen tez gitmeli.

(Berber SALİH PERİÇEHRE geldiği gibi sahnedan uzaklaşır.)

REDİFE : Zaten boyu kısaydı n'olacak!..

SÜHEYLA : Yeni damat adayı kim ki Redifecik,
Bütün gün sokaktasın arkadaşların gibi.
Tanımadığın yok, seni de herkes tanır.
“Şu göçmenlerin küçüğünki mi?” derler.
De bakayım yeni damat hangisi?
Fakat dikkat, berberimiz evliydi...

REDİFE : Buldum.
Bu tamam...
Bekçimiz Âdem Elitez.
O ne azamet, o ne ciddiyet
Damadın süsüdür belki de azamet.
Geliyor, geliyor, bak geliyor...

(Sahneye başta, kahveci SADIK EFENDİ'yi oynayan oyuncu bu kez bekçi olarak girer. Bekçi giysisinin düğmeleri parlatılmış ceketini ütülüdür; buna karşın kunduraları alabildiğine eski, patlıktır. Bekçi, bıyıklı, asık yüzlüdür. Ceketinin cebinden düğününü çıkarıp bakar. Çevresini kuşku ile süzer. SÜHEYLA, bekçinin kendisini görmemesinden ötürü gidip onun yanında durur. REDİFE onlara bakar. ÂDEM ELİTEZ'in ayakkabılarını parlatmak için bez aranır, bulur.)

BEKÇİ ÂDEM

ELİTEZ : Sivas'ın Suşehri'nden
1941 tevellütlü Âdem Elitez.
Burda beni tanır herkes.
Erligimi piyade yaptım.
Geri döndüm, tortorpak yok.
Erlikte şükür alfabeyi söktüm
İlkokul diploması aldım.

(REDİFE bekçinin ayakkabılarını parlatmaya baş-

lar. SÜHEYLA, ÂDEM'in sözlerini gülümseyerek dinler.)

ÂDEM ELİTEZ : İşse bekçilik
Hem de nerde bir düşünün.
Yokuştan inerken geçen gün
Benim semtin adamından biri ötekinden beş
lira borç istedi: "Yarın veririm aman" dedi,
böyle yere bekçi olmak...
Neyse lafı sürdürmeyelim, hırsız yaratamaz-
sak işimiz bitik.

(ÂDEM ELİTEZ düdüğünü güçlü bir biçimde iki
üç kez öttürür. REDİFE hayretle bakar, SÜHEY-
LA'ya yanaşıp kulağına bir şeyler söylemeye baş-
lar.)

(SÜHEYLA REDİFE'yi dinlerken ÂDEM ELİ-
TEZ birden:)

ÂDEM ELİTEZ : İzninizle ihvanlar, halimi anca yoksul yerle-
rin bekleyenleri anlar.

(Bekçi çıkar. Düğünün uzaktan gelen sesini RE-
DİFE ile SÜHEYLA bir an dinlerler.)

SÜHEYLA : Zavallı dostumuzu şaşırttık, kaygılandırdık.
Onun da hayatı hayat değil. Birine hırsız de-
mek, uğursuz demek ha deyince becerilecek
şey mi?

(REDİFE sahnede bir iki gezip yine SÜHEY-
LA'nın yanına gelir, omzunu silker.)

- REDİFE : Olmadı, Âdem amcanın giyimi gösterişliydi ya kunduraları partaldı. İnsan hiç olmazsa düğününde yeni pabuç giyer. Nasıl damat bulmalı böyle güzel bir geline? Hah buldum, Tahir Ulugür abim niçin ilkten gelmedi aklıma?
- SÜHEYLA : Bizim orda üniversiteye gidebilen tek kişi Kitapları elde gece fakültesinde. Gündüzleri zengin bir herfin muhasebecisi.
- REDİFE : Süheyla ablama çok saygılı biri Nerde görse selam verir. Tahir Ulugür abim neredesin?..
- SÜHEYLA : Nerden geldi aklına bu delikanlı Redifecik? Evet, o da tanınmışlarındandır semtimizin. Anasının iki gözü, onuru. Nasıl bozulur, dövünür kadın duysa bu işe? Büyükleri bilmez misin ne cahildirler, “Davul bile dengi dengine” teranesiyle dönerler İnsanlara anca bu cahillikle davul diyebilirler. Ah tanrım, sen de var mısın bilmem ki Yoksan bir anlasak da az utansak yaşadıklarımızdan...
- REDİFE : İşte geldi Tahir abi.

(TAHİR ULUGÜR'ü oynayacak oyuncu kahvecinin çırağı DAVUT'tur. O ana değin sahneye çıkanların içinde ilk kez aydın görünümlü biri olarak belirir. Gözlük takmıştır. İç cebinden kalemını çıkarıp yeniden koyar, SÜHEYLA'ya sevgi ile bakar ve onu selamlar.)

TAHİR ULUGÜR : Canım ablam, güzel ablam benim

Yadırgama bu sevgimi, ürkme.
Biz daha on altımızda öğrendik
Sizlerin bu müthiş kentin binlerce yıllık
azizeleri olduğunuzu.
Kimler sizin gibi yürekten sevebilir?
Canım ablam, kız kardeşim, küçüğüm,
Ne Şirin, ne Leyla, ne Arzu, ne Juliette
Taşımamışlardır sevdalarını, sizcileyin
acıyla.
Onlar aşklarını ölüme sığınarak korumuş...
Sizlerse hayatı olanca acısıyla yüklenip
Saflığınızın bilinmez dehlizlerinde
Gözyaşları dökersiniz, acı talihinize...

REDİFE : Beğeniyorlar di mi birbirlerini?

(REDİFE, TAHİR ULUGÜR konuşurken biraz daha çekilip SÜHEYLA'ya ve öğrenciye dikkatle bakar.)

REDİFE : Beğeniyorlar, beğeniyorlar.

(SÜHEYLA öğrencinin konuşması sürerken git-tikçe durgunlaşır.)

TAHİR ULUGÜR : Sonra biz,
"İnsan koyun değildir bacağından asılmaz,"
dedik
İşte o günden beri mimlendik,
Bitmiyor hiç ziyaretleri.

(TAHİR ULUGÜR, ceplerini yeniden karıştırmaya girişir. SÜHEYLA, sahneye ilk girdiğindeki silik puslu görünümünü almaya başlar. REDİFE kıpırtısız bakar ikisine.)

REDİFE : Yok, bunlar arkadaş, damat, gelin böyle olmaz.

(REDİFE, SÜHEYLA'nın yanına gidip elini tutar. TAHİR ULUGÜR yürür, çıkışta durup döner.)

TAHİR ULUGÜR :Başın dertte olursa beni unutma
Kusura bakma, zaten başın hep dertte
Hoşgör ağız alışkanlığı işte.

(SÜHEYLA yine belirginleşmeye başlayarak kırılgan bir sesle konuşur.)

SÜHEYLA : Güle güle kardeşim, yolun açık olsun.
Kendine dikkat et, babanın onuru, ananın tek umudusun!

(Öğrenci çıkar. REDİFE, SÜHEYLA'daki üzgün, yıpranmış görünümünü yok etmek isterce kadının üstünü başını düzeltmeye girişir. SÜHEYLA da yavaş yavaş ona katılır.)

REDİFE : Süheyla abla kim mi damat, meraktasın di mi?..

SÜHEYLA : De bakalım sevgili çocuk!

REDİFE : Buldum, buldum fiyakalı Kenan, Apollo yedinin Kenan abisi.

(Sahneye torna atölyesi işçilerini oynayanlardan İKİNCİ USTA girer, üstünde lacivert bir gömlek vardır. Açık yakasından altın madalyonu görünür. Kara saçlarını düzgün taramıştır. Ütülü lacivert

pantolonunun kemeri parlak bir tokayla vuruludur. Hafif topuklu, sivri burunlu kara ayakkabıları boyalıdır. Küçük parmağında sahnede bile görülebilecek irilikte bir yüzük vardır. Halk arasında “şövalye yüzük” denenlerden. KENAN SEZENER elindeki pembe bir hokka güllünü SÜHEYLA’ya verir. REDİFE sevinçten ellerini çırpır. SÜHEYLA gelin tellerini baştaki uyumlu görünümüne sokar. Duvağını biraz yüzüne doğru çeker, beline doladığı ipekten mendil kuşağı havalandırır. Çantasını ayaklarının ucuna bırakıp KENAN’ın ona uzattığı güllü alıp koklar, sonra sağ eliyle iki göğsünün arasında tutar ve gülümseyerek durur. Bu sırada arkadan ince bir şarkı sesi duyulmaktadır.)

“Sen de ben gibi kaderin elindesin
Sen de ben gibi ömür tüketmedesin
Varsın bundan geri her acı gelsin”

(Bu şarkıyı daha sonra sahneye girip susarak oturacak olan iki çalgıcının söylemesi gerekir; o anda görünmediklerinden plak diye düşünülecektir bu parça. SÜHEYLA ve KENAN güzel, uyumlu bir vuruşla nerdeyse fotoğrafsı bir görüntü haline gelirler. Bu görüntümleri sahne ışıklandırmasıyla sağlanacaktır. REDİFE çifte bakıp seyircilere gösterir.)

REDİFE

: Nasıl buldum ya!..
Bu kadar güzelini kimse bulamazdı
Gelinle damadın İstanbul’a

(Minibüs şoförü KENAN SEZENER, REDİFE konuşmasını bitirirken gidip onun yanağını ok-

şar, saçlarını karıştırır, sonra SÜHEYLÂ'nın yanına gidip durur.)

KENAN

: Atınca bir kaset pikaba
En içlisinden
İstanbul sesini bulur birden
Darda kalmışları iki şakayla kahkahaya
boğan
Buranın tanınmış adamlarından bendeniz
minibüsçü Kenan
Tanınmış adamız demişsek boşa değil
övünmemiz
Hasköy, Alibeyköy, Hacıhüsrev şimdi
saymak, böbürlenmek olacak...
Semt denecek ne kadarı varsa bizi bilir.
Hızımız sestten fazla, gönlümüz mangal
kadar
Doğma büyüme Karagümrüklüyüz, iki
oğlan benden küçük, üç kız büyük.
Ablalarım terziliğidir işleri, sanırım böyle
geçecek ömürleri...
Babam havagazı şirketinden emekli.
Beş yıl önce bir göz ameliyatı, gözler tamam.
"Ulan derim bazen, ulan Kenan; şu bizim
semtlerin
Hastalığı, sakatlığı, daha mı çok akrabası
ne!.."
Yok anam babam bugünü böyle özgeçmiş
yaşam hikâyeleriyle soldurmayalm.
(Dönüp SÜHEYLÂ'ya bakar.)
Değil mi Süheylâ'm
Yok ürkme benden.
Bilirim ben namusun ne olduğunu
Şereftir seni eş seçmek.

*(SÜHEYLA, başını, evet anlamında eğer ve ya-
naklarında boya kalmış mı diye, telaşla çantasın-
dan çıkardığı aynaya yeniden bakar.)*

KENAN

: Biliyorum dedimse haybeden değil
Bizim oğlanları okutuyorum.
Ve her akşam soruyorum geçip karşılarına;
“Oğlum, anlatın.”
“Peki abi.”
“34 AF 519 numaralı Apollo adlı minibüsün
şoförü ben,
Kenan, soruyorum anlatın lan!..
Başkaları, diyorlar, kim bu başkaları
anam babam?
Beceriksiz sayılırsız düşünmede belli.
Kararlar alıyorlar yasalar yapıyorlar işte...
“Kim bu başkaları adıma iş yapanlar?”
“Daha o konuya gelmedik abi,” diyor
ikisi de,
“Niçin oğlum, bu konu en önemli.”
Tıs yok ikisinde.
Ben orta ikiden ayrıldım, biz gibilerde
terbiye tahsil nanay...
Türkiye’nin dağları, akarsuları, fasa fisosu...
Ya insanları?
O bahis nedense bunların kitaplarında da
yok.
Bakın yıldız dolu gökyüzü.
Hınçla uyanıyoruz sabahları.
“Bu hıncımız niye oğlum?”
“Daha o bahse girmedik abi.”
Zebella gibi dikiliyorum başlarına.
Anacım mübarek kadın
“Oğlum Kenan” diyor, “bırak, lise zordur,
çocuklar çalışıyor.”

“İlerde sana da destek olacaklar, bize de.”
Vay, lafa bak ulan...
Ben şundan bundan destek istemiyorum,
Desteksiz nasıl olunacak efendice onu
soruyorum.

Biz niye zebunuz?
Bu bahis için daha kaç sene okunacak?
Ulan kavanoz dipli dünya, ulan
yestehlediğim!..
Kardeşler ben bu dümeni artık öğrenmek
istiyorum!

Niçin bizden yana hiç dönmez?
“Zamanlar kötü” diyor babam, “İstanbul
bozuldu.”
Hile hurda her yerde yandaysa İstanbul’un
günahı ne?

Zamanları durdurmak var mı peder,
zamanın günahı ne?
Neyse n’apalım okusunlar bakalım...
Bizim gibi şoför parçası olmasınlar.
Yaşımız yirmi altı, anamız şoförlüğümüzden
memnun değil.

Bense şoförlüğe vurgunum be, kime ne!..
Basarım gaza, Yakacık’ta alırım soluğu.
Geçenlerde bir fiyaka yazdırdım yine:
“Hızlı yaşa genç öl, cesedin yakışıklı olsun”
diye.

Zor abiler zor, genç adamız öfkemiz
burnumuzda.

Şu Apollo Yedi, benim canım ciğerim.
Yüreğimi aldı mı sorular
Atlar ona, göklere giderim.

REDİFE : Kenan Abi, hani bizi gezdirecektin?
KENAN : Şu bonoları da bir ödesem abiler,
Doğru dedi Redife,

Bir gün doluş tıkiş gideceğiz tüm mahalle
Kavaklar'a.

Olmazsa yaparız beş altı sefer
Dinime imanına.

REDİFE : İşte en beğenilen damat
İşte benzersiz bir gelin.
İstanbul'un gelin ve damadı bunlar.
İçinizde beğenmeyen var mı?
Kim aldırır
Şimdi her şey tamam düğünü ilan edelim.

SÜHEYLA : Şekerleri unutmayalım.
Bizim ordaki kızları da çağırabilir miyiz?
Ama sen istemezsen...

*(KENAN çekilip SÜHEYLA'ya şöyle bir bakar,
saçlarını okşar, sonra elini alıp yanağına sürer, ka-
dının başını göğsüne yaslar.)*

KENAN : Deli olma Süheyla, elbet gelecekler.
Kimler, kimler, daha kimler?
İstanbul bu abiler, duyduk duymadık
demeyin.

Burdan başka İstanbul yok.
Söz veriyorum her şey olacak düğünde.

SÜHEYLA : Sahi mi?

KENAN : Gel dinle Redife. Gelinin eteğini senle
arkadaşların tutacak.

REDİFE : Öyle seviniyorum ki...

KENAN : Görülecek en büyük düğün, dedik ya.
Çağrı geniş tutulmalı
İğne deliğine duyurulmalı.
Camilerde mahyalar.
Sokakların başında bir davul zurna.

Peşlerinde bizim arkadaşlar, çalınıyor
kornalar.

Fabrikadaki vardiya işçileri basacak düdükle-
leri.

Milyon yüz bin ampul birden yanacak.

Her yer aydınlık işte, zaten yaz.

Öyle uzun bir yaz ki güneş hiç batmayacak.

İstanbul'u çıkıp hepimiz yıkacağız.

Surlarından hanımelleri sarkacak.

Duvarlarda, kaldırımlarda yazılar

"Düğün var, düğün" duymayanlar okusun.

Bizim dolmuş kâhyalarının kısm-ı azamı

Çığırkan çıkacaklar ki vay kardeşlerim!

Cümle canlılar lisan-ı halleriyle bağırarak

"Kalkın hadin! Böyle günde oturmak

m'olur?"

"Davranın ey insanlar, insan olanlar!"

İşte basılıyor düğünün davetiyesi

Küçük çıraklar matbaaların kara gözlü

çocukları.

Ellerine sığamayan kurşun sayfalar

koşuşturuyorlar ısıklarıyla kuş kanadı gibi

ışıltilar saçarak çırpınıyor sesler

çocuk kirpikleri uykularını silkiyor

başka türlü iş şimdi bu yaptıkları.

Provalarını çekiyorlar çağrımızın

Ustaları bezgin ya, sabırlı adamlardır.

"Tamam mı?" dediklerinde

"İcabettiği gibi ustacığım" yanıtı,

tak hazır.

Akşam sayfalar bağlanırken

Haziranın arifesini içlerinde ısıtıyorlar

öperek

üstüpuyle, okşayarak temizlemekteler

makinelere.

“Batsın bu dünya” deyip kurulacağa
gülümsüyorlar.
Çocuklar! Siz yok musunuz?
Yüreğimin canım akrabaları
dağtın şimdi gamı, boş verin kedere.
Gidecek dört bir yanına, kentin, emektarı
postacılarla.
Yollamadan okuyalım bir kez şu şenlik
fetvamızı gene.

*HAYAT KADINI GÜZEL SÜHEYLA İLE MİNİBÜS
ŞOFÖRÜ YAKIŞIKLI KENAN'IN AK KÂĞIT ÜZERİNE
KIRMIZI GÜLLER BASILI DÜĞÜN ÇAĞRILARIDIR...*

Unutulmasın kimse, ne kent, ne deniz
Çağrılıdırlar en büyük düğününe İstanbul'un
Mayalanıyor ister Rumi ister Hicri
Cümle tarihlerin başlarından beri mayalanıyor
Niye mi?
Bize zula etmek için kendini
Bir telaş var bu düğüne giremeyeceklerde
İlk kez kuşkudalar böbürlenmelerinden
cahil biri, kendinden öteye kapalı biri
caka satan etekleri zilli avalın biri
ama cepte mangır bol, kafada irin çok
bu görkemli gürbüzlüğe yamanmaya kış atıyor...
Herifçioğlunun bir güvendiği vardır unutmayalım
Binlerce yıldır geliştirdiği hile, hurda ve pisliğini
madik atmalarını, yaltaklanmalarını önlemeli
bu arınmaya bulaşmasın dikkat, dikkat!..
Soysuzluğun kokusunu hemen sezeriz
koklamaya, görmeye yasak m'olur?
O sürüngenlerin düğünde yerleri yok bilesiniz
Bilgiç akıl vericilerin remil atmaları zırvadır artık
tüm mal mülk hırsının deşip durmasına karşın
güzelliklerini bugüne özlemle saklamış
İstanbul'umuzun
Raconuna layık olmalıdır çağrı.

Sözlü de yapılmalıdır.
Halk okullarına bile adım atamamış garibanlara
Sonra öteki okumuşlara;
akıllarıyla kalkıştıkları bu sevdadan kopamamışlara.
halkın tek diplomalı çocuklarına
duysunlar,
duyurmaliyiz.

Sonra İstanbul'u Düyunu Umumiyeden beri kuşatan
"Bu bahsi beni oğlanlardan dipsiz köksüz
duydum, bir orostopolluk var çaktım, yazdırıyorum."
O resmi, tembel yapıların içindekiler.
Dokuz, beş'in memur takımı
Önlerinde çay bardakları
Hesaplamadalar sonsuz katsayılarını
Şöyle öfkesiyle, sevinciyle yaşayamadıkları
Afisiz ömürlerini aylara göre kesip ekleyerek.
Duysunlar, karışmayız duyabilirlerse
memurlar çay ocağının Bitlisli iç hizmetkârı
Sigortasız, katsayısız bir anlamda özgür ki vay
anasına vay!

Çoktan katılmış bize
o zaten bebeliğinden beri sürüldüğü iç göçün
yoksulluğunda
bir davul vuruşunun özlemine amansız sadık.
Düşünüyor kentin yöneticisi fikirsiz kafasında ezbere
"Çok insan görüyorum ortalarda," diyor.
"Çok insan görmeyi hiç sevmem."
"Çok insan görmek bir sürü görmek değilse eğer."
"Emirleri" ve "evet efendimci"leri ile
fakat sahiden telaşta belli
Duyun abiler,
hanım ablalar
duyun!
Kime günahkârdır denmişse çıksınlar sindikleri yerden
hangi yargıç açlığı görmezlikten gelmişse getirin
hemen

Duydular
Galata yönlerinde eğri kaldırımların perişan kadınları.
Bacılarım, hemşirelerim, güzellerim, dünya
güzellerim,
yıkayın elinizi yüzünüzü, bugün sular sebildir.

Haydi!
Ellerine alıverdiler iskarpinleri
“Kız koşalım,
kız çabuk”
Bitti bitti kötü adımızı alnımızda taşımak,
çabuk’un dedim.”

Yürüyenler,
sıcak,
bahar,
çınar ağaçları
bitirim yoldaşlarımız “Ateşini uzatsana abicim, eksik
olma.”

deyip yürek dolusu bağırانlar
işte düşlerimiz gerçek oldu! Ne buyurulur, somun
oğlanları?

İstanbul’un lodosu coşmuş,
intihar etmiş bir genç kızın ufacık cesedi
vuruyor Sarayburnu’na...
Kızcağızım niçin kıydın kendine, ömrünün baharında?
Yine de çağrılısın düğüne, bizi gördüğünden
kuşkumuz yok.

Musalla taşına yayılmış gibi, denizde dağılıyor
gür kumral saçların
anacığın ne yapacak sensiz, bir düşün hele.
Onu biz buluruz, üzülme.
Apak porselenden kıpırtısız yüzüne vuran dalgaları
sıyrır

ağlama sakın,
sakın ağlama artık e mi?

Düğünün sencileyin ölüme sığınmışlara el
uzattığını unutma,
Duy! Söylüyorum.
“İstanbul’un orta yeri sinema” diğ’mi? Utangaç
küçük hanım
İşte mucizeni yaratıyorsun
Çıkıyorsun Sarayburnu’ndan “Eteklerinde bir
yığın yosun”
saçların kuruyor, güneş seni onduruyor.
Yaşın kaç hele? Söyle Kenan abine.
On beş mi? Tam yetiştik sana sevinç
zamanlarını tanıtmaya
mucize yaratmak biz ölümlülere has bir iş, ne
sanıyorsun?
Uzun yazımız başlıyor,
yorgun analar ayaklarını yıkıyorlar.
arınıyor yürekleri acıların bukağısından
Sağ yanları çingene kokinaları, sol yanları ökseotu
evlatlarını bağırklarına basıyorlar
mucize yaratmak ölümlülere özgüdür, martaval
atmadık
İstanbul’un yatırları duaya bulanmış ellerini
uzatıyorlar
“Elhamdülillah Yarabbi, haramzadelerin sonu geldi
Duyun ey müminler!
İnsanı gördük,
insanın ululuğunu
Şükür bugünlere eriştirene
Sarayburnu’nda gelin duvağı benzeri saçları
dalgalanan
on beş yaşındaki vasıfsız konfeksiyon işçisi kız
Süslen balıkların pullarıyla, denizin yakamozuyla
Ölümle evlenmek yaraşmıyor sana, gel içimize ısın
gel, gel, haydi!
Anasını bellediğimiz dünyayı diriltip bizim edelim
düğünün töresidir bu
açlık, kulluk düğünlerde barınmaz biliniz

Denizkızımız bile var
sevinç damarlarına yürüyor
sevinmenin benzersiz gücü
ve şarkımıza başlıyoruz.

BİR İSTANBUL DÜĞÜNÜ

Nasıl bir İstanbul'muş bu,
Nasıl bir dünyaymış bu!
Tulumlar, şalvarlar, etekler
gülen kadınlar, yiğit erkekler
ilk oyunlarında çocuklar
herkes olduğu gibi, lakin yepyeni
kıyafet mecburiyeti yok
yabancı giremez
bizden olana yer çok
çünkü tanırız herkesi
tanınmışlarından bu kentin
çok rastlarsınız bize
marifet dikkatte
yedi tepeli İstanbul
söz veriyoruz sana
düğün salonumuz, sensin acılarımızın anası,
sevinçlerimizin yâri
arancmancı Alper Tokcan ve Tophaneliler yedi orkestrası
çalıyor bak, sultan-ı yegâhtan seni anlatıyor.
öylesine gaddar vuruyor ki, seni bestelemek kolay mı?
titriyor kilometrelerce uzaktakiler
bu yepyeni bir beste hesaplaşması ta eskiden uzanıyor
Tanrılarının oturduğu dağlarından
dış ve iç varoşlarının kuytuluklarından
çıkıp
yüzlerini göğe çevirenler
yeni bir güneş
yeni bir gün
yedi gün, yedi gece sürecektir bir düğün için
paçavralarını süslüyorlar
acıların ödüsünü deşilip akıyor
kavga elinde gülleriyle
utku herkesin gözlerinde
gelini;

yüreğinde taşımış yıllarca gelin telleri
Güveyse makinelerin abisi, şoförlerin en ustası
İstanbul'a yakışanı da böylesi,
Maval atmadık
kademsiz olayım yoksa
sözümüzün eriyizdir
bu düğün var ya, bu düğün
mutlak olacak...

8. SAHNE

AH İŞTE İSTANBULLU
SOKAK ÇALGICILARI!

KENAN'ın anlatışının, birlikte söylenen şarkının sonuna doğru so-
kağın girişinde perde açıldığında görülen iki çalgıcı sessiz, korkak bir
yürüyüşle sahnedeki şarkı söyleyecekleri ana kadar oturacakları yere
yerleşirler. Kör olan koyu renk, eski biçim bir güneş gözlüğü takmış-
tır. Devinimlerini arkadaşı yönlendirdiğinden davranışları sakıngan,
titrektir. Bir ara gözlüklerini çıkarıp körlere özgü yönsüz bakışlarıyla
gökyüzünü tarar, yüzünü sıvazlar. Mevsimin yaz olmasına karşın
üstiünde düğmeleri yukarıya dek vurulu eskimiş bir pardösü vardır.
Klarnetini okşarcasına yanına dayar, arkadaşının koyabileceği yeri
göstermesine karşın o elleri ile çalgısını dokunarak denetler, ardından
arkadaşına özür dilercesine gülümser. Davranışları sessiz, yumuşak-
tır. Kemancı, eski bir kadife ceket giymiştir. Cebine mendil sokuludur,
eski de olsa bir zamanlar güzel olduğu belli olan belinden iple toplayıp
sıktığı bol pantolonu çizgili gridir. Kelebek kravatı soluk kırmızıdır.
Yakalığine yapıştırılmış gibidir. Kemanın kutusunda bir uzak ülke
çalgıcısına özenmişçesine yabancı otel ve uçak bantları yapıştırılmış-
tır. Bunlardan birinde eski yazıyla ve Latin harfleriyle Constantinop-
le yazılıdır. Notaları olduğu belli olan yıpranmış bir dosya vardır
kemancının kolunun altında. Saçlarını ortadan ayırmıştır. İnce bıyık-
ları çizgi gibidir. Klarnetçinin yüzü tıraşlıdır, bıyıksızdır. Ara sıra
pardösünün cebinden buruşuk büyük bir mendil çıkarır, yüzünü siler,
bunu her yapışında arkadaşı yardım etmeye kalkışır. Fakat aralarında
öylesine bir uyum vardır ki bu davranışları ne kemancı sonuna değin
götürür ne de klarnetçi buna gerek bırakır, mendilini bulur. Baba ile İS-
MAİL USTA aralarında konuşur görünmektedirler. Çalgıcılar onlara
başlarıyla ve elleriyle bir selam yollarlar. Bu sırada REDİFE konuşma-
ya dalmış olan iki adamın, çalgıcıların selamını almayışlarından ötü-
rü telaşlanır ve adamlara ne anlama geldiği pek belli olmayan, ama bü-
yüklerin aralarında sık sık yineledikleri selamlaşmayı andıran bir şey-
ler yapar. Kemancı kıza gülerek bakar, yerinden hafif doğrularak onu

saygı ile selamlar ve otururken arkadaşının kulağına eğilip bir şeyler söyleyince bu kez klarnetçi REDİFE'nin yönüne bakıp o da kemancı gibi doğrulur. Eskilerin "temenna" dedikleri biçimde selamlar, bunları yaparken gülümsemektedir. REDİFE ellerini yüreğine bastırır, o da eğilir adamların önünde; babasıyla İSMAİL USTA'nın konuşmaları öne geçer.

TEMİR EFENDİ: Haklısın

Kız nasıl düşler umutlar içinde
Kızım için telaştayım
Şu Haliç her yıl daha batacak
Marmara'nın öte yanı henüz mavi
Bizden bazıları oralara yerleşti.
Bayramda hatır gönül almak töresi
Akrabamız olurlar var bir kızları
Köprü Kadıköy arası bir vapurda
Gider gelir sabahın körü akşamın alacasında
Bir triko atölyesinde işçi Karagümrük'te
Fikirtepe'ye yaptılar bir konu yerleştiler
Bunlar 1950'lerde göçenlerden
Bizler gibiler Balkanlı
kızda yaş on beş saçlar
bal peteği

İSMAİL USTA : Bre Temir

Büyüyecek elbette kızın ne iyi!

TEMİR EFENDİ: Korkarım yetişmesinden, büyüyüp

serpilmesinden ayıplama beni.

Eğer bir kız yoksulsa

Düşün hele kimsenin kimseyi tanımadığı

bur'da

İSMAİL USTA : Yine de güzeldir kentimiz

Unutmamalı bir okuldur İstanbul

zordur elbette biliyorum

TEMİR EFENDİ: Kızlar bir akarsudur bana sorarsan gümüş,
çakıllarda ışıyan
Yatağını değiştirmiş bir ırmak tozlanmaz mı
dersin

İSMAİL USTA : Dur hele karartma içini
Hiç mi yok sen ben gibi helal süt emmiş
adam kısmının?

(Bu sözlere karşı koyar gibi yerinden fırlar TEMİR EFENDİ. İSMAİL USTA onu gülerek kolundan tutup yeniden yerine oturturken...)

TEMİR EFENDİ: Ben ha helal süt emmiş?

Karısını daha bu sabah dövmüş

İSMAİL USTA : Unut artık bunca acısını duyduğun
Yaptığından ötürü kendini suçladığın
İçindeki cevheri karartır mı?
Bu bin yıllık binlerce yıllık
Bu kent bizimdir unutmayasın
Ne sandın gözüm her yanda emeğimiz var
İstanbul şimdi artık Türkiye'dir
Sev İstanbul'u
Gelelim; Redife büyüdü, erdi, gelinlik kız
oldu

Ne genç adamlar var bildik tanıdık
Çalışkan ekmeğini taştan söker
İnançlı direngeç
Şu ayakkabılarını onardıklarım ne hoşturlar
Aplansız geleni bu sabah gördün
Ne yoksulluk ne zorluk onu yıldırıyor
Redife büyüsün hem bize mi soracak gözüm
büyümek için ilahi Temir Efendi
Doğacak olan da elimi öpmeye gelsin

(Bu sırada sokağın başından hızla giren TORPİL EROL iki adamın konuşmasının sonuna doğru yaklaşır onlara eğilir. İSMAİL EFENDİ birden görür tersane işçisini, selamlaşırlar. TORPİL EROL, İSMAİL USTA'nın sırtına elini koyar.)

TORPİL EROL : Hayrola bu ne sohbet yine?
Bakıyorum abilerim haberler iyi
Yeni bir çocuk doğacak anladığıma göre,
yaşasın analar!..
Nedir kıvrınman abicim, dayıcım boş ver
hele!
Doğacak çocuğun oğlansa düşünme hiç
Bize getirirsin havuzlarda zenaat öğrenir
işçi olmayı öğrenir
Bu sabah dertleşip konuşamadık kusura
bakma
Bende bu telaş dinmez hiç, herkes bilir ya
Dinleyin şiirimi kasvetiniz dağılsın hele:

GEMİLERİ ONARANLARIN ŞİİRİ

Ne sandın güzel abim, aslan dayım ne sandın?
Zenginin tanrısıyla aynı mı senin tanrın!
Zengin amca parayla kiblesini doğrultur
Yoksulunki gönülde, n'apsın yolunu bulur.

Unutma her doğanın açlığa kavli yok ya
Rızkını da getirir teşrifinde dünyaya
Tutar sanat öğrenir, sanat altın bilezik
Bakarsın işçi olur, kafa dik, kollar çelik.

Koro:

Ne sandın güzel abim, aslan dayım ne sandın
İşçiyi boşladın mı, yandın Allah ki yandın!

Eskilerde yaşamış bomba gibi bir adam
Etmiş aşağı yukarı şu mealde bir kelam:
"İnsanlara yaraşır bir dünya yaptığımız gün
Helaları altından olacak başkentlerin."

Koro:

Ne sandın güzel abim, aslan dayım ne sandın?
Bunu da anlamazsan yandın Allah ki yandın!

Ne sandın güzel abim, aslan dayım ne sandın?
Toriğini çalıştır, yoksa yandın ki yandın!

*(Hepsi kahkahalarla gülmeye başlar. REDİFE ilk-
ten çocukça bir merakla durgun bakarken o da gül-
meye katılır. Çocuk sesi büyüklerinkinden hemen
ayırt edilmektedir. Tersane işçisi ona döner.)*

İSMAİL USTA : Sabahtan beri burda bu güzel gülüşün sahibi-
ni belli görmedin sen aceleci Erol Efendi.

TEMİR EFENDİ: Vay canım vay küçük hanım, beni bağışlayın
Şuna bakın hele nasıl içiyor her yanı
gözleriyle!..
Bu da senin ha abicim dayıcım sağlıklı cin
gibi bir yumurcak
Ne zenginlik bu sendeki
Güzel abim, aslan dayım kasavet sana
yaraşmaz
Tanışalım sevgili küçükle hemen
Geciktik kabahat bizim hoşgörür umarım...

*(Tersane işçisi REDİFE'nin yanına gidip onu
kucaklar, iki kez havaya atıp tutar. REDİFE gül-
mektedir. REDİFE'nin önünde reverans yapar,
REDİFE utanç ve ilgiyle işçiyi izler.)*

TORPİL EROL : Delifişekliğim hoş görüle
Tanıtayım orta ikiden ayrılma
Sultanahmet Sanat Okulu mezunu
İstanbul, Laleli doğumlu
Çarşı esnafından terlikçi Raci Efendi ile
Eski gediklilerden dedem Nejat Beyin kızı
Behire Hanımın oğlu
Adın ne dersen Erol ya
Torpil namıyla ünlüyümdür öylesine
hızlıyım

REDİFE : Ben seni gördüm sabah
Sen görmedin beni

(Bu şenlik havasına İSMAİL USTA, kahveci, HA-İM EFENDİ, çırak DAVUT, kalaycının çırakları da bakmaktadırlar. Tersane işçisi TORPİL EROL birden zıplayarak geri çekilir, sonra REDİFE'nin önünde ilk yaptığı gibi eğilir. Ceplerini araştırır, bir kalem bulup REDİFE'ye uzatır.)

TORPİL EROL : Geldim yine fırtına gibi
Arkadaşlarımızla haziranı konuştuk
Redifecik, duydun mu?
Beni bağışlaman için bu küçük armağan
Erol abini çevresini görmez sanman
Çok üzer beni küçük kızım bilesin.

*(REDİFE biraz utançla, biraz onurlu duruşuyla kurşunkalemi alır, renk renk yamalı basma giysisi-
nin cebine özenle koyar, gülerek EROL'a bakar.)*

REDİFE : Teşekkür ederim,
Biliyor musun, gelecek yıl okula gideceğim,
o zaman yazarım
Zaten okumayı bilirim ben
Sen inanma istersen

TORPİL EROL : Yaşa e mi, gözümün nuru çocuk
Sana inanmamak, ne ayıp.
Neyse lafı uzattık nerde bizim aziz partallar?
Gecikmeyelim, yoksa valde hemen damlar...

*(İSMAİL USTA, TORPİL EROL'un kunduraları-
nı yukarı kaldırır; tüm kabalığına karşı boyanıp
parlatılmıştır, şirin bir görünümleri vardır kundu-
raların. TORPİL EROL hızla İSMAİL USTA'nın
yanına varıp kunduraları kapar, havaya birkaç
kez fırlatır, tutar, güler.)*

TORPİL EROL : İşte kundura dediğin böyle olur. Senden bile ağır Redife. Giydin mi kimse seni sarsamaz. Sağlam yere basmak budur, unutma ha!..

*(Hızla İSMAİL USTA'yı yakalar, ellerini öper. İS-
MAİL USTA ellerini kaçırmaya çabalar. TORPİL
EROL'u engelleyemez.)*

İSMAİL USTA : Estağfurullah yavrum, estağfurullah.
Ne demek, nerden çıktı bu el öpmek?

TORPİL EROL : Boyatmışsın değerli İsmail Abim üstelik
Gözümden kaçır mı sandın şu kara kara
ışığı?

İSMAİL USTA : Canım evladım sokağın girişindeki
çingenemiz
Kazanmasın mı üç beş kuruş bizden?
Demez misiniz ne cesurdur şendir şu
çingeneler?
Güldüklerinden bütün yoksul sokaklar güler

TORPİL EROL : Şu sokağa ne zaman düşse yolum
Ne büyüdür sendeki
Ey!.. Bizim yoksulların müthiş tanrısı yine
soruyorum

Duy beni
Ne büyüdür bu dıştan soluk görünen
yoksulluğa

Verdiğin can, kan
Şu küçük cin gibi kız abicim dayıcım artık
kuşku bırakmadı bende
Yoksulların tanrısına kesin inanmak gerek

TEMİR EFENDİ: Belki!..

TORPİL EROL : Yoo belki demek yakışmaz sen gibi bir
babaya
Yeni doğacak olana sözümü unutma,
dayıcım, abicim

Bir de şu “helaların” altından olacağı günleri
Ulan o şiş göbekler
Hain şebekler
Ne edecekler seyreyle yavrum Torpil
diyorum

Nedir derdin senin?
Dinleyelim ya daldın derinlere yeniden
görüyorum

ÇEVREDEKİLER: Dinleyin evet, yoksa sakıncası eğer

İSMAİL USTA : Derdin bizim derdimizdir haydi Temir

TEMİR EFENDİ: Hikâyemizin kalanı şu
Biz göçtük Balkanlardan bu yana
Geldik, İstanbul’un Haliç yakasına indik...
Erol Efendi göçmeniz anlayacağın
Bitmedi gezginliğimiz

TORPİL EROL : Altın Boynuz, Golden Horn
Sizi ağırlamakta kusur etmişse hoş görün
Çünkü o şimdi neyi hazırladığını biliyor
bana sorarsanız
Sizin de bu hazırlıktaki yeriniz çok önemli
Göçmensiniz ha, hâlâ, olur mu öyle şey?..
Çocuklar doğar ve büyürken buralarda
Dinlemeyi isteriz bu göçün öyküsünü
Hep söylerim İstanbul
Unutulmuş bir gaz lambasının isı gibi
El sürüldüğünde kimi kez yağlı kara
Kimi kez bir mermer heykel aklığında.
Abicim, dayıcım yaşamak türlü göçlerin
Fotoğraflarıyla süslü
Benim coğrafyam zayıftır tarihim kuvvetli
Her göç için tarihe bakarım
Okullarda okutulanlara değil sakın ha... halk
kırathanelerinin tarih kitaplarına
Ki orda vardır insanların rütbesiz yüzüyle
resimli olarak.

9. SAHNE

GÖÇ

TEMİR EFENDİ tersane işçisini duymaz gibidir, boşluğa bakmaktadır. Çevrede derin bir sessizlik oluşur. Yalnız çalgıcılar kıpırtısız ve ilgisiz görünmektedirler olanlara.

TEMİR EFENDİ: Biz ordayken her şey yolunda mıydı?
Niçin hepimiz göçmedik, yarımız orda kaldı?
Bir özlem aldı bizi
Özlem düş gibidir, özlenene binbir libas
giydirir
Değişene ayak uyduramadık
Günler gecelere karıştı, konuştuk, tartıştık,
bıkmadık
Bu kez genç olanlar ilk sözü aldılar
Bre bre yüce dağlar, bre bre kaynak sular
Yanılmaksa içe çöker
Gitti gider yanılığımız
Çok tartıştık, ihtiyarlığın inadını ilk o kez
tanıdım
“Törelere budur nerde görülmüş her şeyin
paylaşılacağı?”
“Her şeyin mi?” diyordu bazılarımız “Elbette
her şeyin, insanlığın yani, insan gibi olmanın
paylaşılacağı gafiller”
Yarımız orda kaldı
Her ayrılık biraz yas, biraz umuttur
Kış ayazında tiril tiril nefti çamları araladık,
yürüdük

Keyifsizdik...

Günlerce “Gideriz kalamayız” diyen bizler
Belli ki yürekten inanmamıştık bu göçe
Kışın özlü serin kokuları burnumuzda
Avluları ardımıza kilitledik, sesler içerde
kaldı

Çocuklarımızda keçi yavrularının canlı in-
dı

O sabah “İşte tamam gidiliyor” denildi
Bir öksüzlük ki tanrı sizi inandırsın böylesini
Bilmedik hiç

Hem biz gidiciyiz hem “Haydi kızanlar
vakittir” denince

Şaşırın, duraksayan yine bizler

*(Sahne değişir, bir kış sabahını belirleyen ışıklar istasyon olarak değişecek olan kalaycının, kahve-
nin orayı aydınlatır. Herkes o yöne bakmaktadır. TEMİR EFENDİ kalkıp ışığa yaklaşır. Işıkların
vuruşuyla yüzündeki derin çizgiler silinmiş, genç-
leşmiştir. Uzaktan uzağa büyükbaş bir hayvan
sürüsünün çingiraklarını andırır seslerle, dağlara
özgü koyu bir yeşilin sardığı sahnede belli belirti-
siz esintiler duyulur. TEMİR EFENDİ bu andan
sonra arasız değişecektir, bunun sağlanması için
baştan beri giydiği ceketinin önünü açtığında,
gömleği ilikli ak bir mintan haline gelir. Kalın gü-
müşten bir köstek sıkıca kavrarak kara şayak
yeleği boydan boya süsler. TEMİR EFENDİ ce-
binden saati çıkarıp bakar; bu köstekli, iri bir cep
saatidir. TEMİR EFENDİ’nin sonraki anlatımın-
da sözü geçeceğinden bu görüntü bir vurgulama
olmalıdır saate bakışıyla. Dik bir duruşu vardır.
Sırtının büküklüğü yüzünden edindiği yaşlı görü-
nüş bitmiştir. Saçlarını eliyle şakaklarından arda
atar ve cebinden işlemeli ak bir başlık çıkarır. Dü-*

*ğün sahnesinde oralı halkın giydiğı başlıklardan-
dır. TEMİR EFENDİ giyer bunu; tümüyle genç
bir adamdır artık.)*

TEMİR EFENDİ: Niçin kalanlar ağlar, üstelik gidenler de?
Yaşarken ölüm olan ayrılığı
Sılayı böylesine
Tatmasın kimseler dilerim
Ovaların ışığı bir daha düşmeyecek
Akşamları coşan akarsu sesleri
Her baharda ak sıvayla bezediğimiz.
Ocağımız, avlumuz, geniş meralarımız
Hızla yitiyorlardı daha ayrılmadan
Çocuklar yine aldırmasız gürültücü
Yaşlılar suskun, birbirlerine bakmaz.

*(İstasyondaki kişiler yerlerini almışlardır. Uzak-
tan uzağa tren sesi duyulur, oturanlarla ayakta
duranların arasında bir kıpırdanma görülür. Genç
öğrenci SARI HASAN orda kalanlardan bir aile-
nin oğludur.)*

HASAN : Yok, telaşlanmayın, unuttunuz mu dağlarda
ses önceden yankır.

YAŞLI İKİ ADAM VE BİR KADIN

BİRLİKTE : Doğru doğru bre, makine buraya varana ka-
dar.

*(TEMİR EFENDİ ile genç karısı yan yanadırlar.
Kadının yanında çıkınlar ve güzel bir tahta san-
dık vardır. Üstüne giydiğı renkli eteklik, saçları-
nın ucundan görüldüğü renkli başörtüsü, bilek-
lerindeki bilezikleri, güzel görünüşünü daha göz
alıcı yapar.)*

(Uğurlamaya gelenlerden GENÇ ADAM'ı yine torna atölyesi ustalarından biri oynayacaktır.)

İSHAK : Doğru değil Temir kardeşim gitmeniz. Evet orası da yurdumuzdur ya...

(Yaşlı bir kadın olan TEMİR'İN ANNESİ hemen yerinden kalkıp onlara yaklaşır.)

TEMİR'İN
ANNESİ : Ne diyorsun sen İshak,
Eski köye yeni âdetler ha, bizi buraları
paklamaz
Sattık savdık her şeyi. Elbette orda da iş
buluruz.
Çalışkan insanlarınız bundan var mı
kuşkunuz?

(Genç adam saygı ile yaşlı kadına döner.)

MESTAN : Biliyorum bu da bir çözüm ya orda da yeni
âdetler olacak hala.

RECEP : Bu kez daha da şaşıracaksınız.

(Yaşlı kadın TEMİR'i kolundan tutup çeker, GELİN'in yanına götürür. Bu sırada istasyona kol-ları elleri bağlı iki adamla iki JANDARMA girer-ler. Adamların birinin sakalı saçı karmakarışıktır. Ayaklarında çarıkları, güzel işlemeli yün çorapla-rı vardır. Biri meşin bir ceket giymiştir.)

TEMİR'İN
KARISI : Ay yazık bunu yavuklusu işlemiş!
TEMİR : Nerden bildin?

TEMİR'İN
ANASI : İşlemesinden bildi, ne var şaşacak?
TEMİR : *(Dalgın, ilgisiz)* Kadın akli bakın neye takılır.
TEMİR'İN
KARISI : O kötü bir adam olamaz, bu çorap bir kötüye
bunca güzel işlenmez.

TEMİR'İN
ANASI : Ne akıl şaşarım, baştan sona ne var bu
adamları böyle bağlayacak?

ÖĞRENCİ
HASAN : Hala, onlar partizanlar.

TEMİR'İN
ANASI : Deme bre Hasan deme bre yavrum, sen ben
gibi insanlar.

RECEP : Ne sandın anacım! Nasıl olsunlardı?

YAŞLI KADIN : Her yana eşkıya diye saldıılar ünlerini.

İSHAK : Onlar salmadı halam, onlardan çekinen biri-
leri.

MESTAN : Kendi eşkıyalıklarını böyle örterler.

(MESTAN'ın yanında düğündeki GENÇ KIZ vardır; birbirlerine yakın duruşlarından sevgilerinin bir nişanla bağlandığı anlaşılır.)

GENÇ KIZ : Niçin bu eziyet?

(YAŞLI KADIN iki JANDARMA'ya yaklaşır. Korkusuz, aşışıl原因 davranışlarla konuşur.)

YAŞLI KADIN : Eh sardınız bu adamcağızların elini kolunu
Sonra niye dolarsınız
Boyunlarına iplerin ucunu?

RECEP : Hem bakın ey görenler
Tam görün, şu iki adam iki zaptiye.
Müsellah baştan aşağıya
Silahsız bağlı bu iki kişiye.

GENÇ KIZ : Güçleri yetmez mi ki eziyetleri niye?

YAŞLI KADIN : Onları da doğuran bir ana...
Ya sizleri doğuran kim?

JANDARMALARDAN

BİRİ : *(Kadına dönerek)*
Sus ihtiyar canın kıymeliyse eğer
Bunlar şeytanın oğulları

YAŞLI KADIN : Benim canım yaşamak için kıymetlidir
Yaşamaksa görmektir
Biz gidiyoruz kalanlara şan olsun
Susmuyorum elinden geleni yap görelim.

RECEP : Yaşayasın e mi bin yıl!..

(Partizanlardan biri durumu gülümseyerek izler. Bunu gören İKİNCİ JANDARMA dipçikle iter onu. ÖĞRENCİ HASAN, İSHAK, RECEP, MESTAN, ötekiler de gülümserler partizanlara. JANDARMA bağırır.)

JANDARMA : Gülümsemek yasak!

YAŞLI KADIN : Bir yaşıma girdim daha
Bin yaşıma gireyim dilerim.
Ama böyle şeyler görmek değil isteğim
Gülmek yasak ha iyi bildiniz!

GENÇ KIZ : Ya zavallılar sizler kimlersiniz?

JANDARMA : Bizler ulu kralımızın adamları.

YAŞLI KADIN : Bakın hele kralın adamlarına.... sarayda mı
doğdunuz yoksa?..
Şimdi uzunca konuşsak hısımlar bile çıkarsınız

- Ah sizi şaşkınlar, sizi budalalar kime bu
gardıyanlığını?..
- MESTAN : Didişmek, öldürmek, bunca kan kıyamet
Tarlalar, dağlar duruyor işlenmek için.
- TEMİR : Yağmurların bereketi boşa gitmede.
- RECEP : Yaşanası değil artık görmezlikten gelip
olanları biliyoruz.
Haydutları kovalıyoruz şimdi.
- İSHAK : Doğa beklesin.
Ki onlar demiyorlar mı herkese suçlu?
- YAŞLI KADIN : Gidiyoruz işte gülmek de yasak ha!
Serbest olan ağlamaksa, işte geliyor trenimiz.
- RECEP : Gözyaşlarımız akacak siz de sevinin.
- MESTAN : Recep sus artık, şimdi yararı yok sözlerin!
- GENÇ KIZ : İnsan kimi zaman anlamaz bilirim
Gördüğünü, yaşadığını...

*(TEMİR'İN KARISI tren sesleri yaklaşırken ağla-
maya başlar. İSMAİL USTA'nın oyuncusu genç
GELİN'in babasıdır, o kalmaktadır. TEMİR gidip
saygı ile KAYINBABA'sının elini öper.)*

- KAYINBABA : Umarım iyi olsun sizler için bu göç
- TEMİR : Sizi de İstanbul'a bekleriz.
- ÖĞRENCİ
- HASAN : Temir Abi, İstanbul'u anlat uzun uzun bize...
- TEMİR'İN
- KARISI : Buzağların ayakları pekişince.
- KAYINBABA : Üzülme kızım seninkini hep ayrı sayacağım
tek sekiliyi.
- TEMİR'İN
- KARISI : Babacım söyle, ilk kez soruyorum gitmek iyi
mi?

- KAYINBABA : Şimdi soruların sözlerin zamanı bitti kızım.
Bize kolay mı sandın yolcu etmek.
Kadının yeri erinin yanındır.
- RECEP : Gitmek çözümlemez bir şeyi.
- TEMİR : Nadaslamadan üst bağılığı bu yıl ekmeyin, sa-
kın ak üzümlerin aşılarını ihmal etmeyin, çe-
kirdekleri irileşti, kabukları kalınlaştı.
- İSHAK : Biliyoruz Temir, sen hiç merak etme!
- KAYINBABA : Seni koruyup, incitmeyecektir kızım, kocan.
(KAYINBABA dönüp gidenlere bakar.)
- TEMİR'İN
KARISI : Ah babacığım, sizler yanımızda olmayacaksınız.
- KAYINBABA : Bre kızanlarım hayırlı olsun diyorum. Kızım
yıllardır kurumuş gözlerime yaş getirme,
unuttuğum sözleri yüreğimden taşıрма.
- (GELİN babasının omzuna başını dayar, GENÇ
KIZ gelip GELİN'in elini tutar.)
- YAŞLI KADIN : Sen de böyle konuşma koca adam sus, sus, içi-
miz yufka...
- TEMİR : Oralara varalım bir yol, koca bir kent...
- ŞABAN : İstanbul'u görelim güçlü, kuvvetli adamlarız
İyi huylu, hamarat, gürbüz kadınlarımız var.
- RECEP : Sen kalmalıydın burda Şaban. Hiç ummadım
gidersen diye.
- ŞABAN : Kazanacaklar mı?
- RECEP : Kuşkun olmasın ayakdaşım bak taa buralara
sizleri uğurlamaya geldim. Hele Temir'in sev-
gisi beni hiç bırakmayacaktır. İçinin temizli-
ği, gücü, yıkılmazlığı hırpalanacak oralarda
bilirim.

MESTAN : İnsan kolay tükenmez, iyi dostlar bulsun ve birbirimizden kopmayalım görmesek, görüşmesek bile...

İŞHAK : İçimizi sıkı tutalım...

İSHAK : Olabilse dediklerin!..

(TEMİR arkadaşlarının yanına gelir ve sırayla omuzlarından tutar.)

TEMİR : Nedir sağdıçlarım bu gizli konuşmalar?

RECEP : Gizli değil ayakdaşım, niçin gizli olsun, yol göründü şimdi.

İSHAK : Bir daha görüşmemek de var. Zor zor...

TEMİR : İnanasım yok gittiğime Recep.

RECEP : İşte budur beni üzen, genç adamsın, niçin gittiğini biliyorsun belki ya, niçin kalmadığını bildiğini sanmıyorum. Biz de sana anlatmadık, neyse.

ŞABAN : Bizler için gönlünü karartma bir yolunu bulacağız.

İstanbul ha!.. Çok büyükmüş...

ÜÇÜ BİRDEN : İstanbul ha!..

(İstasyondakiler ve iki tutuklu dönüp onlara bakar.)

MEŞİN CEKETLİ

PARTİZAN : İstanbul ha!.. Çok güzel, çok eski bir kenttir, bazen şöyle bir sigara içimi vakit olduğunda ya da hep girip çıktığım mapusanelerin tahta ranzalarında, evrenden beynime ulaşan sesleri duyarım. Sevdalandığım, ölmüş, güzel bir kadının ardından bıraktığı vasiyeti gibidir be-

nim için dünyanın bütün eski başkentlerini
anmak.

(İki JANDARMA adama doğru hızla dönerler.)

İKİSİ BİRDEN : Konuşmak yok demedik mi?

YAŞLI KADIN : Vay vay siz hepten delisiniz. Ne dedi bu
adam, ne anladınız ki köpürdünüz?

JANDARMALARDAN

BİRİ : Bilir o ne dediğini, ya içinde bir anlayan
olursa?

(YAŞLI KADIN başını iki yana sallar.)

RECEP : Bir kent nedir öğreneceksiniz ayakdaşlarım.

KAYINBABA : Ya çoğalınca çocuklar,
Onlar kuşlar gibidirler koşmayı, güneşi,
ağaçları, suları isterler.

RECEP : Çocuklar doğdukları yerindir amca bunu
unutma.

GENÇ KIZ : Havalar serinliyor, sanki kar öncesi...

KAYINBABA : Bana sorarsanız zor olacak her şey.

GELİN : Babacım geleceğiz elbette n'olur!

MESTAN : Kış hızla bastırarak gibi.

MEŞİN CEKETLİ

PARTİZAN : Yaşamak zordur ya asıl zor olanı yaşamayı
öğrenmektir.

*(Herkes bir an dönüp ona bakar ve yaklaşan trene
binmek üzere çıkınları, sandıkları elbirliğiyle taşı-
maya başlarlar. Çok yaşlı bir adam ilk kez çevresi
açıldığından dikkati çeker. Ayakta kıpırtısız bu gi-
diş hazırlığını izler ve yalnızmışçasına konuşur.)*

İHTİYAR ADAM: Bana kalsa giderdim onlarla. Gerçekten yaşlandım. Oğullarım saygılıdırlar, hatırımı kırmazlar, ileri geri konuşmazlar, bu beni sevindirdiği gibi üzer de. Kıymetli bir eşyayım sanki. İmparatorun savaşlarında madalya almıştım, evet ben eski bir adamım.

KAYINBABA : O savaşta ben de vardım, bir kurşun hâlâ bacağımdadır. Yeni bir şeye kalkışmak bizim için çok geç.

İHTİYAR ADAM: Yeni şeyler ürkütüyor insanları. Beni sayıyorlar inkâr edemem, çocuklaştım gibi. Çardağın kıyısında uyuyorum, o zaman yaz oluyor, ocağın yanında tütün sarıyorum, o zaman kış... İmparatorun askerleri değil mi bunlar? Yine mi savaş başladı, hani o savaş bitmişti? İmparator hazretleri kime öfkeleni?

ÖĞRENCİ

HASAN : Dede, İmparator yok artık.

YAŞLI ADAM : Yok mu, ne oldu ona? Savaş bittiyse peki bu adamlar niye tutsak?..

GENÇ KIZ : Bir şey unutmayın!..

ÖĞRENCİ

HASAN : Yeni bitti dede, ama iç savaş bitmiş değil.

DEDE : Dağlara da eriştiler mi? Bizimkiler.

RECEP : Evet eriştiler, ne güzel söyledin bizimkiler.

DEDE : O zaman İmparator hâlâ var oğlum, sen yanıyorsun.

(ŞABAN elindeki küçük bir dengi yerleştirirken dönüp ihtiyara bakar, sonra yaklaşır. Yavaşça konuşur.)

- ŞABAN : Dedem, göç bence yeni başlıyor, kimbilir daha nerelere göç edip duracağız. Alın terimizi şöyle hakça alamazsak tarihin göçü bitmeyecek.
- DEDE : Güle güle canlarım İstanbul'a.

(Gruptakiler o yörelere özgü sesleri taşıyan "Güle Güle Sevdiğim" türküsünü söylerler. İstasyondan bakanlar el sallayanlar ve türkü birbirine karışarak verilecektir.)

GÜLE GÜLE SEVDİĞİM

Dağlarım dağlarım, nedir hallerin?
Ne yarlarda durur, nerde yolların?

Bir tek name olsun atamaz oldum
Sensiz döşeklerde yatamaz oldum
Evvelce gonca idim sararıp soldum

Akma bre Tuna, akma dur şimdi
Kıyında durup da ağlayan kimdi?

Yarım gel gel etti gelemmez oldum
Gözümün yaşını silemez oldum
Yağlı kurşun döşte gülemez oldum

Dağlarım dağlarım, göründü sıra
Dönmek için bir gün düşerim yola

Bayramlar, düğünler bensiz olur mu?
Delikanlı canı ecel alır mı?
Kader bu hayınlık sana kalır mı?

Akma bre Tuna, akma dur şimdi
Kıyında durup da ağlayan kimdi?

10. SAHNE

DOĞACAK ÇOCUĞA GÜVEN

Tersane işçisi TORPİL EROL ilk girdiğindeki canlılığı, aldırmazlığı edinmiş konuşur.

TORPİL EROL : Evet İstanbul'a göç ettiniz ne iyi!..

REDİFE : İstanbul'da ne çok şey var!

TEMİR EFENDİ: Göçten sonra kimseyle haberleşemedik.

İSMAİL USTA : Gel bakalım Redife Hanım.

TORPİL EROL : Şimdi buralısınız dayıcım, abicim bizler varız.

(REDİFE yaklaşır; babasına biraz ürkek, fakat bu kez daha yumuşak ve sevgiyle bakarak.)

REDİFE : Ne iyi baba, bugün neler gördüm, seviniyorum.

(Babası dalgın, REDİFE'nin başını okşar.)

İSMAİL USTA : Elbette çocuk, elbette gözüm. Sevinmelisin.

TEMİR EFENDİ: İyi midir şimdi bizimki İsmail kardeşim, kurtulmuş mudur?

İSMAİL USTA : Kurtulmuş mu ne demek bre koca Temir? Yeniden doğmuştur de hele, yakışan söz bu olmalı.

TEMİR EFENDİ: Nasıldır bilsen ikisi de. Gidip yüzüne eğildim Redife uyuyordu, mis gibiydi solukları. Tan yerinde iki bulut aralanmıştı belli belirsiz. Bizimkinin sancıları sıklaştığında yıllardır unuttuğum şeyi yaptım, onu sarıp bağırma bastım. Gözlerinde yaralı insan bakışları vardı, kalktım, Mushaf'ı aldım duvardan, duaya oturdum. Kadıncık sıkıca yumuştu ağzını çığlıklarını engellemek için, Redifecik uyanmasın diye. Yüzü çekilmişti kadınının. Tek damla kan yoktu yüzcağzında. Redife birden uyandı; önce bana, sonra karnına ot yastığı bastıran anasına baktı. Komşular biz gibi göçmenler öteki buralı, komşuların karıları doluştular odaya, konuşmuyorlardı hiç, kadınları bilirsın yanlarında dua etmek ters kaçıyor. Karımı sedire yatırdılar. Yün yatağı da satmıştık daha önce, gümüş cep saatimi de, güveylik takısı saatimi... Hayır onu satmamıştık, bir arkadaşımın çocuğu olacaktı... Çocuklar hep gece biterken doğarlar. İşte arkadaşım da tan atarken gelip "Temir çocuğum doğdu doğacak. Elimde tek kuruş yok" demişti. Verivermişim saatimi çıkarıp, karım öfkelenmişti. "Bir saat ne ki yeni bir cana karşı?" demiştim o zamanlar. Tahta sekide kemikleri takırdıyordu, bir zayıftı ki biçare. Ben epeydir karıma uzaktan bakmamışım, demek bakmamışsınız birbirimize yıllardır yazık, yazık!.. Karnından öte her şeyiyle dümdüzdü, bir kocaman güzel gözleri, bir de karnı capcanlı dolu... Çakır'ın karısı döşeğinden Redife'yi alıverdi, giydirdi. Sonra odada ne kadar kadın varsa bana döndüler "Al buncağızı," dediler, "çık kızınla İstanbul'a birlikte. Erken dönmeyin sakın, belli doğum zor ola-

cak. Kızdır, çocuktan korkmasın.” Ayrılırken karıma baktım; taptaze gülümsedi bana. Biri gelirken öteki can gider mi söyleyin eşim dostum? Doğmuş mudur çocuğum, söyleyin?

(Bu soruya oradakilerin tümü yanıt verirler.)

KORO

HALİNDE

: Doğmuştur ey koca adam
Sakın üzülme doğmuştur.

(“Doğacak Çocuğa Güven” şarkısı başlarken sahnede olağanüstü bir aydınlığın ilk ışıkları belircektir ve şarkının bitimine değin bu parlaklık sonuçta göz kamaştırıcı bir yoğunluğa varacaktır. İzleyenler sahneyi göremeyeceklerdir. Ve doğumun evrelerini vurgulayan kalp atışları, ananın iniltileri ve şarkının sonunda çocuğun ilk sesi duyulacaktır, sesler şarkıya katılacaktır uygun buluşlarla.)

DOĞACAK ÇOCUĞA GÜVEN

Duyuyor musunuz ilk seslerini?
Güneşe açılıyor gözleri işte
Devralıyor, şimdi bakın evreni
Seslenelim ona haydi birlikte

Hoş geldin bebek aramıza
Hoş geldin bebek dünyamıza

Dinliyor içini yorgun anası
Yeni insanı o, güzel günlerin
Bekliyor onu arkadaşları
Kondu kapısında ilk oyun için

Hoş geldin bebek aramıza
Hoş geldin bebek dünyamıza

Artık üzüntüler ağlatmaz m'oldu?
Sevinince ağlar analar neden?
Genişlesin hayat, doğsun çocuklar
Yeni yüreklerde, yeni bir güven

Hoş geldin bebek aramıza
Hoş geldin bebek dünyamıza
Hoş geldin bebek aramıza
Hoş geldin bebek dünyamıza

İSMAİL USTA : Bak masallarını dinleyecek bir çocuk daha işte!

TEMİR EFENDİ: Masallar mı? Nasıl?

İSMAİL USTA : Bir zamanlar bir ülkede ulu dağlar serin kaynaklar...

TORPİL EROL : Ve insanlar, insanlar...

TEMİR EFENDİ: Haklısın masallar böyle başlar. Uzak bir ülkede, her yanı billurdan kakmalı, altından oymalı bir kentte.

TORPİL EROL : Unutma abicim, dayıcım. İstanbul kentlerin şahıdır. Minareleri yoksul dualarla süslü, sokakları yaz sıcaklarının alın teriyle, kış soğuklarının öfkeli gözyaşlarıyla döşenmiş, Tanrı altı günde dünyayı yaratıp, yedinci gün sırtını şöyle Sarayburnu'na dayamış. Ne sandınız, bunca tepenin sayısı yediyse nasıl rastlantı dersiniz buna?

TEMİR EFENDİ: Haklısın Erol Efendi. Çocuklar gibi ben de artık İstanbulluluğu öğrenmeliyim...

TORPİL EROL : Biz bakalım bugüne ki yarın istediğimizce olsun.

(Konuşmanın bu bölümünde iki çalgıcı yavaş yavaş çalgılarını çıkarmaya başlarlar. Sahnedekiler onlara ilk kez ilgi duyarlar. Tüm oyun boyunca oyuncuların değişik rolleri oynamalarına karşın iki çalgıcı salt bu rolleri üstlenmişlerdir. REDİFE yeniden çalgıcıların yanına gider. Ötekiler de bir topluluk oluşturarak çalgıcıların çevresini alırlar.

Çıraklar baştan sigara yakmaya girişip sonra ustalarına bakıp cayarlar. KALAYCININ ÇIRAĞI hızla dükkâna yönelir, sonunda utangaç davranışlarla, darbukasını ardında saklayarak eski yerini alacaktır. Çırağa ustalar gülümseyerek bakarlar. Aralarında bir iki söz geçer. DAVUT saçlarını yeniden ıslatıp sıkıca taramıştır. Gömleğinin cebine bir sardunya çiçeği ilıstırmıştır. Çalgıcılar hiçbir şeyden etkilenmemiş olan görünümlerinden, çalgılarını aldıktan sonra giderek çıkmaktadırlar. REDİFE'ye bakarlar. Kör olanı arkadaşına duyulmaz bir şeyler söyler ve sonra eski durumunu alır. Klarnetle, keman ilk sesleri aramaya başlarlar, bu seslere darbukanın bir iki vuruşu ilkten anca duyulurcasına karışır. Sahnedekiler, azarlar gibi küçük çırağa bakarlar, o darbukasını yine kolunun altına saklar, çevreden bakışlarını kaçıır. Klasik Türk Müziği havasında bir taksimden sonra sesler değişerek şarkı başlar.)

REDİFE'YE GÜZELLEME

Elemle geçirme ömrünü gafil
Hoş bir yanı vardır bak hayatın da
Kahpe felek dönmez boy'na tek yanlı
Gönlünü karartma, geçer bunlar da

Ne varsa dünyada seninle vardır
Sen sensin unutma, boş verme sakın
Bir gün ecel gelip can uçtuğunda
Dünyada ölümsüz bir adın kalsın

"Boş ver yahu!.." diyen kim ise
Pare, pare olma, güçlen gülümse
Işıksız cahille kelama girme
Bil sevgi cihanda en büyük şey

Fanisin diye boş vermek neden
Fani sen değilsin, sadece beden
Bak şu ana bak geçmeden dem
Doldurun dostlar içelim birden

Bu an'a, bu meclise sunulsun mey!..
Ölüm değil aslolan yaşamak hey!..
Ölüm değil aslolan yaşamak hey!..

(Şarkıya küçük çırak da darbukasıyla katılmıştır, hızlı bir ritimle ustaca çalmaya başlar. Şarkının giderek aldığı canlı hava sahnedeki herkesi etkilemiştir. Nakarat olarak düşünülecek olan “Ölüm değil aslolan yaşamak hey!” yinelemeleri birlikte söylenir. Bu üçlü çalgının ve insan seslerinin ötesinde bir başka sese yer verilmemelidir şarkıda. Değişmekte olan İstanbul’un ve Türkiye’nin seslerini bir ölçüde bu “Redife’ye Güzelleme” şarkısında vurgulamaktır amaç. Hem Orhan Gencebay havasını, hem fasıl, Bizans ve Osmanlı saray musikisi karışımı bir duyarlılığı yeniden başka bir algılamayla yansıtmalıdır bu şarkı.)

(REDİFE çalgıcıları büyük bir hayranlıkla izlemektedir. Çıraklar, ustalar dönen günün giderek renklenip güzelleşen ışıkları içinde iş bitiminin hazırlıklarını sürdürerek kimi ellerini, kimi yüzünü, REDİFE’nin ağacını suladığı çeşmede yıkarlar. Çırakların giyimindeki tek değişiklik yağlı pantolonlarını çekip düzeltmeleri ve yanlarındaki –oyunun bu son sahnesinde taşıdıkları– bezden ya da benzeri eski şeylerden yapılmış çantalarıdır. Bunları açıp araştırıp çıkardıkları el dikimi buruşuk fakat temiz gömleklerini giyerler. Üstlerindeki kirden, yamadan belirsiz mintansı şeyler yoktur artık. Torna atölyesi ustaları da iş tutumlarını çıkarmışlardır. Pantolon ve gömlekleri eskice, ama temizdir. DAVUT saçlarını yeniden ıslatıp tarar. Tüm bu ve benzeri davranışlar sahnede sürerken iki çalgıcının şarkısı da sürmekte-

dir. Sahnedekiler devinim içinde olsalar da bunu uyumlu bir sessizlikle sürdüreceklerdir. İSMAİL USTA ve TEMİR EFENDİ çalgıcıları kıpırtısız dinler. Şarkı biter. Kısa bir ara olur. İlk önce kahveci SADIK EFENDİ, ardından kalaycı, tornacı ustaları, TORPİL EROL ceplerinden para çıkarırlar. Kahveci SADIK EFENDİ paraları toplar, ince bir dikkatle kemancının cebine koymaya davranır.)

KEMANCI : Ne yapıyorsunuz Sadık Efendi, niçin böyle bir şeye kalktınız?

SADIK EFENDİ : Siz de gözümüzü gönlümüzü açarsınız bizlere uğrayıp, bunun karşılığı para olamaz ya, ne olur bilemediğimizden en kolayına başvurunuz, bağışlayın.

KEMANCI : Estağfurullah onu demek istemedim. Güzelim sokağı, akasyayı, sizleri görmek bize az mı iltifat, müzikten anlarsınız biliriz öyle değil mi Yetvart.

Sizlerle yalnızlığımız biter

Bu söyleyin neye bedel!

(KLARNETÇİ seslerin geldiği yöne başını çevirir. Müzik bitmiştir. Klarnetini okşar gibi göğsüne dayamıştır. Başını sallayarak arkadaşını onaylar.)

SADIK EFENDİ : Yok yok tartışmayalım
Birkaç helal kuruşumuz sizin de olsun
Yukarlarda gün boyu kapalı camlara
Taştan yapılara
Duymayanlara seslerken içinizi
Belki arada anarsınız yakınlarınız olan bizi

(İki çalgıcı baş başa verip kısaca konuşurlar. Sonra kör KLARNETÇİ gözlüklerini çıkarır, önce akasya ağacına, sonra REDİFE'nin yönüne çevirir boş bakışlarını, mendiliyle alnını kurular. REDİFE'yi el yordamıyla arar. REDİFE başını KLARNETÇİ'nin hemen bulacağı eğime getirir, onun saçlarını okşamasını kolaylaştırır. KEMANCI gururla çevresini süzer. KLARNETÇİ ilk kez konuşur, sesi kalın yumuşaktır.)

KLARNETÇİ : Her gelişimizde
Dostlukla verdiklerinizi
Teşekkür edelim bugün almayalım beylerim
Geldik ya buraya
Çevrede hemen bir başkalık sezdik
Güzelliğine güzellik katılmıştı sokağımızın
Sulanmış bir ikinci üstüydü her yan
Nedenini anladık...
Büyümekte olanla doğmakta olanın canlılığı
En derin saygılarımızla
Tek marifetimizi sunmayı gerektirir buraya
Bugünkü konserimiz küçük konuğumuza
verildi
Tanışalım lütfen şimdi onunla
Klarnetçi, âmâ Yetvart bendeniz
Değerli dostum kemani Edirneli Mustafa
Darbukacımız bilirsiniz ya
Zaten buralı küçük bir işçi
Ama ne müzik ruhudur bilseniz ondaki!

(KALAYCININ ÇIRAĞI darbukasını kolunun altına kıştırıp önce çevresine bakar, sonra dönüp kalaycı dükkânının önünde duran ustalara ve çıraklara, ardından REDİFE'ye gülümser.)

KALAYCI

ÇIRAĞI : İyi müzik ruhu dediğinizi
Sahiden taşıyor muyum amcalar?

ÖTEKİ

ÇIRAKLAR : Ne zaman çalmaya girişsen sanki havadasın
sen.

DAVUT

: Oğlum vuruşun ne kıvrak
Hâlâ inanmıyor aval
Sen olduğunu unuttuk dinlerken seni!

KEMANCI

: Müzik bir içten duyuştur ey küçük çırak
Belki olmaz gitmeye bunun okuluna fırsat,
Unutma
Hayat okulunu da sakın boşa atma

ÇIRAK

: Bunu duymak ne dehşet bilseniz çocuklar

ÇIRAKLAR

: Söylemene ne gerek, belli duruşundan!

KLARNETÇİ

: Sözü alayım yeniden efendim ben
Darbukacımız mutlak bir gün
Çıkacak yukarlara buraların destanını
söylemeye
İyi bir anı bırakmak tek önemli şeydir
yaşamak için bizce
Daha derin tanıştık şimdi hepimiz değil mi?
Eğer kabul eder de alırsa bizi anısına
Bu sokak, sizler, bir de hamarat akasya
Bir de şu İstanbul ki bin katlı
Kürdilihicazkârla
bezeli ak bir manolya gibi
Bakın işte sunuyor Redife Hanıma kendini
İsteriz, dileriz beylerim bergüzar diye
Redife Hanım bizi de alsın çocuk yüreğine

*(REDİFE şaşırır. Sonra adamın saçlarını okşayan
elini tutup kırılmasından ürktüğü değerli bir şeyi
bırakır gibi özenle dizlerine koyar. Ardından sah-
nede hızla sevinç çılgınlıklarıyla dönmeye başlar.)*

REDİFE : Duydunuz mu benim için çalmışlar
Duydunuz mu?

TORNACI

USTALARI : Duyduk elbet duyulmaz mı?

TORPİL EROL : Bugün burdan bir küçük kız
Babasıyla geldi geçti
Akşam oldu, gün kavuştu
Büyüdü ablalığı seçti.

TORNA ATÖLYESİNİN

ÇIRAKLARI : Ne şenlik gene bugün
Anlatılanlar bir sinea
Akıl ister hep bunlara
Biz de anlarınız gün gelir
Çıraklar da elbet büyür.

(REDİFE bu sözlerin arasında sevincini yatıştıran bir ani duruşla babasına bakar, gülüşü silinir gibidir, yeniden güler, koşarak babasına gider ve birden boynuna sarılır.)

REDİFE : Canım babam benim babam
Duydun değil mi, amcalar
Klarnetçiler, kemancılar
Sanatçı darbukacılar
Bana söyleyip çalmışlar

(Baba kızını kucaklayıp bağrına basar. İSMAİL USTA yanlarında yüzüne vuran sevinçli anlamla durur. Sahnedekiler baba-kızın birbirlerine sarılışına ince bir gülüşle bakarlar. Baba-kız bir süre öylece kalır, sonra baba başını kızın kollarından kurtarıp dostlarına döner.)

TORPİL EROL : Bak dayıcım abicim
Ne şans ne güzellik bugünde
Eve döndüğünde bayram iki kat
Yeni bir can yolladı bize canım haziran
Düşünsene
Ne müthiş bir armağan!

(TEMİR EFENDİ REDİFE kucağında başını sallar.)

İSMAİL USTA : Has kardeşim koca dağlı
Hemen Kozma'ya haber salmalı
Küser ha Bulgaryalı
Haklıdır bu güzel haberden
Murat alıp mutlu olmalı
Temir arkadaşım eski yoldaşım
Gördün insanoğlunun hali
Nelere gebe, nelere güçlü
Haziranda açan gülü
Birlikte yetiştireceğiz
Ona neler öğreteceğiz!

Baba ve kız çevrenin iş bitimini haber veren fabrika düdüklerinin çalınmasıyla sahneden çıkmak üzere sokağın başına yönelirler, sahnedeki tüm oyuncularla vedalaşırlar; çıkarlarken kundura tamicisi İSMAİL USTA da küçük dükkânının eski ahşap iki kepenkçliğini örtmektedir. REDİFE de babasıyla sokağın çıkışına varmıştır. REDİFE babasının elini bırakır, koşarak İSMAİL USTA'nın yanına gider. İlkten durur, bakar ve birden adamın elini alıp öper, alnına koyar. Yaşlı adam, kü-

ük kızı tutar, iki üç kez havaya fırlatır. Birlikte gülmeye başlarlar; gülüşleri kahkahalara dönüşür. Baba çıkışta durmuş gülümseyerek onlara bakmaktadır.

12 Eylül 1980
Mecidiyeköy-İstanbul

Redine Gisselleme
Soprano Piano

Cité de Pasa 1876

Bahin Agapit.

chant *ad libitum*

orch-

Piano *G*

Solo *ad libitum*

Chant

ye la ge ca de B la nak mag ni san dan

Mis ye ha in ye la ge ca de ito la. nak

mag ni san dan Mis ye ha dan

ad libitum

Solo *ad libitum*

Chant

ha be in a ni la ni van da ga cde ten ye pa mag sa

ha be in a ni la ni van da ga cde ten ye pa mag sa

ad libitum

la de ni Kul di Pe ha Ba yag Puc los No vot ni

To nak la yam ser co lam se se As pas ya i pil dan Ku

le di bi Kus ha nadi se ni o dan

Bahin Agapit.

